

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 827

22. VELJAČE 2019. CIJENA 50 DINARA

LOVAS – kronologija zlodjela i sudskog procesa

SADRŽAJ

5

Koordinacija vijeća nacionalnih manjina

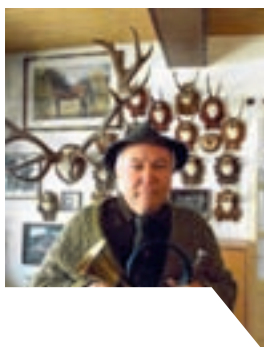
Nacrt medijske strategije umanjuje stečena prava

10

Politolog Radivoje Jovović

Ne smijemo dopustiti da se sakrivamo

22

Josip Đipanov iz Monoštora

Jedna (ne)tipična monoštorska priča

26

Anita Sučić, ekologinja

Misija: spriječiti nestanak velike droplje

30

125 godina od rođenja Matije Evetovića

Više od istraživača

43

Đuka Čeljuska, najbolji rekreativac Grada Sombora

Maratonac državni šampion

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (zamjenik predsjednika/ce),

Martin Bačić, Antun Borovac, Josip Dumendžić,

Petar Pifat, Josip Stantić, Thomas Šujić

RAVNATELJ

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

POMOĆNIK I ZAMJENIK

GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

Zvonko Sarić

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura i urednik Kužiša)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica Hrcka)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

UREDNIK WEB IZDANJA:

Davor Bašić Palković

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 355-1023208-69

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Pejzaž depresije

Vjerojatno malo tko zna da je danas, kada zaključujemo ovaj broj našeg tjednika, Svjetski dan socijalne pravde kojeg je proglasila Generalna skupština Ujedinjenih naroda 2007. godine. Ni sam neki ljubitelj »dana ovoga i onoga«, jer mi se čini da od njih i nema neke koristi i da nije dovoljan samo jedan dan u godini pa da se »obavi« podsjećanje na socijalnu (ne)pravdu, (ne)zaposlenost, (ne)dostojanstven rad, siromaštvo (apsolutno i relativno)... Pogotovo stoga što je prema prvom članku Ustava Republika Srbija »zasnovana na vladavini prava i socijalnoj pravdi, načelima građanske demokracije, ljudskim i manjinskim pravima i slobodama i pripadnosti europskim principima i vrijednostima« pa bi shodno tome »socijalna pravda« kao i ostale navedene ustavne kategorije trebale biti svakodnevno na dnevnom redu kako političara tako i medija. No, kako su kod nas »najgledaniji i najčitaniji« tzv. veliki mediji, koji ovu temu zaobilaze u širokom luku, možda je ipak dobro što postoji ovaj »svjetski dan« pa su se i teme siromaštva u Srbiji pojavile u pojedinim medijima.

Tako su različiti mediji u kratkim crtama »podsjetili« na stanje stvari vezano uz siromaštvo i socijalnu pravdu u Srbiji. Zaštitnik građana **Zoran Pašalić** je povodom ovog dana poručio kako je »socijalna pravda kao preduvjet ostvarivanja jednakih šansi za sve pojedince u društvu moguća jedino kroz poštovanje i ostvarivanje ljudskih prava i sloboda, kroz uvažavanje ljudskog dostojanstva i međusobnih različitosti i naročito kroz iskorjenjivanje nejednakosti, siromaštva, nezaposlenosti i nasilja«.

U priopćenju je iznio i da prema podacima Tima za socijalno uključivanje i smanjenje siromaštva Vlade Srbije 7,2 posto stanovnika Srbije ima potrošnju nižu od crte apsolutnog siromaštva, koja iznosi 12.045 dinara mjesečno po potrošačkoj jedinici (to je valjda jedna osoba), te je pojasnio da u stvari to znači da »oko pola milijuna ljudi nije u stanju zadovoljiti minimalne egzistencijalne potrebe«.

Zbog toga je, upozorio je Pašalić, usprkos zahtjevima štednje, obveza države i javne vlasti da nastavi razvijati i ulagati u usluge potpore za djecu, mlade i stare, jačati i širiti prava iz područja socijalne i zdravstvene zaštite, u proračunu uvećavati izdvajanja za najsiromašnije, kako bi razvijajući uzajamnu potporu, partnerstvo i suradnju svih članova u zajednici utemeljila društvo zasnovano na solidarnosti, pravednosti, slobodi i jednakosti. On smatra i da jedino takvo društvo može pridonijeti razvoju empatije među građanima također neophodnoj u prevladavanju izazova socijalne nepravde i smanjenju jaza između različitih društvenih slojeva.

Dobar je ovaj dan i zato što su se oglasili i pojedini predstavnici sindikata da progovore o ovoj temi pa tako povodom ovog dana Ujedinjeni granski sindikati »Nezavisnost« u suradnji s redakcijom tjednika NIN organiziraju u Beogradu tribinu na temu socijalne pravde. U najavi za ovu tribinu predsjednik UGS-a **Zoran Stojiljković**, opisujući stanje socijalne pravde u našoj zemlji, kaže kako »ovih dana Srbija neodoljivo podsjeća na turobni socijalni pejzaž ili još prije portret na kome se 'iz aviona' vidi depresivan izraz lica uvjetovan desetljetnom recesijom, siromaštvom i socijalnom izolacijom«. Te precizira da »tamo gdje rastu nejednakosti, rastu i pohlepa i samoživost a padaju solidarnost i socijalna kohezija«.

Zaštitnik je obavio svoj posao, podsjetio na socijalnu (ne)pravdu, a o tome što će se govoriti na tribini i hoće li imati odjeka u javnosti, više u sljedećem broju.

J. D.

Sastanak Bošnjaković – Kuburović

Intenzivirati rad povjerenstava, ažurirati popise

Hrvatski ministar i srpska ministrica pravosuđa **Dražan Bošnjaković** i **Nela Kuburović** održali su prošloga tjedna sastanak u Zagrebu, na kojem je razgovarano o suradnji i otvorenim pitanjima dvije države u području pravosuđa.

Ministar Bošnjaković je nakon sastanka kazao kako nije »prezadovoljan« suradnjom dvaju ministarstava unazad godinu dana te da nisu razgovarali o ratnoj odšteti. Ponovio je kako su tijekom sastanka u Srbiji s tamošnjim ministarstvom pravosuđa prije gotovo godinu dana definirali određene ciljeve te kako su prošloga tjedna »ocijenili gdje su i kako će dalje«.

»Ne mogu reći da sam prezadovoljan time kako su stvari funkcionirale u ovih godinu dana, ali tada smo formirali dva povjerenstva, jedno je trebalo dati na utvrđivanju međudržavnog ugovora za procesuiranje ratnih zločina, a drugo na razmjeni podataka o osobama nad kojima se vode kazneni postupci ili su osuđeni. Povjerenstva jesu radila, ne možemo reći da nisu, ali nisu došli do prijedloga«, izjavio je ministar.

Bošnjaković je istaknuo želju za intenziviranjem sastanaka radnih skupina i da se do ljeta dođe do prijedloga. Pritom je pojasnio da će međudržavni ugovor definirati sva pravila postupa-

nja o procesuiranju ratnih zločina i da bi on bio iznad Zakona o jurisdikciji koji je donijela Srbija.

Dodao je da im je Srbija dostavila popis od 70-ak imena ljudi iz Hrvatske koje tereti, ali da nisu dobili potpuni popis jer imaju tehničkih problema s prikupljanjem podataka. Hrvatska je pak Srbiji poslala popis od 1.300 imena.

»Strane su suglasne da se moraju potpuno ažurirati svi popisi obiju strana kako bi se otklonila neusklađenost i nekompletnost do sada razmijenjenih podataka te je dogovoren nastavak aktivnosti u tom cilju. Dogovorili smo se da se u rad te Komisije uključe i predstavnici državnog odvjetništva obiju država kako bi se intenzivirala neposredna suradnja u cilju sigurnosti građana obiju država te da više ne bude postupaka koji iznenađuju«, kazao je ministar Bošnjaković. Dodao je da su u »duhu atmosfere međusobnog uvažavanja i suradnje razmijenjena mišljenja i o drugim temama u domeni pravosuđa«.

Upitan jesu li predstavnici dvaju ministarstava razgovarali o ratnoj odšteti, Bošnjaković je kazao kako o tome nisu razgovarali jer to »nije u ingerenciji srpskog Ministarstva pravosuđa, već drugih ministarstava«.

Izvor: Vlada RH/Hina

Debo četvrtak u DSHV-u

Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, već tradicionalno, posljednjeg četvrtka pred početak korizme, priređuje druženje u povodu obilježavanja običaja ovdašnjih Hrvata – *Debo četvrtak*.

Ono će biti održano u četvrtak, 28. veljače, u DSHV-u u Subotici (Beogradska cesta 31), s početkom u 18 sati.

Osuda izjednačavanja hrvatstva s ustaštvom

Humanitarni centar za integraciju i toleranciju iz Novog Sada, kao organizacija koju čine pretežno izbjeglice iz Hrvatske, osuđuje svaki pokušaj izjednačavanja odnosno poistovjećivanja hrvatstva s ustaštvom, poput etikete ustašicom netom imenovane direktorice Narodnog muzeja u Šapcu **Nele Tonković**.

»Najoštrije prosvjeduje protiv ovakvih primitivnih, ksenofobičnih, nečasnih i, po zajednicu, razarajućih i nepatriotskih ispada i ponašanja. Očekujući da će nadležna državna tijela odlučno i profesionalno reagirati na ovo, po društvo veoma opasno djelo, ističemo da je zadatak, prije svega, svih nas, svih onih koji na različite načine utječu na oblikovanje života u našoj zajednici, od političkih stranaka do nevladinih organizacija, od vrtića i škola do fakulteta i domova, medija i drugih, da se izborimo za klimu tolerancije, građanske podrške i solidarnosti, u kojoj će svatko moći posve slobodno ispoljavati svoje nacionalne,

kulturne, jezične i druge posebnosti, uz istovremeno oštro moralno žigosanje i osudu svih oblika netrpeljivosti i nasilja prema drugome i različitome«, navodi se u priopćenju Humanitarnog centra za integraciju i toleranciju iz Novog Sada.

Kolokvij ZKVH-a

LVIII. Znanstveni kolokvij ZKVH-a na teme *Uskrsni običaji srijemskih Hrvata i Hodočašće Gospi tekijskoj* bit će održan u nedjelju, 24. veljače, s početkom u 11 sati u vjeronaučnoj dvorani župe Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu. Uvodničarke su studentice **Marija Rojko** i **Ines Siuc**, studentice.

O temi *Uskrsni običaji srijemskih Hrvata* govorit će Marija Rojko. Ona će predstaviti rezultate terenskog istraživanja provedenog na proljeće 2017. i 2018. godine na području Srijema kojeg su provele izlagačica Marija Rojko te kolegice **Matea Šostarić** i **Petra Benčec**. Istraživani lokaliteti su Zemun, Nikinci, Srijemska Mitrovica, Golubinci, Petrovaradin, Ruma i Hrtkovci. U istraživanju se daje osvrt na uskrsne običaje srijemskih Hrvata na spomenutom području. Razdoblje koje je zahvaćeno seže od Pepelnice, preko korizme, Cvjetnice, Velikog tjedna, samog Uskrsa i dana koji se slave nakon uskrsne nedjelje.

Ines Siuc će govoriti o temi *Velike Tekije – Hodočašće srijemskih Hrvata Snježnoj Gospi na Tekijama*. Izlaganje donosi opis hodočašća i njegove mijene unatrag posljednjeg stoljeća, opisuje prakse i procesije na samom hodočašću s posebnim osvrtom na ulogu žena kao prenositeljice pobožnosti i svećenika kao utjecajnih čimbenika u iskazivanju te pobožnosti. Podatci su pri-

Prvi sastanak Koordinacije vijeća nacionalnih manjina

Nacrt medijske strategije umanjuje stečena prava

Nakon sastanka s republičkim pučkim pravobraniteljem, u ponedjeljak je u Beogradu održan i prvi sastanak Koordinacije nacionalnih vijeća nacionalnih manjina, na kojem su sudjelovali i predstavnici HNV-a. Bio je ovo prvi sastanak ovog neformalnog tijela od konstituiranja vijeća. Zbog kontinuiteta u radu, za predsjedavajućeg Koordinacije izabrano je Mađarsko nacionalno Vijeće.

Na sastanku je odlučeno da prioritetno područje financiranja u 2019. godini putem Proračunskog fonda za nacionalne manjine bude kultura. Ovaj fond će ove godine iznositi 21 milijun dinara, a natječaj za dodjelu sredstava raspisat će resorna Kancelarija za ljudska i manjinska prava.

Razmatran je i Nacrt nove medijske strategije (Strategije razvoja sustava javnog informiranja) u Srbiji, a s tim u svezi Koordinacija je usvojila zajedničko stajalište nacionalnih vijeća. U najkraćem, vijeća smatraju da je dio strategije koji se tiče

informiranja na jeziku nacionalnih manjina u potpunosti neprihvatljiv jer umanjuje stečena prava pripadnika nacionalnih manjina i izabrane pripadnike nacionalnih manjina (nacionalna vijeća) i općenito pripadnike nacionalnih manjina, osim uzanog kruga iz zainteresiranog civilnog sektora, isključuje iz odlučivanja o pitanjima koja ih se najizravnije tiču. Također, neke od predloženih mjera protivne su višim pravnim aktima, Ustavu i pojedinim zakonima.

Javna rasprava o Nacrtu strategije traje do 1. ožujka, a na javnoj raspravi u Novom Sadu, održanoj u utorak, iznijeto je i ovo zajedničko stajalište Koordinacije nacionalnih vijeća. Inače, tekst Nacrta dostupan je na internetskoj stranici Vlade (www.srbija.gov.rs) a primjedbe, prijedloge i sugestije u svezi toga dokumenta mogu se poslati do 1. ožujka na mail: medijska.strategija@gov.rs.

D. B. P.

kupljeni polustrukturiranim intervjuima u Srijemskoj Mitrovici, Petrovaradinu i Novom Slankamenu, te Rumi i Hrtkovcima, kao i promatranjem sa sudjelovanjem na same hodočasničke dane u kolovozu.

Kolokvij i izlaganja studentica su plod *Prakse terenskih istraživanja* koje provodi Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, a uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Istraživanje je realizirano u suradnji Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu i Zavoda, pod mentorskim vodstvom prof. dr. sc. **Milane Černelić**.

Posebne upisne kvote za dijasporu u svibnju

Središnji državni ured za Hrvate izvan Hrvatske obavještava da se objava Natječaja za upis studenata na fakultete Sveučilišta u Zagrebu u akademskoj godini 2019./20. putem posebne upisne kvote za hrvatsku dijasporu predviđa u svibnju. Prilikom objave Natječaja bit će poznati i kriteriji upisa putem posebne upisne kvote, a svaki fakultet zadržava samostalnost u odlučivanju i provođenju eventualnih dodatnih testiranja. U tijeku je razmatranje fakulteta na kojim će studijskim programima omogućiti posebne kvote, a pored toga svakako je moguće pokušati upis na jedan od studijskih programa na hrvatskim sveučilištima standardnom procedurom putem polaganja hrvatske državne mature.

Unaprjeđivanje suradnje s republičkim ombudsmanom

Uspostavljanje novih oblika i unaprjeđivanje buduće suradnje bila je tema sastanka republičkog pučkog pravobranitelja (ombudsmana) **Zorana Pašalića** s predstavnicima nacionalnih vijeća u Srbiji, koji je održan u ponedjeljak u Beogradu. Iz Hrvatskog nacionalnog vijeća sastanku su nazočili predsjednik Izvršnog odbora **Lazar Cvijin** i međunarodni tajnik Vijeća **Dar-ko Baštovanović**. Bio je ovo prvi sastanak predstavnika Vijeća s ombudsmanom od formiranja novih saziva tih tijela manjinske samouprave.

Kada je riječ o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina, nacionalna vijeća u instituciji ombudsmana, kako je istaknuto, imaju pouzdanog partnera. Kao neke od svojih najvećih neriješenih problema, predstavnici Vijeća su ovom prigodom naveli nabavu udžbenika za nastavu na materinskom jeziku, neizvjesnost opstanka manjinskih medija, kao i nerazmjerno zapošljavanje pripadnika manjina u državnim ustanovama i institucijama.

Na sastanku je, među ostalim, najavljen i projekt kojim bi se ukazalo na povijesne doprinose nacionalnih manjina razvoju države Srbije, prije svega u domeni kulture. Cilj ovoga projekta je jačanje vidljivosti i pozitivne slike o nacionalnim manjinama u srbijanskoj javnosti.

Planira se i kontinuitet u suradnji između pučkog pravobranitelja i nacionalnih vijeća, te su u tom kontekstu dogovoreni tromjesečni sastanci u mjestima gdje vijeća imaju svoja sjedišta.

D. B. P.

Crna rupa između zločina i pravde

Izuzev neodgovornosti u procesuiranju, suđenjima za Lovas i Ovčaru, zajedničko je i proceduralno opstruiranje, odugovlačenje, razvlačenje postupka što je pokazalo koliko se »limitira pravda«, posebno prema i u odnosu na žrtve* Zlodjela počinjena u ovom srijemskom mjestu ostat će po bestijalnosti zabilježena u analima ratnih zločina protiv civila. Ali, i po mnogim drugim apsurdima koji su pratili i prate suđenje, samu optužnicu i dugotrajan postupak te njegovo opstruiranje

Jeleni Baketi iz Lovasa osamdeset i dvije su, pa ipak, poranila je hladnog siječanjskog jutra i ove 2019. da stigne do sudnice posebnog Odjela za ratne zločine Višeg suda u Beogradu. Teret duboke tuge teži je od bremena godina i ona više od desetljeća neumorno dolazi na vrata iza kojih bi se trebala dijeliti pravda. Čini se da je više i ne očekuje, tek se još nada da će, od optuženih ili iz stravičnih svjedočenja, čuti nešto o svom nestalom sinu **Goranu** (31). Odveden je iz vukovarske bolnice u studenom 1991. od kad mu se gubi svaki trag. Sin **Predrag**, u dvadeset i petoj, poginuo je rujna te iste krvave godine u obrani Tovarnika.

Sluš a ova dostojanstvena gospođa u crnini riječi tužitelja na ponovljenom suđenju za ratna zlodjela u Lovasu 1991., mada ih gotovo već sve zna napamet. Osim gdje joj je i kako stradao Goran. I gdje da ga nađe.

»**Željko Krnjajić** (optuženi) poručio mi je ranije po nekom da dođem i da će mi reći svoja saznanja o Goranu, ali nikad mi nije rekao. Ni sanjati, tada prije 27 godina, nisam mogla što će nam se dogoditi. Svi smo u selu bili dobri i pomagali se, radila sam za Crveni križ, poznavala i susjede i druge mještane ili sam mislila da ih poznajem«, sjeća se s tugom, bez gorčine Jelena.

I ne skida pogled s Krnjajića i ostalih optuženika iza neprobojnog stakla, između sudnice i publike. S njom je iz Lovasa, od obitelji žrtava došao još jedino **Pero Limunović**, kom je u lovaskom masakru ubijena majka. Ostali su se, izgleda, umorili od čekanja pravde ili »pravde«, a nakon blizu tri desetljeća od užasa u njihovom do tada mirnom mjestu mnogih više i nema među živima. Suđenje je ušlo u dvanaestu godinu i, iako su tužitelj i odvjetnici krenuli sa završnim riječima, koje se nastavljaju krajem veljače, ne zna se hoće li skora presuda biti i posljednja. Ove, završne riječi su, naime, već treće u postupku koji je ušao u dvanaestu godinu.

Lani u listopadu, na obilježavanju 27. obljetnice zločina u Lovasu nevladina udruga Fond za humanitarno pravo, čiji promatrači prate proces od samog početka, priopćila je da je dugo trajanje postupka kod »obitelji žrtava stvorilo nepovjerenje u institucije

Srbije da će im one ikada omogućiti ostvarivanje pravde za patnje koje su preživjele«.

Za jedanaest godina, upozorio je FHP, broj od 70 žrtava navedenih u optužnici, smanjen je na 28 jer su u međuvremenu petorica optuženih preminula čime je veliki broj članova obitelji ubijenih ostao uskraćen za pravdu. Jer, u slučaju kada optuženi nisu više među živima, zakonska je obveza tužiteljstva precizirati optužnicu, u kojoj se mora umanjiti broj žrtava čije se ubojstvo preminulim okrivljenicima stavljalo na teret.

Zlodjela počinjena u ovom srijemskom mjestu ostat će po bestijalnosti zabilježena u analima ratnih zločina protiv civila. Ali, i po mnogim drugim apsurdima koji su pratili i prate suđenje, samu optužnicu i dugotrajan postupak te njegovo opstruiranje.

Kronologija zlodjela i sudskog procesa

Podsjetimo, srbijansko pravosuđe podiglo je 2007. optužnicu protiv 14 osoba za ubojstvo oko 70 civila, mještana Lovasa, mahom hrvatske nacionalnosti. Oni se terete i da su kao pripadnici lokalne civilno-vojne vlasti, teritorijalne obrane potčinjene bivšoj JNA i paravojnih dragovoljačkih postrojbi **Dušan Silni** sudjelovali u napadima na civilno stanovništvo, iako su znali da u naselju nema hrvatskih oružanih snaga koje bi pružile otpor i branile selo. Po ulasku u mjesto Lovas, navodi Tužiteljstvo, nekontrolirano i nasumično otvarali su vatru iz pušaka, bacali bombe u dvorišta, na kuće, u podrum i druge prostorije, pojedine zatečene civile ubijali, što je za posljedicu imalo uništenje i oštećenje civilnih stambenih i drugih objekata i smrt civila.

Nesrpsko, pretežno hrvatsko stanovništvo, izložili su ponižavajućim, diskriminirajućim postupcima, zapovjedili protupravna privođenja, progone, zatvaranja i saslušanja civilnih osoba, pri tome i njihovo mučenje i tjelesno ozljeđivanje. Stanovnicima hrvatske nacionalnosti zapovjedbano je da nose bijele trake oko ruku i da na prozore svojih kuća stave bijele plahte.

Najmasovniji stravični zločin u Lovasu počinjen je 18. listopada 1991. godine, kada su pripadnici teritorijalne obrane i paravojne postrojbe **Dušan Silni**, pod prijetnjom oružjem a uz nazočnost pripadnika JNA, natjerali 51 mještana Lovasa, koristeći ih kao »živi štit« da očiste lokalno polje od mina koje je JNA prethodno postavila. Od eksplozije mina stradalo je oko 20 mještana, dok je većina bila ranjena.

Napad na Lovas započeo je na zapovijed **Dušana Lončara**, tadašnjeg zapovjednika Druge proleterske gardijske motorizirane brigade bivše JNA, 10. listopada 1991. U narednih mjesec dana, do sredine studenog, podivljale paravojne postrojbe, pripadnici TO i milicije Tovarnika počinili su masakr nad lokalnim življem a prve žrtve bile su obitelji hrvatskih branitelja.

Temeljem spomenute optužnice iz 2007. vijeće Odjela za ratne zločine nepravomoćno je 26. lipnja 2012. na ukupno 128 godina zatvora osudilo 14 optuženih, pojedinačno od četiri do 20 godina robije.

Ovu presudu dvije godine kasnije, u siječnju 2014. ukinuo je drugostupanjski odnosno Žalbeni sud u Beogradu obrazloživši da je izreka presude »nerazumljiva i proturječna« te donijeta »uz bitne povrede odredaba kaznenog postupka«. Uslijedilo je otezanje novog procesa, iako su u siječnju 2016. zakazane završne riječi, suđenje je krenulo od početka zbog postavljanja novog predsjednika sudskog vijeća. Potom se opet čekalo da tužiteljstvo za ratne zločine dobije novog glavnog tužitelja. U međuvremenu su preminula četverica optuženih – **Ljuban Devetak, Dragan Bačić, Aleksandar Nikolaidis i Milan Radojčić**.

U postupku koji je u tijeku pred Odjelom za ratne zločine tužitelj **Dušan Knežević** zatražio je u završnoj riječi pred sudom da se optuženi proglase krivim jer su, kako je rekao, dokazane sve točke

optužnice. On je sucima predložio da se okrivljeni **Milan Devčić** i **Željko Krnjajić** osude na po deset godina zatvora a **Darko Perić** na pet godina. Sva trojica su, inače, bili mještani Lovasa. Za pripadnike protudiverzijskog odreda Valjeva bivše JNA **Radovana Vlajkovića i Radisava Josipovića**, jedinih iz redova vojske, tužitelj je zatražio pet, odnosno četiri godine zatvora, a za pripadnike paravojne postrojbe **Dušan Silni Jovana Dimitrijevića i Sašu Stojanovića** po osam godina zatvora te da za **Zorana Kosjera** odredi devet godina. Tužitelj je ponovio da u Lovasu nije bilo oružanih sukoba već su zlodjela počinjena u cilju »čišćenja« sela.

Svi optuženi odavno se brane sa slobode, pred sudom nadalje negiraju krivnju proglašavajući cijeli postupak »farsom« i »hrvatsko-albanskom urotom«, »političkim procesom« itd. U završnoj riječi odvjetnica Milana Devčića ustvrdila je da on »nema nikakve zapovjedne odgovornosti jer civilna vlast u Lovasu nije ni bila uspostavljena« te da je 39 zadržanih osoba, »prema potvrdi Ministarstva branitelja RH imalo status branitelja« a ne civila.

Paradoksi: Bez odgovornosti za JNA

Zakonski je a i životni paradoks da se umiranjem optuženih, tijekom procesa, u optužnici smanjuje i broj žrtava jer se za njihova ubojstva više nema kome suditi. Ovakvo rješenje, naime, ne samo na ovom već i na mnogim suđenjima, povlači pitanje jesu li optužnicama obuhvaćeni i izravni počinitelji i naredbodavci tih teških kaznenih djela. Kao i oni koji su bili dužni zaštititi žrtve i poštivati međunarodne konvencije i pravila ratnog prava.

U slučaju Lovas obitelji žrtava i njihova punomoćnica **Marina Kljajić**, Fond za humanitarno pravo pa čak i neki odvjetnici okrivljenika, ukazivali su uporno da je ex JNA sudjelovala u zločinima i

Mjesto stradanja mještana Lovasa

štitila paravojne postrojbe iz Srbije ili, pak, mirno promatrala zlodjela, npr. odvođenje mještana na minsko polje tzv. detelinaru i nije ih spriječila. Takva su se svjedočenja (saslušano je, inače, oko 200 svjedoka) često mogla čuti tijekom godina suđenja. Navođena su konkretna imena časnika nekadašnje Armije koji su bili akteri u događanjima u Lovasu 1991. a nisu obuhvaćeni optužnicom. To je, kako je u svojoj analizi ocijenio FHP, »odlučujuće pridonijelo izostanku pravde za najmanje 30 civilnih žrtava«.

Ukazavši da sudsko vijeće nije moglo otkloniti nedostatke selektivne optužnice, FHP se složio s ocjenom suda u prvostupanjskom postupku da je za stradanje civila u Lovasu najodgovornije zapovjedništvo Druge proleterske gardijske mehanizirane brigade JNA. Međutim, optužnicom nije obuhvaćen nijedan njen pripadnik. Izvan tužiteljske domene interesiranja, iz nekog je razloga ostalo i prisilno iseljavanje hrvatskog stanovništva s područja pod kontrolom JNA i kaznena odgovornost zapovjednika JNA koji su donijeli takvu odluku.

»Amnestiranje JNA jest tragedija ovog suđenja«, istaknula je **Nataša Kandić**, aktivistica za ljudska prava iz FHP.

Lovas, međutim, nije jedinstven po tužiteljskoj zaštiti ili minimiziranju uloge zapovjednika i pripadnika ex jugoslavenske vojske. Na suđenju za zločine na Ovčari kraj Vukovara gdje je strijeljano oko 200 hrvatskih zarobljenika odgovarali su neposredni egzekutori, pripadnici lokalne TO i paravojnih postrojbi. Na optužnici nije bilo nikoga iz tadašnje JNA koja se umjesto zaštite ratnih zarobljenika, mahom civila, povukla i prepustila ih razularenim i neregularnim postrojbama. Pred Haškim tribunalom, podsjetimo, za ta je i druga nedjela, optužena »vukovarska trojka«, **Veselin Šljivančanin, Milan Mrkšić i Miroslav Radić**.

Izuzev neodgovornosti u procesuiranju, suđenjima za Lovas i Ovčaru, zajedničko je i proceduralno opstruiranje, odugovlačenje, razvlačenje postupka što je pokazalo koliko se »limitira pravda«, posebno prema i u odnosu na žrtve.

Podsjećanja radi, za zločine na Ovčari od ukupno 24 optužena, pravomoćno je osuđeno samo njih 11, dva optužena su preminula, dvojica su dobila status svjedoka suradnika, a njih devet je pravomoćno oslobođeno od optužbi. Mnogi članovi obitelji nisu ni dočekali okončanje ovog procesa dugog 14 godina.

Mnoga pitanja nerazjašnjena

Suđenje za nedjela u Lovasu 1991. još je jedino koje se vodi pred srbijanskim sudovima za ratne zločine u Hrvatskoj. Za 28. veljače zakazan je nastavak izlaganja završnih riječi optuženih u slučaju Lovas, čemu bi trebala uslijediti skora presuda. Na nju, međutim, i optužba i obrana imaju pravo žalbe Apelacijskom sudu.

Mnoge bolne stvari ostale su nerazjašnjene, na brojna pitanja nije i neće biti odgovoreno, niti su izrečena imena onih koji su s državnim pokrićem zapovjedili i sami činili zločine. Sve dok nadležne institucije ne počnu odgovorno raditi svoj posao, u Srbiji

Spomen soba žrtvama u Lovasu

Žrtve

Ubijeni tijekom napada na Lovas: **Mirko Grgić, Mato Adamović, Danijel Badanjak, Cecilija Badanjak, Antun Jovanović, Anka Jovanović, Katarina Pavličević, Juraj Poljak, Josip Kraljević, Alojzije Polić, Mato Keser, Josip Poljak, Ivan Ostrun, Drago Pejić, Mijo Božić, Tomo Sabljak, Vida Krizmanić, Stipo Mađarević, Pavo Đaković, Stipo Pejić i Željko Antolović.** Na raznim lokacijama u mjestu ubijeni su: **Darko Pavlić, Željko Pavlić, Anton Luketić, Đuka Luketić, Petar Luketić, Alojz Krizmanić, Đuro Krizmanić, Andrija Devčić, Stipo Dolački, Marko Damjanović, Franjo Pandža, Ivan Vidić, Stjepan Luketić, Slavica Pavošević, Jozefina Pavošević, Marija Pavošević, Ana Lemunović, Josip Rendulić, Božo Vidić, Marin Balić, Katarina Balić, Rudolf Jonak, Marija Fišer, Zoran Krizmanić, Josip Jovanović, Zvonimir Martinović, Petar Rendulić i Boško Brođanac.**

Na minskom polju stradali su: **Marijan Marković, Tomislav Sabljak, Darko Solaković, Ivan Palijan, Zlatko Panjik, Slavko Kuzmić, Ivan Sabljak, Mijo Šalaj, Ivan Kraljević, Petar Badanjak, Zlatko Božić, Antun Panjik, Marko Vidić, Luka Balić, Marko Sabljak, Mato Hodak, Nikola Badanjak, Ivan Conjar, Slavko Štrangarević i Josip Turkalj.**

neće biti niti civilizacijskog napretka niti ozbiljnog suočavanja s prošlošću.

Ovako, dok već osuđeni ratni zločinci sjede u skupštinskim klu-pama ili su česti (počasni) gosti na skupovima visokih državnih dužnosnika, što odgovoriti jednom od članova obitelji žrtava, mještaninu Lovasa koji rezignirano primjećuje:

»Sve smo izgubili, život smo morali iznova izgraditi. Što mi pre-suda može značiti? Utjeha bi neka bila da je za zločin stigla kazna. Ali nije...«

Bojana Oprijan Ilić

Odvjetnik Željko Rajčević, jedan od organizatora prosvjeda u Apatinu

Našem društvu je potrebna decentralizacija

Naš sugovornik, pedesetčetverogodišnji **Željko Rajčević** iz Apatina odvjetnik je u posljednjih dvadeset godina. Prije toga bio je uposlenik općinske pravne službe. Jedan je od osnivača Udruženja građana *Bez straha Apatin* i jedan od organizatora aktualnih prosvjeda u Apatinu. Nekada član DS-a, čije ime nije vezano niti za najsitniju aferu. Kaže kako je potrebno puno hrabrosti »izaći na ulicu« i prosvjedovati u malom gradu poput Apatina.

Što je po Vama osnovni uzrok prosvjeda?

Nezadovoljstvo građana ovim režimom godinama je tinjalo, sada je dostiglo kulminaciju i neki ventil se morao iznaći. U Srbiji, kao i u mnogim zemljama istočne, pa i srednje Europe, ne poštuje se sustav, aktualan je kult lidera. Osobno, sanjam da živim u državi u kojoj neću znati ni tko mi je predsjednik ni tko premijer. No, svjestan sam da je to daleka utopija. Znači, lider je pretjerao i sada se to nezadovoljstvo širi u koncentričnim krugovima.

Val prosvjeda započeo je prije nepuna tri mjeseca u Beogradu. Jeste li mislili da će se omasoviti i proširiti na cijelu Srbiju?

Taj val nezadovoljstva nije započeo u prosincu. Sve je to odavno tinjalo, sada se samo raspalilo. Još prije dvije godine govorio sam svojim prijateljima da će naredna promjena vlasti krenuti iz kazališta. Stavovi **Baneta Trifunovića, Kokana Mladenovića**, poruke nagrađivanih predstava *Beton mahala* i *Jami distrikt*, izjave mnogih estradnih i glumačkih imena, najavljivale su upravo ovo što je počelo u prosincu 2018. S druge strane, gomila sve očitijih laži, mnoge odluke vlasti bez temelja u pravnim aktima ove države, doveli su do eksplozije bunta. Konstantno povećanje broja prosvjednika u Beogradu ohrabrilo je i nas u manjim i udaljenijim gradovima, pa su se vrlo brzo prosvjedi proširili na cijelu zemlju.

Koliko vezivanje uz Savez za Srbiju za ovaj građanski pokret koji prosvjeduje može biti svrsishodno, a koliko štetno?

Mislim da bismo se tu trebali pozabaviti prioritetima. Prvi cilj trebao bi nam biti smjena postojeće vlasti i uspostavljanje sustava koji bi omogućio vraćanje povjerenja u urušene institucije. Nemam ništa protiv aktualnog potpisivanja »Sporazuma s na-

rodom«, ali ću itekako imati protiv ukoliko se taj akt ubuduće ne bude poštivao i ne bude dao rezultate. Tu je još jedan veliki problem. S kim ćemo taj sporazum potpisivati na lokalnu? Ne zaboravimo nikada, kod nas, od razine države, pa sve do lokalne, postoji puno kvalitetnih zakonskih akata, puno toga je ispotpisivano, ali osnovni problem je u njihovoj primjeni.

Kako je došlo do organizacije prosvjeda u Apatinu?

Išli smo po prosvjedima, vidjeli smo kako funkcioniraju, vidjeli smo da se zalažemo za iste vrijednosti. Zajednički nam je stav da je ovo najgora vlast koju smo ikada imali. Sve institucije su stavljenе izvan snage i osim stranačke pripadnosti nema ništa drugo što bi našim građanima omogućilo ostvarenje kako zajedničkih, tako i vlastitih interesa. Svima je postalo jasno da samo članska knjižica SNS-a jedina otvara sva vrata. Dogovorili smo se da prosvjede pokrenemo, iako smo bili svjesni da to baš i neće ići glatko.

Jesu li Vaše aktivnosti glede organizacije prosvjeda u Apatinu Vaš povratak u politiku?

Ne. UG *Bez straha Apatin* nije politička organizacija. Riječ je o grupi građana, čiji je cilj ukazivanje na sve anomalije u radu lokalne samouprave, koje izazivaju veliko nezadovoljstvo kod žitelja Apatina. Stoga smo i organizirali prosvjedne šetnje na koje nikakvog utjecaja nema niti jedna politička opcija. Istina, u prošlosti sam bio član DS-a, ali sam iz stranke istupio kad se oduštalalo od njezinih izvornih principa i kad se uključila, poput svih ostalih, u političke trgovine zarad osobnih, sitnosopstveničkih interesa. Jednostavno, sebe nikako nisam vidio u neprirodnoj koaliciji SPS – DS – SRS – SNS koja je tada u Apatinu stvorena.

Kako je i s kojim ciljem osnovano UG *Bez straha Apatin*?

Udruženje je osnovano prije dva mjeseca. Ova ideja tinja već dobre dvije godine, odnosno od vremena dok još nitko nije ni pomišljao na prosvjede. Još tada, u međusobnim neobveznim razgovorima između nekoliko ljudi koji su dugo apstinirali od politike, stvorila se neka ideja da za lokalne sredine poput Apatina nije dobro ukoliko samo jedna stranka diktira uvjete i to po nalogu iz Beograda. Po nama, ovom društvu je potrebna potpuna decentralizacija. Općinama se jednostavno moraju vratiti ingerencije koje su imale. Tako se ne bi moglo dogoditi da netko po nalogu iz Beograda, Sombora ili Odžaka, klizalište iz Apatina, kupljeno sredstvima samodoprinosu građana, jednostavno demontira i prenese u Sivac zbog tamošnjih lokalnih izbora. Svrha postojanja našega udruženja je okupljanje građana s ciljem ukazivanja na probleme u društvenoj zajednici. I, što je po meni vrlo bitno, svi koji smo ušli u organizaciju smo samostalni, relativno imućni, pa ne ovisimo niti o stranačkim manipulacijama, niti o pritiscima materijalne naravi.

Ivan Andrašić

Intervju vodio: Zvonko Sarić

Ne smijemo dopustiti da se sakrivamo

*Sloboda govora, političkog okupljanja i organiziranja, sloboda medija, ljudska i građanska prava i slobode, slobodni i poštenu izbori, to su osnovni zahtjevi koji se čuju na ulicama naših gradova * Kada je o »Sporazumu s narodom« riječ, mogu reći da njegove odredbe u načelu nisu upitne. Sve je to hvale vrijedno, ali se mehanizmi za ostvarenje ovih prijedloga moraju preciznije formulirati * Ono što ne podržavam jest da onim strankama nacionalnih zajednica koje su otvoreno kolaborirale s režimom i predstavljale okosnicu »suradnje nacionalizama« sutradan »progledamo kroz prste« * Pseudointelektualni nihilizam je posljedica brojnih uzroka, različitih vrsta razočaranja, ali nadasve intelektualne i moralne otupjelosti i konformizma * Politička indiferentnost veoma je zastupljena društvena pojava, naročito kod mlađih ljudi * Živjeti u mjehuru je jako lijepo, ali je potrebno veoma malo da se mjehur probuši*

Možemo li biti i mislimo li tako da smo danas politički nezainteresirani? Možda ovaj intervju s doc. dr. **Radivojem Jovovićem** da odgovore i na ta pitanja. Razgovarali smo s Jovovićem ima li osnove da rašireno geslo globalnog doba – onaj mnogima tako privlačan moto – »nema alternative«, pričali smo i o tome živimo li u svijetu iluzije i nemogućnosti izbora onih političara koji donose boljitak i je li ovaj svijet postao mjesto gdje nestaje zajedničkih pothvata, solidarnosti i povjerenja. Sljedstveno tome, javilo se u našem razgovoru i pitanje – živimo li u vremenu milijuna različitih »Ja« okupljenih u mehaničku cjelinu, koju iz nekog razloga još uvijek zovemo »društvo«, pa tako i ovdje, u Srbiji. Ili nam možda nešto drugo pokazuju i aktualni prosvjedi u Srbiji i što oni znače?

Kako nismo u rikvercu, razgovarali smo i o aktualnom »Sporazumu s narodom« koji je predložila srbijanska ujedinjena oporba, kao i o tome čime se zapravo »suprotstavljaju«, tj. što podržavaju politički indiferentni građani u Srbiji, oni »neutralni«, a zagrebali smo u razgovoru i pitanje o manjinskim strankama koje pružaju podršku aktualnom režimu. I opet sam u situaciji da postavljam novinarska pitanja o manipulaciji, »ispravljanju kičme«, pseudointelektualnom nihilizmu, neuključivanju mozga, lijenjosti uma, »popravke društva«, defetizmu, o onom poznatom »ne talasaj mnogo«, devedesete su tako davno prošle, a evo, Jovović odgovora kako nema prava i sloboda bez osobnog angažmana.

Radivoje Jovović (1984., Sombor), sveučilišni je predavač i aktivni građanin. Doktorirao je na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu, s doktorskom disertacijom na temu političkih ideologija ljevice. Član je Saveza antifašista Vojvodine, Vojvođanske politološke asocijacije i Udruženja za političke nauke Srbije. Živi i radi u Novom Sadu, a neću izostaviti navesti da voli rukomet i nasmijane ljude, te da vjeruje u razum i društvenu solidarnost.

Čemu građani pružaju podršku na prosvjedima koji su u tijeku u brojnim srbijanskim gradovima?

Građani su tu kako bi pružili podršku slobodnom društvu, što znači ustanovljavanju demokratskog političkog režima i vladavine prava. Sloboda govora, političkog okupljanja i organiziranja, sloboda medija, ljudska i građanska prava i slobode, slobodni i poštenu izbori, to su osnovni zahtjevi koji se čuju na ulicama naših gradova. Također, nemali je broj zahtjeva u svezi s temeljnom ekonomskom i socijalnom reformom. Polako se razbija građanska hrabrost, ona koja nam je toliko nedostajala tijekom prethodnih godina.

Devetnaest članica Saveza za Srbiju je potpisalo dokument »Sporazum s narodom«, koji je ujedinjena oporba predložila građanima i predstavnicima prosvjeda Jedan od pet milijuna. Dokument je nastao na zahtjev predstavnika prosvjeda. Na što se obvezala oporba i kako komentirate spomenuti »Sporazum«?

Prvo, nisam veliki privrženik ovako okupljene oporbe. Kao politolog, ali i kao građanin i antifašist, ne smatram da je formiranje ovako šarolikog saveza naročito društveno korisno. Ponekad više znači manje, što bi i potvrdila neka nezavisna i relevantna istraživanja javnog mnijenja, kada bi se takva mogla provesti u današnjoj Srbiji. Također, naglašena ideološka i politička heterogenost znači nejasnoću političkog kursa, teškoće prilikom raskida s bagažom prethodnog režima, doprinos normalizaciji

nacionalističkih i drugih moralno neprihvatljivih pogleda na svijet... sve su to problemi s kojima će se naše društvo morati nositi. Ipak, i ovakva oporba predstavlja neusporedivo boljeg sugovornika od vlasti – dok je prvi teško prihvatljiva kakofonija, drugi jednostavno vodi nasilnički monolog, monolog režima osobne vlasti. Kada je o »Sporazumu s narodom« riječ, mogu reći da njegove odredbe u načelu nisu upitne. Ipak, trebalo bi zahtijevati da stavka »u načelu« preraste u onu »u pojedinostima«, odnosno da se pojedine odredbe detaljnije razlože kako bi definirale najbolja moguća rješenja, ali i kako površnost formulacija ne bi razvijala neophodnost ispunjenja danih obećanja. Podjela vlasti, nezavisnost Ustavnog suda, izmjena izbornog zakonodavstva u pravcu ravnopravnije teritorijalne predstavljenosti građana i veće odgovornosti političkih predstavnika, zatim različite antikoruptivne mjere, lustracija... lustracija! Sve je to hvale vrijedno, ali se mehanizmi za ostvarenje ovih prijedloga moraju preciznije formulirati.

Nedostaje li prema Vašem mišljenju još nešto ponudom »Sporazumu« i je li važno organizirati javne debate na kojima bi se razgovaralo o spomenutim prijedlozima ovoga dokumenta?

»Sporazumu« nedostaju i stavovi oporbe po pitanjima ekonomskih i socijalnih prava, decentralizacije, vanjske politike, jasnije određenje po pitanjima nekih civilizacijskih vrijednosti, poput određenja prema tekovinama antifašizma. Širina i heterogenost koalicije osujećuje oporbu da zauzme stav po ovim pitanjima, naravno, ali neka se nitko ne zavarava – ovo su *par excellence* pitanja za demokraciju i vladavinu prava. Sposobnost našeg društva da uspostavi prostor slobode zavisit će itekako od razumijevanja ovih sadržina. Na kraju, tu je obećanje o prijelaznoj »vladi stručnjaka«, koja bi uključivala intelektualce, predstavnike sindikata, strukovnih i udruženja građana, i druge, što jest dobra ideja, ali djeluje prilično maglovito. Tko bi bili članovi te privremene Vlade, jesu li to stvarni stručnjaci i nezavisni intelektualci ili pak, čega se mnogi pribojavaju, oporbi lojalni pojedinci? Aktualna oporba je tijekom dužeg razdoblja nastupala elitističko-snobistički, i bila kažnjena zbog takvog odnosa, ali je najveću cijenu tog odnosa uistinu plaćao građanin. Stoga oporba ne smije propustiti priliku da sada, na dobrobit svih, napravi stvarni dijalog s građanskim društvom. Trebalo bi da se u najskorijem mogućem roku formira »Okrugli stol oporbe«, brojnih društvenih organizacija i uglednih pojedinaca, na kom će se razgovarati o spomenutim i drugim prijedlozima, a koji bi sadržao jezgru sastava buduće prijelazne vlade. Time bismo dobili kvalitetnije prijedloge i konkretniji plan djelovanja, a prosvjedi važnu mogućnost da se politički artikuliraju. Također, imali bismo jasniju sliku tko su ti pojedinci koji nas žele predstavljati u institucijama vlasti i provesti dogovorene reforme. Transparentno i demokratski, ovo bi bio dobar put za stvaranje čvršćih veza odgovornosti partija pred društvom, ali bi predstavljalo i mogućnost da se pojedine partije konačno počnu iskupljivati i ponovno pridobijati simpatizere davno pobjegle u političku apstinenciju. Na kraju, ne i najmanje važno, »Okrugli stol« bi pružio šansu da se iznjedre i suštinski nove političke opcije, proizašle iz sudjelovanja različitih udruga i aktivnih građana.

Govoreći o ideološkom prizvuku, može li se što zamijetiti? Imaju li ovi prosvjedi ideološki karakter ili je u pitanju *melting pot*, lonac za taljenje, u nastojanju da se tek

– vlasti, ali i oporbi, »pokažu zubi«? Ili je možda senzibilitet građana postao značajno izraženiji i vidljiviji?

Rekao bih da su prosvjedi donekle ideološki homogeniji od oporbe. Jest, ima tu i pokoji naglašeni desničar, ali ako ne obraćate previše pažnju na transparente i zastave različitih sadržaja, čija vidljivost ponekad može navesti na pogrešne zaključke, i porazgovarate s konkretnim ljudima, uvid je da većina okupljenih građana zauzima građanski princip i liberalno-demokratske pozicije. Većina se kreće negdje u ideološkom prostoru socijal-demokracija – liberalizam, dakle, lijevo i desno od centra ideološkog spektra. Sve je vidljivije, pak, i sudjelovanje na prosvjedima izraženih ljevičara, što je u potpunosti očekivana pojava imajući u vidu da je režim **Aleksandra Vučića** u biti jedan režim ekonomske i društvene eksploatacije. Sumirajući, rekao bih da prosvjedi »ljevičare« u usporedbi s oporbom, kao i da mnogi građani na njima itekako pokazuju zube ovim partijama. Važno je samo da ova građanska budnost zadobije artikulirani politički izraz.

Trebaju li političke stranke s manjinskim predznakom zauzeti stav kada se događa politička kriza u ovdašnjem društvu?

To je dobro pitanje. Olako je reći »da«, zar ne? Pripadnici pojedinih zajednica u manjinskom položaju svakako imaju razloga da se osjećaju vulnerabilnije u današnjoj Srbiji, te je otud i razumljivo da se mnogi ne žele eksponirati i riskirati vlastitu sigurnost. Vlast je odveć zastrašujuća. A ako uzmemo u obzir da ni alternativa oličena u oporbi nije »spašena« od nacionalizma, stvar postaje još kompliciranija. A ipak, ovaj režim se mora urušiti. To je isti onaj režim koji je s pompom dočekivao ratne zločince i promovirao ih u počasne predavače, isti onaj režim koji rehabilitira domaće fašiste, režim koji dopušta da postoji nešto što se zove *Kuća Vojislava Šešelja* u Hrtkovcima... Ne, drage sugrađanke i dragi sugrađani, ako se želimo zaštititi od svih postojećih zloupotreba, kao i od narastajućeg fašizma na ovim prostorima, ne smijemo dopustiti da se sakrivamo. Moj prijedlog je pružanje podrške građanskim prosvjedima, zatim uključenje partija s manjinskim predznakom u spomenuti »Okrugli stol«, kao i u sastav prijelazne Vlade, jer je neophodno iznova se dogovoriti o pravilima demokratske igre i pravnog sustava. Na tom mjestu pripadnici različitih nacionalnih, religijskih i kulturnih zajednica mogu i moraju tražiti ravnopravno mjesto u društvu. Također, građanskom hrabrošću i zajedničkom političkom borbom sugrađana različitih identitetskih pripadnosti možemo potaknuti stvaranje novih odnosa uvažavanja i povjerenja. Ono što ne podržavam, pak, jest da onim strankama nacionalnih zajednica koje su otvoreno kolaborirale s režimom, i predstavljale okosnicu »suradnje nacionalizama«, sutradan »progledamo kroz prste«. Jer, poštovane komšije, njihovi nacionalizmi nisu bili tu u svrhu vaše obrane već ostvarenja političke dominacije i ekonomske eksploatacije – riječ je o najklasičnijem etno biznisu, kakav se često sreće na ovim prostorima. Njihovi nacionalizmi su bili tu u svrhu političkog profitiranja na strahu od drugoga, u svrhu produbljivanja podjela među nama, potencijalnim saveznicima u pružanju otpora režimu. Ono što uvijek predlažem jest da se svatko pokuša izboriti s nacionalizmom u vlastitim nacionalnim zajednicama – samo tako ćemo pomoći stvaranju društva bez straha. Jer, antifašizam jednog pomaže antifašizam drugog, ohrabruje ga i formira odnos povjerenja i suradnje, a

izbija adute iz ruku nositelja mržnje, ma iz koje zajednice oni dolazili.

Vidite li postojanje određene indiferentnosti kod dje-la građana, političku nezainteresiranost, kako prema aktualnim prosvjedima, tako i prema promišljanju politike koju vodi vladajuća parlamentarna stranka SNS ili prema bilo kojoj partijskoj opciji? Mogu li građane koji su indiferentni prema politici zaobići posljedice određenih društvenih situacija, samo ako se ne budu miješali?

Politička indiferentnost veoma je zastupljena društvena pojava, naročito kod mlađih ljudi. Ona je posljedica brojnih faktora: iznevjerenih petooktobarskih obećanja, korumpiranosti političkih elita, nedostatka vidljive alternative, slabih škola čiji nastavni sadržaji ne doprinose razvoju osviještenog građanina i demokratskog participanta, već nekakvog tobožnjeg eksperta, zatim razgranatog sustava medijskih manipulacija i hiperrazvijenog svijeta zabave koji ispunjavaju dvije komplementarne svrhe, maksimiziranje privatnih profita i otupljenje kritičke misli kod širokih slojeva društva. Naravno, neki od ovih trendova su globalni – potrošačko društvo neoliberalizma nemilosrdno je i nadasve privlačno mladima, koji, umjesto da budu faktor društvene promjene, provode živote u potrazi za novim proizvodom, novom senzacijom. Moramo osvijestiti neophodnost da reformiramo školstvo, medije, ekonomski i socijalni sustav. S jedne strane moramo institucionalno podržati kulturu i obrazovanje u svrhu prosvjećivanja, a s druge interesima privatnog kapitala postaviti jasne granice, jer se ne može sve prodavati pod velom priče o slobodi. Neka djelovanja kapitala zapravo itekako narušavaju slobodu, prava i demokratičnost društvenog života, promovirajući nekulturu, nepristojnost, anticivilizacijske »vrijednosti«, nerijetko i govor mržnje i netrpeljivosti. Indiferentni bi željeli da ih mimoidu posljedice društvenih zbivanja, a onda se zabezeknu kada im se ne dopada neki prizor na televiziji ili ulici, ili kad im netko naruši prava, slobode, dostojanstvo. Živjeti u mjhuru je jako lijepo, ali je potrebno veoma malo da se mjhur probuši. I inteligencija i moral nam nalažu da se bar donekle aktiviramo – za svoju ulicu, dio grada, udruženje građana, za zaštitu sebe i svojih susjeda. Žao mi je, gospodo, znam da je lakše misliti da će »netko tamo već to riješiti«, ali je tužna istina da Batman postoji samo u filmovima, dok je Gotham City sve više naša realnost.

Živimo li u svijetu iluzije izbora? Jesu li različiti kolektivni okviri društvenog života izgubili svoju staru snagu?

Svakako. Klase više ne postoje kao referentni okviri društvenog života. Živimo u svijetu naglašenog individualizma, raznolikosti, višeznačnosti i pluralizma životnih stilova. Ovo je svijet atomiziranosti, podvojenosti na izolirane jedinice, što je posljedica uslužnog sektora kao dominantnog sektora ekonomije, koji je po definiciji rasparčan i čiji su poslovi, privredne organizacije, nivoi primanja, tipovi poslova, raspršeni na tisuće i stotine tisuća, globalizacije i njenih utjecaja, negativnih utjecaja neoliberalnog kapitalizma na solidarnost i povjerenje. Radnička klasa je izgubila nekadašnju brojnost, čime i važnost, dok su sindikati »podrezana krila« mogućnostima kapitala u globaliziranom društvu. Pobunite se protiv iskorištavanja i lako ćemo obradovati neku još jeftiniju radnu snagu u zemljama trećeg svijeta, suština je novog doba. Istovremeno se vlasti upozoravaju da je zarad održanja privredne vitalnosti u uvjetima međunarodne konkurentnosti neophodno »fleksibilizirati« tržište rada. Rezul-

tat je takav da u svijetu u kom su stare snage prestale postojati i pružati nam podršku, sve više postajemo sebično zainteresirana bića, zagledana u ono malo vlastite sigurnosti, koja je zapravo nerijetko na nivou životarenja. Moramo osmisliti novi izbor, stvarnu alternativu koja će ljude izvući iz učmalosti svakodnevnice i potrage za kratkoročnim zadovoljstvima u svrhu imitiranja kreativnog življenja.

Promišljajući politiku, znate upotrijebiti odrednicu »kazino kapitalizam«. Što podrazumijevate pod tom formulacijom?

Da budem precizan, u pitanju je formulacija koju je 1997. godine u političku i znanstvenu upotrebu uvela ekonomistkinja **Susan Strange**. »Kazino kapitalizam« odnosi se na društveno-ekonomski sustav manje-više ničim ograničenog djelovanja privatnog vlasništva, kojim se naročito akcentiraju konzumerizam i kultura pohlepe.

Kada su turbulentna vremena, pa se radi na »popravku« društva, u ovome podneblju većina umjetnika i rock bendova uvijek pružaju podršku takvim nastojanjima. Kako to objašnjavate?

Rokenrol, shvaćen u širem smislu, ne kao tip muzičke izvedbe, već kao oblik kulturnog izraza, kao i umjetnost, trebalo bi da po definiciji podrazumijevaju slobodu izraza i širinu duha. Ove stvaralačke sfere apriorno su usmjerene protiv jednoduše i stega rigidne stvarnosti. Ali se ne bih složio s Vama da većina onih koji sebe nazivaju »umjetnicima« i »rokerima« uvijek pružaju podršku demokratskim strijemljenjima. Previše je iskvarnosti, premalo hrabrosti, previše imitacije, a premalo istinske inspiracije. Drugim riječima, zvuk rok gitare nije nužno i rokenrol, dok »umjetnost« prečesto podsjeća na rad dekoraterskog zanatlije. Naravno, ne moram naglašavati onu čuvenu »čast izuzecima«.

Definitivno, nadanja Petog oktobra su odavno propala. Ali! Zbog čega je kod dijela mladih ljudi zavladao stav kako nema alternative, te da se ništa ne može u području politike promijeniti nabolje, jer ionako se to »tamo negdje« rješava sudbina svih nas? Je li i koliko je takvim mišljenjima i stavovima doprinio i ovdašnji pseudointelektualni nihilizam?

Pseudointelektualni nihilizam je posljedica brojnih uzroka, različitih vrsta razočaranja, da, ali nadasve intelektualne i moralne otupjelosti i konformizma. Kao što rekoh, škola nas ne prosvječuje u dovoljnoj mjeri, ulica je premoćna, negativan utjecaj medija još i više, i kao posljedicu dobijamo mlade ljude koji ne razumiju osnovne intelektualne pojmove, koncepte i društvene fenomene. Kada dođu u dvadesete godine, onda kada bi njihov intelektualni razvoj trebao dostići neslućene visine, ili je kasno za »ispravljanje krivih drina«, ili su ti mladi ljudi već napustili obrazovni sustav. S druge strane se nalazi iskušenje u vidu nepresušnog svijeta zabave i zadovoljstava, koji ih odvraća od iole temeljnijih promišljanja o stvarnosti oko sebe. Stoga će i najdobronamjerniji pojedinac, kako ne bi priznao svojoj savjesti i drugima da nešto ne zna, i kako ne bi sebi nametao obvezu da čita i uči, na što nije navikao, pribjeći nihilizmu. Prihvatit će pojednostavljenu sliku stvarnosti, kakvom ga ionako bombardiraju sa svih strana, zadovoljiti lijenost vlastitog duha i ispasti mudrac u društvu, jer se pesimizam, kao i prekomjerni cinizam, smatraju za odlike inteligentnog, onog koji je »pronikao u suštinu«.

Često se mogu čuti tvrdnje na aktualnim prosvjedima građana kako mi ovdje živimo u jednom obliku auto-

ritarnog režima, u diktaturi. Je li to baš tako? Ako jest, što dokazuje takve tvrdnje?

Živimo u jednom obliku autoritarnog režima, koji se nerijetko naziva izborni autoritarizam. To je režim u kom postoje izbori, ali samo kako bi održavali fasadu demokratičnosti, jer bi ukidanje ovog društvenog rituala previše razgnjevalo domaću i inozemnu javnost. Što dokazuje ovakve tvrdnje? Činjenica da oporba gotovo da nema nikakav pristup domaćim medijima, činjenica da su novinari zastrašivani i ucjenjivani, slučajevi fizičkog ozljeđivanja oporbenjaka i kritičara režima, zapaljeni domovi, srušeni domovi, redovne povrede Ustava i zakona od predstavnika vlasti, u prvom redu Aleksandra Vučića, odomaćen govor mržnje i prijetnje upućene političkim protivnicima, prekobrojne nepravilnosti izbornog procesa, militarizacija društva... Dajte mi cijeli jedan dan da nabrajam. Bojim se da je problem u percepciji domaće javnosti, koja diktaturu, uslijed vlastitih povijesnih iskustava, procjenjuje po naglašenoj masovnosti upotrebe pendreka, oružja i tajnih zatvora. Ovo je novi svijet, svijet sveprisutnosti visokorazvijenih komunikacijskih tehnologija i globalne umreženosti u kom diktator jedne male zemlje mora biti malo suptilniji nego u prošlosti – iskustvo **Slobodana Miloševića** odveć je dobra pouka za Aleksandra Vučića. Stoga, činjenica da su metode održanja na vlasti u prvom redu usmjerene na manipulaciju, pa tek onda na primjenu fizičke sile, koja prije teži ostati latentna, nego ogoljena, ni najmanje ne opovrgava zaključak da živimo u društvu neslobode. Ali, budite uvjereni, ni masovna upotreba ogoljene fizičke sile ovdje nije isključena bude li diktator zaključio da je takvo što neophodno za njegovu stvar. Suviše se daleko otišlo, suviše je ogrezao u ljubavi prema moći, a prevelika je opasnost u slučaju pada.

Imate li Vi svoje bojazni i nedoumice kako bi za Vašu osobnu budućnost bilo pametnije ostati pred, primjerice, televizorom ili popiti piće s prijateljima nego biti dio građana koji prosvjeduju?

Svakako. Svi koji govore istinu u jednom autokratskom režimu potencijalna su žrtva različitih odmazdi režima. Netko će izgubiti posao, nečiji će se privatni život upropastiti, ugled, dostojanstvo narušiti. Netko će izgubiti i život. Svakom prema mjeri, a uz uvažavanje raspoloživih mogućnosti, kako se struna ne bi previše zategla i pukla. Ponekad ljudi nisu svjesni toga. Podliježu zamci da su stvari »ipak negdje OK«, jer vide simulaciju normalne stvarnosti – s vremena na vrijeme pusti se pokoji glas kritike, margini se ostavlja da raspreda svoje, sve dok ostaje tu, na margini, tu su komičari, satira, zabava... Sve ovo čini da se osjećamo sigurnije, a vlast poimamo benignije, bezazlenije. Neki moji poznanici čak smatraju da je moj društveni angažman neka vrsta hobija, razonode, kojoj pribjegavam zarad nekakvog mentalnog fiksa, što li. Ne razumiju da, primjera radi, moji roditelji mogu strahovati zbog nekih mojih javnih nastupa. Ili da obitelji i prijatelji drugih društveno angažiranih građanki i građana imaju svoje sumnje i bojazni, također. Naravno da imam svoje strahove, kao što ih mora imati svatko pametan kada glasno govori protiv pozicije moći. Ali hrabrost ne postoji bez straha, ona postoji upravo onda kada se nadvlada strah. A ja znam što meni pruža hrabrost: nada da će moja djeca sutra živjeti u ljepšem svijetu, a da se ja neću stidjeti pred sudom, ni drugih, ni vlastite ličnosti.

Srpska radikalna stranka – zagovaranje proterivanja Hrvata iz Vojvodine

*Odgovarajući poslaniku Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (DSHV-a)
Antunu Skenderoviću, Šešelji je naveo: »Nećemo vas ubijati, razume se,
ali ćemo vas lepo spakovati u kamione i vozove, pa se snalazite lepo u Zagrebu«*

Vojislav Šešelji i SRS su od početka rata u Hrvatskoj zagovarali mere odmazde prema Hrvatima u Srbiji, odnosno u Vojvodini. Vojislav Šešelji, od juna 1991. godine narodni poslanik Skupštine Republike Srbije,²² najkasnije od avgusta 1991. godine je u svojim govorima eksplicitno pozivao na proterivanje, progon i prisilno premeštanje Hrvata iz Srbije.²³

Princip retorizije po Vojislavu Šešelju

Šešelji je proterivanje i progon Hrvata nazivao »dobrovoljnim razmenama«, »civilizovanim razmenama« stanovništva i imovine Hrvata iz Vojvodine sa Srbima izbeglim iz Hrvatske. Šešelji je to objašnjavao principom retorizije²⁴ i time progon Hrvata iz Srbije pokušao da svede na administrativnu meru.²⁵ Ovakvo tumačenje retorizije, instituta međunarodnog prava, zapravo je predstavljalo zloupotrebu tog prava i koristilo se kao paravan za etničko čišćenje, proterivanje, progon i prisilno premeštanje.²⁶

Vojislav Šešelji je svoje viđenje principa retorizije opisao već 1. aprila 1992. godine, kada je u govoru pred Narodnom skupštinom Srbije rekao sledeće: »Ako jedna država istera pripadnike nacionalne manjine sa svoje teritorije u drugu državu, gde živi većinski deo tog proteranog naroda, po međunarodnom pravu dozvoljeno je primeniti tu odmazdu i izvršiti kontra-proterivanje nacionalne manjine one države, koja je već proterivala.« Dalje, Šešelji nastavlja: »[...] po istom onom pravu po kome je Tuđman proterao Srbe iz Hrvatske, mi ćemo proterati Hrvate iz Srbije. I nećemo dozvoliti da Hrvati kao danas u Slankamenu svoje stare, razrušene kuće, kuće pretvorene u štale nude Srbima, izbeglicama u zamenu za vile na jadranskoj obali, koje su svi morali da napuste. Hrvati u Slankamenu, Zemunu i drugim

22 »Šešelji, Vojislav« (MICT-16-99), dostupno na <http://www.irmct.org/bcs/cases/mict-16-99>.

23 Delimično suprotno mišljenje sudije Flavie Lattanzi, Tom 3, MKSJ u predmetu Šešelji od 31. marta 2016. godine, par. 101.

24 Ibid.

25 Izvod iz knjige Vojislava Šešelja »Milan Panić mora pasti«, dok. pred. br. P00685, Šešelji, str. 23.

26 Delimično suprotno mišljenje sudije Flavie Lattanzi, Tom 3, MKSJ u predmetu Šešelji od 31. marta 2016. godine, par. 104.

mestima neće imati miran san, dok se ne presele, jer mi srpske izbeglice iz Zagreba, Rijeke, Varaždina i drugih hrvatskih mesta moramo udomiti, moramo im naći krov nad glavom i moramo im nadoknaditi onu štetu, koju su pretrpeli kada su isterivani iz svojih domova.«²⁷ 28 Odgovarajući poslaniku Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini (DSHV-a) Antunu Skenderoviću, Šešelji je naveo: »Nećemo vas ubijati, razume se, ali ćemo vas lepo spakovati u kamione i vozove, pa se snalazite lepo u Zagrebu.«²⁹

Princip retorizije, odnosno prisilno iseljavanje Hrvata, zagovarali su i drugi članovi SRS-a. Tako je Milan Bačević, tada poslanik u Saveznoj skupštini Jugoslavije, na tribini SRS-a u Novom Pazaru u julu 1992. godine izjavio da iz Srbije treba iseliti onoliko Hrvata koliko je Srba iseljeno iz Hrvatske, a kao primer je naveo da se u Beogradu nalazi 6.500 penzionisanih oficira Hrvata koji uživaju sve privilegije.³⁰ Milan Bačević je od maja 2012. do jula 2012. godine bio savetnik tadašnjeg predsednika Srbije Tomislava Nikolića, a danas je član Predsedništva i Glavnog odbora Srpske napredne stranke i trenutno ambasador Republike Srbije u NR Kini.³¹

Bivša potpredsednica i generalna sekretarka SRS-a³² Maja Gojković, koja je ujedno obavljala i funkciju predsednice ogranaka SRS Vojvodine,³³ tokom suđenja Slobodanu Miloševiću do-

27 Izvod iz knjige Vojislava Šešelja »Poslaničke besede«, dok. pred. br. P00075, Šešelji, str. 7 - 8.

28 Izvod iz knjige Vojislava Šešelja »Poslaničke besede«, dok. pred. br. P00075, Šešelji, str. 9.

29 »Raseliti Šiptare i Hrvate«, Večernje novosti, 29. jul 1992. godine.

30 Ambasada Republike Srbije, Peking - NR Kina, pristupljeno 9. oktobra 2018. godine.

31 Saopštenja za javnost potpisana od strane Maje Gojković, Velika Srbija, br. 9, maj 1991. godine, str. 5, dostupno na <https://www.srpskaradikalnastranka.org.rs/lat/izdavastvo/casopis-velika-srbija/?&pg=8>; »Radikalna 'gvozdena ledi'«, Velika Srbija, br. 16, maj 1994. godine, str. 10, dostupno na <https://www.srpskaradikalnastranka.org.rs/lat/izdavastvo/casopis-velika-srbija/?&pg=8>.

32 Prvostepena presuda MKSJ u predmetu Šešelji od 31. marta 2016. godine, par. 59, dostupno na .

33 Odgovor tužilaštva na »podnesak broj 19« optuženog od 12. septembra 2003. godine; Svedok C-047 je svedočio u predmetu Milošević pred MKSJ 3, 4. i 10. juna 2003. godine, njegovo svedočenje je delimično zatvoreno za javnost.

vedena je u vezu sa dešavanjima u Hrtkovcima. Zaštićeni svedok C-047 je, naime, u iskazu u tom predmetu tvrdio da je ona krajem 1991. godine prisustvovala sastanku na kojem su Šešelji i rukovodstvo lokalnog SRS-a razgovarali o proterivanju Hrvata iz Hrtkovaca.³⁴

Ubrzavanje razmene

Pozivajući se na ovo svedočenje, Tužilaštvo MKSJ je osporavalo Šešeljev zahtev da Maju Gojković imenuje za svog pravnog savetnika. Tužilaštvo je zauzelo stav »da je Maja Gojković osumnjičeni, čak mogući saizvršilac optuženog«, kao i da bi mogla da se ugrozi bezbednost svedoka ukoliko bi joj se omogućio pristup materijalima iz procesa protiv Vojislava Šešelja.³⁵ Veće MKSJ je uvažilo ove razloge i svojom odlukom odbilo zahtev Vojislava Šešelja da Maju Gojković imenuje za svog pravnog savetnika.³⁶

Maja Gojković danas obavlja funkciju predsednice Narodne skupštine Srbije³⁷ i članica je predsedništva vladajuće Srpske napredne stranke.³⁸

U martu 1992. godine predsednik Srbije Slobodan Milošević je izjavio da od opozicionih lidera najviše ceni Šešelja. Kao razloge za to Milošević je istakao da su SRS i Šešelji finansijski nezavisni od inostranstva, kao i da je Šešelji »dosledan u izražavanju svog političkog mišljenja«. Nakon izbora u decembru 1992. godine, SPS je zajedno sa SRS formirala manjinsku vladu i u tom periodu su ove dve stranke intenzivno sarađivale.⁴⁰

U septembru 1993. godine je došlo do političkog sukoba između Slobodana Miloševića i Vojislava Šešelja, što je dovelo do privremenog razlaza SPS i SRS.⁴¹

Specijalni izvestilac Komisije UN za ljudska prava **Tadeuš Mazowiecki** je u izveštaju o stanju ljudskih prava na prostoru bivše Jugoslavije iz februara 1994. godine ukazivao da vodeće političke ličnosti u Srbiji, poput Vojislava Šešelja, u javnom životu i u medijima u Srbiji pozivaju na versku i nacionalnu netrpeljivost. Takođe je naveo da je potpirivanje netrpeljivosti i nacionalnih predrasuda bilo posebno rasprostranjeno tokom predizborne kampanje za parlamentarne izbore u decembru 1993. godine, kada je veliki broj Hrvata zbog pritisaka već napustio Srbiju.⁴²

³⁴ Ibid.

³⁵ Odluka po podnesku broj 19. od 30. septembra 2003. godine.

³⁶ Predsednica Narodne skupštine Maja Gojković, <http://www.parlament.gov.rs/narodna-skupstina/-sastav/predsednik/biografija-2419.html>.

³⁷ Maja Gojković, biografija, dostupno na <http://www.istinomer.rs/akter/185/Maja-Gojkovic>, pristupljeno 18. decembra 2018. godine.

³⁸ *Ilustrovana politika* od 23. marta 1992. godine, navedeno prema »Povratak u Karlobag«, *NIN*, 27. januar 2000. godine, dostupno na <http://www.nin.co.rs/2000-01/27/11331.html>, pristupljeno 29. novembra 2018. godine.

³⁹ Svedočenje Vojislava Šešelja pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 25. avgusta 2005. godine, str. 43306-43307.

⁴⁰ Svedočenje Vojislava Šešelja pred MKSJ u predmetu *Milošević* od 25. avgusta 2005. godine, str. 43307.

⁴¹ Izveštaj broj E/CN.4/1994/110 od 21. februara 1994. godine, par. 124, navedeno prema Mazowiecki, »Izveštaji 1992-1995«, Univerzitet u Tuzli i Istraživačko-dokumentacioni centar Sarajevo, 2007. godine, dostupno na: http://www.untz.ba/uploads/file/promocije/2013-14/tadeusz-mazowiecki-inmemoriam-oktobar2013/IZVJESTAJ_MAZOWIECKI_1992-1995-BOS.pdf.

⁴² »Vojislav Šešelji i Aleksandar Vučić, Četnici, Etničko čišćenje sela Hrtkovci, Srbija '92/'93«, 2:59-3:05 dostupno na: https://www.youtube.com/watch?v=jy_P7lkavX8, pristupljeno 9. novembra 2018. godine.

Fond za humanitarno pravo

Dosije »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini« objavio je Fond za humanitarno pravo (FHP) – nevladina organizacija osnovana 1992. godine s ciljem dokumentiranja kršenja ljudskih prava koja su masovno činjena na prostoru bivše Jugoslavije. Dosije »Zločini nad Hrvatima u Vojvodini« je u cjelini dostupan na internet prezentaciji FHP-a www.hlc-rdc.org. Tiškani primjerak može se dobiti slanjem podataka na office@hlc-rdc.org.

Dosije objavljujemo u originalu kako je objavljen uz nužnu redakcijsku opremu.

Međutim, Vojislav Šešelji je tvrdio da njegova stranka i on nisu proterali hrvatsko stanovništvo, nego da su »propagadnim naporima malo ubrzali tu razmenu«.

Uprkos saznanjima koje je državni vrh imao o aktivnostima Vojislava Šešelja i njegove Srpske radikalne stranke u Narodnoj skupštini i van nje, ni on, niti njegova Srpska radikalna stranka, nisu bili ni na koji način sankcionisani za pritiske i nasilje nad vojvođanskim Hrvatima u periodu od 1991. do 1995. godine.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Podnositelj zahtjeva Veterinarski zavod Subotica a.d., Subotica, Beogradski put br. 123, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta »Magacin opasnih tvari«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-55/2019, a koji se planira na katastarskoj parceli 11078/1 KO Donji grad, Subotica, Ulice Beogradski put br. 123 (46.078257°, 19.679094°).

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta, može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gorenavedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Sport na mjestu stare škole

Na uglu ulica Stipe Grgića i Travničke (dio grada koji su nakon nasipanja drevne vodene površine nastavili zvati Jasibara) nekada je postojala škola, među prvima, a moguće i prva izvan užeg područja grada. Podignuta je 1856. godine, s dvije učionice i imenom Škola u Šestom kvartu – ubilježeno je u publikacijama objavljenim povodom 160 godina postojanja Osnovne škole *István Széchenyi*, 2016. godine. Jer, spomenuta mala stara škola, preteča je škole *István Széchenyi*, danas najveće subotičke osnovne škole s preko 1.200 učenika i centralnim školskim objektom na Karađorđevom putu 94. Iz one male zgrade škola je 1943. godine preseljena na sadašnju adresu, čime je povećan prostor na šest učionica. Kasnije je škola značajno proširena.

Na karti grada iz 1928. godine stari školski objekt jasno je označen na uglu dvije ulice. Što se s njim kasnije događalo jasno je i iz kratke informacije zabilježene 1948. godine u izvješćima o stanju škola, koja se čuvaju u Povijesnom arhivu Subotica (F 68.1567). Opisujući uvjete u Školi Šestog kvarta (preseljenoj pet godina ranije), među ostalim navodi se: »Ova škola je nastavak bivše škole *Svetozar Miletić*, koja sada stoji u ruševinama u Ulici Stipe Grgića broj 57...«.

Susjedi se sjećaju ruševina stare škole, sada već davno uklonjenih, iza kojih je ostao prazan plac. Tu su se djeca igrala... Vremenom je napravljen skromni sportski teren na ogradenom prostoru. Mještani priželjkuju igralište i za mlađu djecu, jer u okolnim ulicama živi puno mladih obitelji. Tako se prostorom stare škole i poslije stoljeća i pol od njenog nastajanja (pa nestajanja) i dalje čuju dječji glasovi...

Mala demografija

Demografija je znanost koja se bavi statističkim ispitivanjem stanovništva na određenom teritoriju ili u okviru određene države. Demografi vele da broj stanovnika, npr. jedne države, ostaje konstantan ako svaka obitelj u prosjeku ima dva i pol djeteta! Kada određene statističke brojke treba pretvoriti u konkretne »akcije«, naletite na ovu naizgled apsurdnu tvrdnju. To znači da bi jedan muško-ženski par trebao imati dvoje ili troje dece. Ovo pak važi samo onda ako u određenom društvu, na određenom teritoriju nema nikakvog kretanja, migriranja stanovnika. Ove migracije mogu biti dnevne, radnici iz okolnih manjih naselja svakodnevno dolaze raditi u tvornicama, uredima itd. Mogu biti sezonske, npr. ljeti zbog povišene tražnje turističkih radnika mnogi odlaze raditi u ljetovališta ili zimi u skijaške centre. Taj rad može biti i »privremen« u inozemstvu. Tada dio radno sposobnog stanovništva odlazi npr. u Njemačku i postaje »gastarbajter«, koji dio svoje zarade šalje kući i na taj način izdržava obitelj u domovini, s ciljem da se poslije određenog roka, s »dobrom mirovinom« doseli kući. Arhitektura obiteljskih kuća ovakvih radnika je prepoznatljiva: zgrade su predimenzionirane, planirane da u njima živi često nekoliko obitelji; to jest tata, mama i obitelji njihove djece. No, ova nekadašnja tendencija se odavno promijenila, jer suvremene »atomske obitelji« ne žele živjeti s roditeljima. Izraz »atomska obitelj« je nastala u SAD-u za vrijeme »hladnog rata« i naziv je za obitelj koja se sastoji od dva roditelja i dvoje djece. Valjda su tadašnji planeri zamišljali da je u slučaju atomskog rata, ako ova obitelj preživi, time osiguran i kontinuitet populacije. Sada se pouzdano zna da to nije dovoljno. Što da rade one države čiji broj stanovnika konstantno opada? Naša republika je takva država, i njeno stanovništvo je u prosjeku najstarije na europskom kontinentu.

»Troje djece, četiri kotača«

Današnji premijer susjedne, trenutačno naše najprijateljskije države, Mađarske je – kada je prvi put došao »na vlast« – s blažnjavao svoju oporbu, kada je objavio svoj program nazvan »troje djece, četiri kotača«. U ovom programu je sublimirana želja državnog rukovodstva da broj stanovnika ne opada i tadašnju želju stanovništva da posjeduju automobil, kao određeni statusni simbol. Broj automobila je itekako porastao, a broj stanovnika je opao usprkos nekim državnim mjerama, tako da se već godinama »zvoni na alarm« – nemamo dovoljno djece, neće nam imati tko zaraditi mirovine, država nema budućnost. Njemačka kancelarka je 2015. godine objavila tzv. willkommen (dobrodošao) program i pozivala mlade ljude iz ratom obuhvaćenih bliskoistočnih područja da dođu u Njemačku, nauče jezik i svi će dobiti plaćena radna mjesta, a kasnije će moći dovesti i članove svoje obitelji. Tada je, poput ostalih zapadnoeuropskih lidera, vjerovala da će time jednim potezom riješiti demografski manjak i nedostatak radne snage. Tada je vlada Mađarske donijela drugačiju odluku: po njima je nekontrolirana migracija opa-

Ovako će izgledati jeftini stanovi

sna i nedjelotvorna, te je ubrzo podigla dobro čuvanu granicu, prije svega prema našoj zemlji. Za ovaj potez je primijer **Viktor Orbán** dobio oštre kritike od liberalnih stranaka iz EU, usput su ga spominjali u kontekstu nekadašnjeg Vođe Nijemaca. Prije deset dana premijer Mađarske je u svom »godišnjem govoru« lansirao još jednu »raketu«, prije svega prema onim zapadnim liderima koji demografske probleme žele riješiti »uvozom migranata«. Premijer je najavio da će, umjesto da troši novac za zbinjavanje migranata, taj novac trošiti na mađarske obitelji, i za porast nataliteta, uz izdašne novčane kredite vlade. Država će davati povoljne kredite obiteljima za obnovu ili kupovinu stana ili kuće, uz uvjet da će roditi i odgajati dvoje ili više djece pa će im, ako ovo ispune, dio duga biti otpisan. Do konca 2020. godine bit će izgrađeni vrtići za svako dijete, kome je potrebno, a država će davati kredit za kupovinu automobila sa sedam sjedišta, kako bi se cijela obitelj mogla voziti zajedno.

Gdje smo mi?!

Ovog tjedna ministrica zadužena i za demografska pitanja objavila je da je raspisan natječaj za sufinanciranje populacijske politike u našoj Republici. Za ove potrebe predviđeno je 550 milijuna dinara (oko 4,6 milijuna eura) i na ova sredstva moći će konkurirati lokalne samouprave. Tu je bitna razlika u odnosu na mađarski plan, tamo država novac daje direktno obiteljima, to jest obitelj i država (banke) sklapaju direktan ugovor. Kod nas će te (nevelike) novce dobiti samouprave, koje ih mogu trošiti na »vlastiti način« shodno (postojećim?) planovima. No, ima i sličnosti: i kod nas se grade stanovi na kredit koje financira država (istina zasad samo odabranima). U Mađarskoj oporba, koju tamo zovu »dugina« zbog šarolikosti partija, također ne sudjeluje u radu Parlamenta, koji će donijeti zakone za podržavanje plana njihove Vlade.

#1 od pet milijuna na drugi (subotički) način

Drugo lice SUBOTICE

Doživesmo najzad i to. U našem gradu je (već drugi put) održan prosvjed građana radnog naziva »# 1 od pet miliona«. Tako se Subotica najzad pridružila brojnim mjestima i gradovima širom Srbije čiji se stanovnici ne mire i ne slažu s »nikad u istoriji« viđenim, a od strane onih kojima se to može hvaljenim napredovanjem, tumačeći ga po onom poznatom »svakog dana u svakom pogledu sve više napredujemo«. Ovaj svojevrsni mimohod obećanom boljitku, koji tek što nije stigao, kazuje mnogo više o nama i našim sugrađanima nego što bi to bio slučaj da se radi o »običnom« prosvjedu političkih neistomišljenika. Namjerno pišem »neistomišljenika« a ne »protivnika«, jer nisam pristalica parole »tko nije s nama taj je protiv nas, znači da je neprijatelj«. Misliti drugačije ne (bi) treba(lo) biti kažnjivo!

U zavisnosti čiji su, mediji su izvještavali da je na ovim prosvjedima bilo od jedva stotinjak do skoro tisuću »šetača«. Naravno, kao i uvijek, istina je na sredini. Njihovi rekoše da su to dokoni šetači (bilo je i takvih, da se ne lažemo, op. a.), a naši su tvrdili da su to osvješćeni građani svjesni pogubnih posljedica sadašnjeg sveukupnog populizma i postistina (a takvih je bilo neusporedivo više, opet da se ne lažemo!, op. a.).

Nisam stručnjak za prebrojavanje koliko ljudi može stati na jedan četvorni metar površine i to u zimskoj odjeći, to od mene bolje radi ministar policije što je već i činio (sjetite se njegove izjave povodom prvih prosvjeda na platou kod Pravnog fakulteta u Beogradu), ali je, po mojoj procjeni, na subotičkim prosvjednim šetnjama bilo manje od 500 (petsto) ljudi – kao na primjer kada *Spartak* po najljepšem kasnoproljetnom vremenu igra s bratskim niškim *Radničkim*, a od toga njih bar sto došlo je iz Niša. Daleko od toga da ovim želim reći kako su i na ove prosvjede dovodili »spontano okupljeni narod iz svih krajeva naše zemlje«. Ne. Smeta mi nešto sasvim drugo.

Čitam izvještaje i kao potvrdu istih gledam na youtubeu (jer slika kazuje više od riječi!) što i kako je u drugim gradovima: Kikinda preko tisuću ljudi, Pančevo 1.200, Vranje 2.000, Šabac 4.000! A svi ti gradovi imaju manje stanovnika nego Subotica. A mi 500. Što je uzrok? Ima ih više. Masovno iseljavanje iz Subotice najproduktivnijeg (čitaj i kao onih koji razmišljaju svojom glavom), u velikoj mjeri najobrazovanijeg dijela stanovništva – i to ne samo zbog materijalnih razloga (sic!), starenje stanovništva i opća apatija koja se nadvila nad našim gradom sigurno su bitni razlozi. Ali ono što nam nikako ne ide u prilog, to je taj naš već prozaični čekalački mentalitet. Neki bi rekli da je ovom gradu uvijek bilo prosto suđeno da uvijek nešto čeka – jer što onomad reče moj djed Milutin, »jer uvijek smo bili krava muzara: krava je tu pasla, a vime je bilo sjeverno ili južno...«. Ne kažem da nije bio u pravu, dapače, ali to vječito čekanje ne vodi ničemu. U Subotici svi nešto čekaju; pripadnici nacionalnih manjina vođeni političkim partijama (naravno, smisleno nacionalnog predznaka, što ne znači da su njihovi pravi i istinski zastupnici) čekaju što će reći »centrala«, pripadnici većinskog naroda pozivajući se na tzv. povijesna iskustva čekaju što će se odlučiti »tamo gore«, starosjedioci i nacionalno ne baš opredijeljeni u svom čekanju pozivaju se na narodnu »mudrost« da je politika prostitutka, novopridošlim sugrađanima frustriranim svim nedaćama koje su ih snašle nije više do politike iz već poznatih razloga.

Ima li rješenja? Ima, ali nije ni malo lako. Treba se za sva vremena ratosiljati starih, uštogljenih navika u stilu da će sve riješiti netko »tamo gore«, a do tada »glasat ću za njih kada pobijede«. Što reče **Radimir Konstantinović**: »Iskustvo nam je palanačko i sirotinjsko«.

Ako ste za promjene – samo hrabro na prosvjede; ako vam je i ovako OK, onda ništa. Živjeli!

A. D.

Nova redukcija polazaka u javnom prijevozu

Zbog daljeg povećanja broja vozača na bolovanju, a u cilju lakšeg korištenja javnog gradskog i prigradskog prijevoza, autobusi JP *Subotica-trans* od srijede, 20. veljače, prometuju po subotnjem voznom redu. Osim toga, došlo je do redukcije sljedećih polazaka:

Na liniji 16 (Teslino naselje – Aleksandrovo) ne prometuju autobusi od 8:20 i 9:50 iz Teslinog naselja, odnosno od 9:05 i 10:35 iz Aleksandrova.

Linija 4 (Veliki Radanovac – Lifka), linija 8a (Željezničko naselje – Lifka), kao i linija 8 (Željezničko naselje – Aleksandrovo) ne prometuje.

Na liniji 6 (Mali Bajmok – Vikend naselje) polazak u 15:25 od *Swarovskog* se obavlja u 15:20 od stajališta *Calcedonia*, te iz poduzeća mole putnike koji putuju sa stajališta *Swarovski* da pređu do navedenog stajališta.

Polasci na relaciji Subotica – Segedin s vremenom polaska u 6:30 iz Subotice i 12:30 iz Segedina se otkazuju, a također se otkazuje i polazak iz Subotice prema Somboru u 7:00 i povratak iz Sombora u 10:15.

Iz nadležnog poduzeća mole putnike da se blagovremeno informiraju o vremenima polazaka i načinima na koje prometuju linije po subotnjem voznom redu kako bi na vrijeme stigli na svoja radna mjesta.

Po ovakvom režimu prometa autobusi JP-a *Subotica-trans* će prometovati do povećanja broja raspoloživih vozača.

Predstavljanje *Slike iz beskraja* Vedrana Horvackog u Novom Sadu

Bez slobode – ljubavi nema

Kako se crtaju slike iz beskraja? U pjesničkom prvijencu *Slike iz beskraja* **Vedrana Horvackog** nalaze se pokušaji pjevanja o onome o čemu se malo tko usuđuje pjevati, i to iz pera mladoga pjesnika. Bez slobode, kako Vedran kaže, ljubavi jednostavno nema. Novosadska publika imala se 19. veljače prilike uvjeriti da se granice Vedranove pjesničke slobode teško

Iskustvo ljubavi

Književnik i ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Tomislav Žigmanov** smatra kako je Horvacki »na velika vrata ušao u prostor stvaralaštva kao mladić koji kroničari neke od najjačudnijih stvari u čovjekovom životu, a o kojima je vrlo teško racionalno i prisposodljivo govoriti«.

»Vedran ulazi u svijet koji nije dominantan, ne prati ono što je mainstream: blještavilo, raskoši svjetla i prezira, svijet zagledan u *Farme* i *Zadrugu*, život u brojanju tiketa uplaćenih u sportskim kladionicama i stanjanje u redu za silikonske uružnjene osobe koje će kreštati u prepunim dvoranama. On ulazi u svijet vlastita života i onoga što želi drugima prenijeti, tako što govori protiv svega onoga što je zatekao, i na jedan promišljajući način počinje otkrivati što je ono važno na što svaki čovjek mora u svome životu pronaći odgovor. Ljubav, kojom je opčinjen, bila je i ostala tajna. Vedran mudro govori o tome, bez prevelike srčanosti, bez radikalnog odrezivanja tvrdih stavova, nego osjećajno, i s ne previše jakom sigurnošću. Kazuje nam da o iskustvu ljubavi, o tome gdje se, kada i kako ona događa, uvijek moramo učiti, i to iz vlastitih iskustava i iskustava drugih«, rekao je Žigmanov.

Horvacki svoje pjesme nudi svakome tko preispituje sam sebe, tko želi sebe upoznati.

»Prešao sam neke korake u upoznavanju samog sebe, pa ove pjesme mogu pomoći u tome i drugima. Čuvajmo ljubav, jer kada je pronađemo, vrijedno ju je i sačuvati. To je moj povik za pokret u boj za ljubav«, rekao je Horvacki.

Pojedine pjesme iz zbirke *Slike iz beskraja*, čiji je nakladnik NIU Hrvatska riječ čitali su Vedran Peić i **Davorin Horvacki**.

M. Tucakov

naziru, na predstavljaju njegove zbirke, organiziranom u Kulturnom centru *Lab*. Mladoga pjesnika je predstavio njegov prijatelj **Vedran Peić**, dok je gitarist **Miloš Kuvelja** glazbeno uveo tridesetak prisutnih u čitanje i promišljanje ove poezije.

Izlazak pred svijet

Čestitajući Horvackom na izlasku iz svijeta anonimnosti u svijet »osvijetljenih u javnosti«, spisateljica i novinarka **Željka Zelić Nedeljković** kazala je da nije uvijek lako iznijeti pred svijet svoje riječi i najzbuđljivije sponje vlastitosti, te biti spreman suočiti se s time kako nas drugi vide i doživljavaju.

»Danas, kada je sve instantno, rijetki su mladi koji govore o svijetu unutar njih samih, koji pjevaju o ljubavi prema ženi, bilo da je ona prisutna ili odsutna. To je pjevanje na filozofsko-egzistencijalni način. Vedranova je zbirka oda ljubavi općenito, ali i trajni spomenik ljubavi koja čak i onda kada nije uzvraćena, pa čak i kada umire – donosi plod. Vedranova poezija je obojena najvećom istinom kršćanstva: da ljubavi nema bez žrtve i bez križa. U njegovim pjesmama je horizontala ljubavi prema voljenoj ženi i prema majci nerazdvojiva od vertikale, od ljubavi prema Bogu i Vječnosti«, kazala je Zelić Nedeljković.

Književno prelo u Subotici

Hrvatska čitaonica Subotica priređuje *Književno prelo* u iduću petak, 1. ožujka, u velikoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, s početkom u 19 sati. Na *Književnom prelu* nastupaju recitatori, pjesnici, pjevači i tamburaši, čut će se riječ o tome što se i koliko radilo, a početak će i obilježavanje 100. obljetnice rođenja nekih hrvatskih velikana u Srbiji. I ove godine – ugodno iznenađenje u riječi i knjizi!

»Na prelu se jede i pije, al' pravo bez duševne hrane nije!«, poručuju organizatori.

O centru grada prije dva stoljeća: Čemu su svjedočili naši preci?

Spomenik za zahvalu i zaštitu

Albertus – **Albert**, daleki predak u našem obiteljskom stablu, oženio se 1815. godine u Velikoj crkvi gdje je i kršten, bilo mu je tek 20 godina, još mlađom, 17-ogodišnjom **Marijom Šljiva** (ili Sliva). Kumovala mu je kuma s krštenja **Kristina Antunović**. Sve po redu i običajima. Marijino djevojačko prezime poslije, pri upisima krštenja i vjenčanja njihove djece susrećemo u različitim varijantama: **Slivovits, Shlvin,**

Slivovity... U matičnim knjigama ne nalazim podatak kada je naša pramajka Marija otišla s ovog svijeta, ali je pouzdano bila među svojim u vrijeme ženidbe mog navrdjeda **Lovre – Josipa**, a njenog sina, 1842. godine, u tada novoosnovanoj župi sv. Roka (Kerskoj). Kada je Albert umro 1880. godine bio je udovac.

Po svemu sudeći, Albert je bio jedini dječak među troje ili četvero djece u svojoj obitelji, te nositelj obiteljske loze i prezimena na naredno pokoljenje; čovjek neobične sudbine koji je kroz mnoge tragične događaje među svojim najbližim, u vrijeme kad su (s našeg aspekta) i banalne upale uslijed komplikacija odnosile živote, ostao kao stožer do 85. godine života i tada napustio ovaj svijet. Svoje pozne godine živio je u današnjem Gatu, u Palmotićevoj ulici, ali je za života svjedočio odlasku sve svoje djece. I male djece, ali i odraslih sinova i kćeri. Umirali su još premladi za odlazak, u četvrtom-petom desetljeću života, ostavljajući iza sebe potomstvo kao izdanke iz kojih je obiteljsko stablo nastavilo rasti. Ono raste dalje i u ovom, 21. stoljeću. Vjerujem, iako nemam dokumentirane podatke, kako je upravo djed Albert bio oslonac, a možda i zakonski staratelj mom šukundjedu **Miji** kada je već kao desetogodišnje dijete ostao bez oca 1855., a ubrzo, četiri godine kasnije, i bez majke.

Mom pokoljenju u obiteljskom stablu Albert je šesta generacija predaka. Po nazivima predaka prema Wikipediji, Albert nam je *kurđel* (predak iz šestog koljena).

Sveto trojstvo na gradskom trgu

Kada se Albert oženio u studenom 1815. godine, u centru grada, na tadašnjoj tržnici već se uzdizao spomenik Svetom trojstvu, svečano otkriven 20. kolovoza te godine. Spomenik je podigao subotički plemić **Matija Vojnić od Bajše**, a izradio ga je zidarski majstor iz Sombora **Karl Salzer**. Podignut je u težnji da se grad zaštiti od svih nedaća. Prema predanju sačuvanom među Subotičanima, na tom mjestu se kroz vrijeme nikako nije uspijevalo isušiti blato. Prinijeti su darovi u hrani (prema legendi, u dubinu su bacili »tri pole slanine« pa je voda stala), a kada je tlo isušeno, iz zahvalnosti Bogu podignuto je Sveto trojstvo. Ali tu nije kraj čudima...

Prema predanju sačuvanom među Subotičanima, na jednom mjestu u središtu grada se kroz vrijeme nikako nije uspijevalo isušiti blato. Prinijeti su darovi u hrani (prema legendi, u dubinu su bacili »tri pole slanine« pa je voda stala), a kada je tlo isušeno, iz zahvalnosti Bogu podignuto je Sveto trojstvo. Ali tu nije kraj čudima...

Spomenik se nekada visoko uzdizao na trgu, na postolju na sedam stepenika! Naime, tlo na koje je prije dvije stotine godina postavljen spomenik bilo je znatno niže nego što je danas... Što se u prošlosti događalo s terenom trga?

»Gradska kuća je izgrađena na nekadašnjem močvarnom, nestabilnom terenu, koji je nasut krajem 19. stoljeća. Godinu dana nakon što je **Titus Mačković** postao glavni gradski inženjer, tijekom 1879.

godine izvedena je nivelacija prostora nasipanjem pijeska i kaldrmisanjem trga. Tada se još stara Gradska kuća nalazila na ovom prostoru, ispred nje tržnica i spomenik Svetom trojstvu. Prilikom radova, šest ili sedam stepenica koje su vodile do spomenika ostale su pod zemljom, jer je njegova osnova od ovog vremena bila u istom nivou s površinom trga. Mada je planirano dalje niveliranje

Fotografija trga ispred Gradske kuće oko 1911. godine, na kojoj se vidi autentična lokacija spomenika Svetog trojstva postavljenog 1815. Pogled od Gradske kuće u pravcu današnje Ulice Dimitrija Tucovića; u desnom kutu fotografije tornjevi Franjevačke crkve

terena, s radovima se nije nastavilo, te danas visinska razlika terena na obodu Gradske kuće, od Trga slobode do Strossmayerove ulice iznosi 125 cm.« (**Gordana Prčić Vujnović** u monografiji *Gradska kuća Subotica 1912. – 2012.*)

Ima podataka kako je spomenik obnavljan 1912., a o popravci kipa Svetog trojstva postoji dokument iz 1921. godine. Spomenik se na istom mjestu uzdizao sve do 1964. godine kada je iz centra grada premješten pored katedrale. Pola stoljeća kasnije vraća se na lokaciju koju su još naši preci isplanirali prije 200 godina. Postupno vraćanje najstarijeg spomenika nakon restauracije skulptura započelo je na pragu zime, pri kraju 2015. Radovi su završeni u proljeće 2016. godine. Spomenik Svetom trojstvu u potpunosti je otkriven i posvećen 22. svibnja.

»Povratak anđela« – snimio Jasmin Šečić 19. prosinca 2015. tijekom postavljanja dijelova spomenika Svetom trojstvu

Gradska kuća s tornjem i osmatračnicom

Nedugo po postavljanju spomenika Svetom trojstvu, u centru grada nastao je još jedan važan objekt: druga Gradska kuća 1828. godine.

»Porastom ekonomske moći vladajuće klase u Subotici se javlja tendencija za izgradnjom bogatijih i raskošnijih građevina. Grad se razvijao takvom brzinom da je već 1828. godine Subotica sa 34.358 duša zauzela visoko, peto mjesto po broju stanovnika u zemlji. Sukladno tome, uslijedio je i rast zaposlenih u političkoj vlasti i administraciji. Sve to, dovelo je do potrebe za zgradom po novom ukusu, prilagođenom naraslim potrebama grada. Već 1820. godine, komisija sastavljena od: gradonačelnika, tri senatora, predsjednika Zaklete općine i gradskog građevinskog inspektora odgovornog za izgled unutrašnjosti grada, predložila je izgradnju nove gradske kuće.

Nekoliko godina poslije inicijative srušena je postojeća i na istom mjestu, ali na većoj površini sagrađena nova, druga po redu Gradska kuća u Subotici, 1826. – 1828. godine. Podignuta je katna, barokna zgrada s tornjem kojeg su krasili zvono i sat. U tornju je bila smještena i vatrogasna osmatračnica... Ubrzo s napretkom kapitalističkog razvoja, međutim, i ova građevina postaje prevaziđena...« (Stevan Mačković u monografiji *Gradska kuća Subotica 1912. – 2012.*)

Na svečanosti povodom završetka izgradnje Gradske kuće 1828. godine pročitana je »Besjeda«, interesantan i danas povijesno vrijedan dokument s detaljima o razvoju grada i događanjima i promjenama od subotičkog vojnog utvrđenja do statusa slobodnog kraljevskog grada, iz pera ljudi koji su svjedočili tom vremenu, prije gotovo 200 godina (Tekst »Besjede« objavljen je u publikaciji *Korijeni, svjedočenje stoljeća*, u izdanju Povijesnog arhiva Subotica 1991. godine). Nabrajajući neke od do tad podignutih gradskih objekata, u svečanom govoru je iznijeto i ovo:

»Nedugo potom podignuta je stara Gradska kuća, župna crkva s dva tornja, sjajna crkva starovernika, velika kasarna koja se sastoji od više zgrada i manje kasarne za visoke oficire, veličanstve-

na župna kuća, te osim kuća pojedinih gospodskih lica, koje su ranije ili kasnije izgradili na ukras grada, podignute su narodne škole, a 1817. uz velike troškove izgrađena je gimnazijska zgrada. Iza toga je sledila – na mestu stare, niske i za razgranate gradske službe tijesne bivše Gradske kuće – tornjem ukrašena Gradska kuća, koja veličinom, visinom i dostojanstvenošću nadmašuje okolne zgrade...«.

Sveto trojstvo ponovo na lokaciji koju su izabrali naši preci prije dvije stotine godina

Spominje se u govoru i nastanak spomenika Svetog trojstva u centru grada trinaest godina ranije, kroz javno iskazanu zahvalnost financijeru ovog obilježja:

»Pored svega ovog ne smijem prešutjeti darežljivost i veliku zaslugu veleštovanog gospodina Matije Vojnića od Bajše, prisednika sudbenog stola zakonom ujedinjenih županija Bač i Bodrog, unuka ranije spomenutog člana Veća Lukača Vojnića, koje su u javnosti grada poznate, koji je, ne računajući ovamo bolnicu što je o njegovom trošku podignuta u mestu Bajši, podigao uz velike troškove na središnjoj pijaci stub s grbom u počast Sve-

Iz dokumentacije Povijesnog arhiva – druga subotička Gradska kuća podignuta 1828. godine, na razglednici s početka dvadesetog stoljeća

tom trojstvu, u okolini grada kalvariju koja služi za podsećanje na patnje našeg Gospoda Hrista, i druge njegove manje darove, koje je više puta običavao davati siromasima u bolnici, obezbeđujući bolesnicima bolnice našeg grada posteljinu i pokrivače, a bolnici je poklonio deset hiljada forinti u menici, što je već i položio u gotovom novcu...«.

Katarina Korponaić

(Podaci i fotografije iz knjige Katarine Korponaić *Tajanstvena Subotica*, u izdanju Povijesnog arhiva Subotica 2017. godine)

Josip Đipanov iz Monoštora

Jedna (ne)tipična monoštorska priča

Tradicionalni monoštorski Festival kulture, tradicije i gastronomije *Bodrog fest* odavno je prevazišao okvire Monoštora, pa i Sombora. Okupi taj festival svake godine nekoliko tisuća posjetitelja, a od 2005. godine, kada je održan prvi, nijedan *Bodrog fest* nije počeo dok za to znak ne da jedan čovjek – **Josip Joca Đipanov**. Tek kada on na svom konju sa sabljom u ruci podnese raport, službeno kreće *Bodrog fest*. Josip Đipanov zaljubljenik je u konje, šumu, divljač i lov. Dovoljno razloga za naš susret i priču koja slijedi u nastavku ovog teksta.

Lovačke priče

U Šumskom gospodarstvu u Monoštoru Josip Đipanov radio je 41 godinu, a čak 38 godina bio je lovočuvnik u jednom istom reviru – reviru Kazuk u Monoštoru i jedini je od lovočuvnika koji nikada nije mijenjao svoj revir. Tu ljubav prema šumi, divljači, lovu usadio mu je još kao dječaku jedan rođak koji je u šumskoj upravi bio kočijaš. Društvo mu je često pravio Josip, za koga kada je birao posao dileme nije bilo – bit će to posao u lovištu.

»Počeo sam raditi kao profesionalni vozač u našoj Šumskoj upravi, ali sam već poslije tri godine prešao na mjesto lovoču-

vara. Biti lovočuvnik znači voljeti taj posao, biti mu posvećen, raditi u izvanrednim uvjetima, ako treba i danju i noću. Posao lovočuvnika je ishrana divljači, praćenje gostiju lovaca, održavanje revira, održavanje tehničkih objekata na reviru. Bilo je toliko puta da sam na revir odlazio i onda kada nisam morao, kako bih nahranio divljač kada snijeg zavije, da obiđem lovište, objekte«, priča Đipanov.

Ono što će mu za tih 38 godina lovočuvarskog staža ostati u sjećanju su posjeti tadašnjeg predsjednika Jugoslavije **Tita**. Kaže, krajem 70-ih bio je tri puta u monoštorskom lovištu. Posljednji put 1979. godine po povratku iz Havane.

»Dolazili su predsjednici vlada, visoki policijski dužnosnici, poslovni ljudi, članovi kraljevskih obitelji. Razni ljudi i razne čudi. Ne, nikada njima nije namještana lovačka sreća. Naša garancija je bila da će za dva-tri dana imati mogućnost da pucaju i odstrijele divljač. I tako je i bivalo«, priča Đipanov.

Ipak, suglasan je da oni nekadašnji lovci ne liče na ove današnje. Nekada su lovci dolazili da u miru, tišini, strpljivo i polako čekaju divljač. Ovi današnji u lovište ulaze s po dva-tri mobitela, stalno telefoniraju, rješavaju neke druge probleme i kako da jedva čekaju odstrjel da bi se vratili onome od čega su pobjegli u mir lovišta. On sam odstrijelio je oko 4.000 komada visoke divljači, ali kaže to je potrebno i radi se u svakom lovištu kako bi se vršila selekcija. U ovoj priči o lovu i lovištu zgodno se uklapa i priča o lovačkoj trubi, prvoj koja je stigla u naša lovišta, a uveo ju je upravo Josip Đipanov. »Tu trubu donio mi je jedan lovni menadžer iz Njemačke, inače podrijetlom s ovih prostora. Dao mi je kratku poduku, donio snimke, note, trubu i malo-po malo

postao sam prvi lovni trubač. Prvi sam na Sajam lova i ribolova u Novom Sadu donio lovačku trubu. Ovdje u Monoštoru još uvijek nemam zamjenika, pa kada treba i dalje zovu mene da odsviram počast lovu i divljači», kaže Đipanov.

I one druge priče

Priču s Josipom Đipanovim uradili bismo samo polovično ako se ne dotaknemo onoga što je uz šumu i divljač također njegova velika strast, a to su konji. Kaže, oduvijek su se u njegovoj obitelji držali konji, ranije kao radni, a sada su u njegovoj štali rasna, pedigirana grla.

»Danas imam kobilu i pastuha rase *nonius* i pastuha *lipicanca*. Krajem 50-ih godina vojska tadašnje države ukinula je konjicu, mehanizacija je polako potiskivala radne konje i *nonius* je skoro nestao s naših prostora. To je konj mirnijeg temperamenta i može se s njim raditi. Ja bih rekao: to je konj i za nedjelju i ponedjeljak, a *lipicanac* je samo konj za nedjelju, odnosno za paradu. Ne mogu ni danas zamisliti svoj život bez konja u štali. Parade, natjecanja, sudački rad na državnim natjecanjima, brojna priznanja«, priča Đipanov i pokazuje punu vitrinu pokala i priznanja.

On osobno je ponosan na defile fijakera, zaprega i jahača na *Bodrog festu*. Hoće li i dalje biti dio te priče, kaže ne zna, jer neki ljudi, čini mu se, više ne žele da on bude dio monoštorskog festivala. Kaže, neka im ako tako hoće, a on će ipak upregnuti konje i svoje goste baš taj dan provozati po selu.

Kao i svakom umirovljeniku i njemu je dan prekratak, a ono što mu čini dnevnu rutinu spada i briga o njegovim konjima, koja nije samo hranjenje i čišćenje već i svakodnevno timarenje, prezanje, jahanje. Aktivan je Đipanov i u lovačkom društvu. Kaže, sada je lovac amater, ali njegovi lovci sada lov počinju i završavaju uz zvuk lovačke trube.

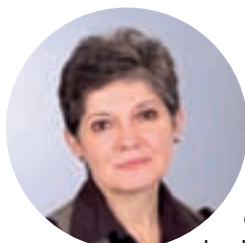
»Imam svoju čeku, odem tamo sjednem i uživam kao onih dana kada sam i dane i noći provodio u šumi«, kaže Đipanov.

Htjela sam ovu priču s Josipom Đipanovim završiti onim folklornim dijelom, jer tridesetak godina bio je on i aktivan igrač u monoštorskoj udruzi. I sada je član Kulturno-umjetničkog društva Hrvata *Bodrog*, ali ne u izvođačkoj postavi. Ali ovdje se Josip »ne da«. Kaže, bila su to neka lijepa vremena, čuva fotografije iz tih dana, s raznih nastupa i gostovanja od *Vinkovačkih jeseni*, *Đakovačkih vezova*, gostovanja u Njemačkoj. Bila pa prošla, kaže i brzo priču »premješta« na onu lovačku gdje nam pažnju skreće na svoju lovačku sobu i priču o nekoliko zanimljivih primjeraka jelena koje je godinama pratio, sakupljao njihove odbačene rogove, fotografije i točno se i danas sjeća tko ih je, gdje i kada odstrijelio.

Z. Vasiljević

Tjedan u Somboru

(Vječito) pitanje granice

Ovih dana nekoliko medija prenijelo je vijest (nepostojeće) Agencije Tanjug o tome da su Srbija i Hrvatska i dalje daleko od dogovora o razgraničenju na Dunavu. Hoće li granična linija ići po sredini rijeke, kako predlaže Beograd, ili po katastru, kako želi Zagreb i dalje je otvoreno pitanje, kazao je državni tajnik u Ministarstvu vanjskih poslova **Nemanja Stevanović** i podsjetio da su se prije godinu dana predsjednici **Aleksandar Vučić** i **Kolinda Grabar-Kitarović** dogovorili u Zagrebu da dvije države pokušaju postići rješenje u naredna 24 mjeseca. Ukoliko se te dvije strane ne dogovore, graničnu crtu će umjesto Zagreba i Beograda »povući« neovisno međunarodno pravno tijelo, koje će donijeti konačnu odluku. A to hoće li granica ići po sredini toka Dunava ili po katastru znači u praksi 10.000 hektara tamo ili ovamo. Ili drugačije rečeno: ako se crtači buduće državne granice budu držali katastra, Hrvatskoj će pripasti ono što joj pravno gledano i danas pripada, a to je 10.000 hektara na lijevoj obali na teritoriju Apatina, Sombora i Bačke Palanke. Ukoliko se crtači buduće državne granice budu držali Dunava, faktički će potvrditi granicu koja i danas razdvaja dvije države. Pisali smo o tome proteklih godina i na stranicama *Hrvatske riječi*, ali ono što je mene osobno iznenadilo je da se pitanje razgraničenja postavljalo još 1975. godine, kada su i Srbija i Hrvatska bile dio zajedničke države i kada se most na Dunavu prelazio bez putovnice i graničnih kontrola. Našla sam (sasvim slučajno) tekst o tome u lokalnom tjedniku *Somborske novine*, pisan daleke 1975. godine, o potrebi razgraničenja, odnosno definiranja granice između tada socijalističkih republika Jugoslavije. Tadašnji drugovi, s ove strane granice, kritički su se osvrnuli na to što pitanje razgraničenja socijalističkih republika Srbije i Hrvatske nije riješeno i tražili da se ta granica što prije definira. Nije to urađeno tada, tko zna ih kojih razloga i ostalo je otvoreno pitanje za XXI. stoljeće. Očito neće ga biti lako ni danas ili sutra riješiti upravo zbog spomenutih 10.000 hektara uglavnom šumskog zemljišta, zemljišta na kome su podignuta vikend naselja, a u slučaju Apatina i neki noviji građevinski objekti. Na stranu politika, ali onim kojima bi laknulo bili bi stanovnici Kendrije, kod Bezdana. Žive s ove strane trenutačne granice, ali su im adrese i sva prava u Hrvatskoj. Koliko im to otežava svakodnevni život ne treba posebno govoriti.

Z. V.

U Berkasovu održana 24. Sremska vinijada

Očuvanje vinogradarske tradicije

»Ideja i smisao ove manifestacije jest da se očuvaju domaća vina i da okupimo naše male domaće proizvođače i pružimo im podršku u njihovom radu. Vinari i vinogradari su veliki ljudi i velike žrtve u svojim vinogradima i naša ideja je da ih okupimo u našoj općini i sačuvamo lijepu tradiciju«, kaže Mitar Sabol

Berkasovo nadomak Šida prošloga tjedna bilo je domaćinom 24. Sremske vinijade. Osnovni cilj održavanja ove manifestacije jest očuvanje domaćih vina i okupljanje malih proizvođača, vinara i vinogradara. Iskustva s prošlogodišnjih manifestacija pokazala su da je taj cilj i ostvaren, s obzirom na to da je iz godine u godinu sve veći broj sudionika, kako iz Srbije tako i iz susjednih zemalja, tako da je manifestacija poprimila i međunarodni karakter. Sve sudionike povezuje velika ljubav prema vinogradarstvu i vinu, čija je kvaliteta, prema riječima enologa, iz godine u godinu sve bolja. Ono što daje nadu jest i veći broj mladih koji se odlučuju za vinogradarstvo.

Podrška malim proizvođačima

U razdoblju od 11. do 14. veljače u Berkasovu komisija za ocjenu uzoraka vina primila je 61 uzorak vina: 28 u kategoriji bijelih, 21 uzorak crvenih vina i 11 u kategoriji rozea. Broj uzoraka gotovo da je istovjetan broju od prošle godine, a primjetno je veće sudjelovanje vinara iz regije.

»Osim vinara iz naše i susjednih općina, primili smo uzorke vina i iz unutrašnjosti Srbije, a stigla su i iz Hrvatske, Slovenije i Bosne i Hercegovine. Mnogi od vinara su iskoristili gostovanje na Sremskom svinjokolju, pa su donijeli nešto više uzoraka nego prošle godine. Ideja i smisao ove manifestacije jest da se očuvaju domaća vina i da okupimo naše male domaće proizvođače i pružimo im podršku u njihovom radu. Vinari i vinogradari su veliki ljudi i velike žrtve u svojim vinogradima i naša ideja je da ih okupimo u našoj općini i sačuvamo tu lijepu tradiciju«, kaže u ime organizacijskog odbora **Mitar Sabol**, ponosno ističući da su se u Berkasovu proteklih godina povećali zasadi vinove loze.

Unaprjeđenje prekogranične suradnje

Na završnoj večeri ove manifestacije, na kojoj su uručene nagrade najboljim vinarima iz zemlje i regije, prisustvovao je pokrajinski tajnik za poljoprivredu **Vuk Radojević** koji je tom prilikom poručio vinarima da Pokrajinska vlada svojim mjerama podržava razvoj vinogradarstva i da će se taj brend nastaviti i ubuduće.

»Pokrajinska vlada podržava razvoj vinogradarstva i vinarstva kroz konkretne mjere podrške. Od 2017. godine i vinogradari i vinari imaju pokusne linije za podizanje novih zasada vinograda s jedne strane, ali isto tako kada govorimo o proizvodnji grožđa, odnosno o proizvodnji vina, imamo značajnu liniju koja se tiče kupovine nove opreme. U protekle dvije godine zajednički smo s vinarima iz Vojvodine uložili oko milijun eura u najsuvremeniju opremu za proizvodnju vina. Ove godine opredijelili smo 50 milijuna dinara i očekujemo da ćemo dodatno pridonijeti unaprjeđenju i podizanju kvalitete vina, posebno u srijemskom vinogorju. U kontekstu podrške razvoju vinarstva, Pokrajinska vlada je prošle godine kupila najsuvremeniji stabilizator koji se nalazi na Institutu u Srijemskim Karlovcima koji stoji na raspolaganju svim vinarijama na teritoriju APV i šire. Pozivam sve vinare da koriste taj laboratorij zato što će time s jedne strane smanjiti troškove proizvodnje, a s druge strane podići će se razina kvalitete vina«, poručio je Radojević.

Kao jedan od prioriteta za ovu godinu istaknuo je nabavku mobilne punionice, otvaranje novih tržišta izvoza za vinare, kao i unaprjeđenje međunarodne suradnje.

»Vjerujem da ćemo u narednom razdoblju svi značajno unaprijediti vinogradarstvo i vinarstvo pogotovo ovdje u Srijemu, na prostorima gdje ono ima dugu tradiciju. Međunarodna suradnja je neophodna kako bi se ta proizvodnja unaprijedila. Uvjeren sam da ćemo u narednom razdoblju moći još više surađivati i realizirati prekogranične projekte. Pokrajinskom tajništvu za poljoprivredu nedavno je odobren projekt prekogranične suradnje s Hrvatskom. On je odobren od europske komisije i tiče se nabave mobilnih brana od poplava. Zadovoljstvo mi je što smo imali priliku surađivati s kolegama iz Hrvatske i što je ovaj projekt prepoznat od europske komisije.«

Rast kvalitete

O kvaliteti vina odlučivala je tročlana komisija u sastavu eminentnih stručnjaka enologa. Prema njihovoj ocjeni, kvaliteta grožđa je prošle godine bila zadovoljavajuća, što je dalo rezultate i u proizvodnji vrhunskih vina.

Tjedan u Srijemu

Poražavajući trend

Sve češći odlazak radno sposobnog stanovništva iz Srbije nije novost. Razlozi za odlazak su uglavnom isti: nemogućnost zaposlenja, nemogućnost napredovanja, ali i nemogućnost školovanja djece u većim

gradovima koje je za mnoge roditelje u Srbiji, i pored redovitih primanja, »nemoguća misija«. O temama sve češćeg odlaska radno sposobnog stanovništva pisali smo više puta u našem tjedniku. Primjera razdvojenih obitelji sve je više, a u posljednje vrijeme sve češće se na to odlučuje i cijela obitelj. Iz gradova u Srijemu odlaze ljudi različitih obrazovnih profila, od onih sa srednjom stručnom spremom do visokoobrazovanih, a sve je veći broj liječnika i medicinskih tehničara koji najčešće odlaze u Njemačku. Sudeći po iskustvu jednoga od njih koji se na taj korak odlučio prije dve godine, razlika između Srbije i Njemačke, kada je zdravstvo u pitanju, u financijskom i organizacijskom smislu je velika. Egzistencijalno pitanje se uopće ne postavlja, a zdravstveni sustavi nisu za usporedbu iz razloga što se u medicinsko osoblje stalno ulaže. Prva pomisao kada je riječ o zdravstvenom sustavu u Srbiji su prepune čekaone, duge liste čekanja koje nam ne ostavljaju drugu mogućnost nego da se za pomoć obratimo liječnicima u privatnoj klinici (ukoliko si to možemo priuštiti). Manjak liječnika i medicinskog osoblja primjetan je i u domovima zdravlja u manjim mjestima, a zbog toga najviše trpe pacijenti i to najviše oni stariji s kroničnim oboljenjima, koji nisu u mogućnosti otići kod privatnog liječnika. Razlog je opće poznat: male plaće i mirovine. A dok se netko ne sjeti da se pozabavi tim problemima i dalje će nam odlaziti stručni kadrovi, i to ne samo liječnici, nego i farmaceuti, stomatolozi, ekonomisti, inženjeri građevine i strojarstva, koji recimo u arapskim zemljama imaju nezamislive plaće. Ono što je zastrašujuće i što svakodnevno slušamo jest da odlaze najsposobniji i najhrabriji, jer je i sam odlazak u nepoznato borba. Poražavajuće je i to što u najvećem broju odlaze mladi, koji bi jednoga dana trebali biti nositelji svega u ovoj zemlji. Razmišlja li netko o tome?

S. D.

S. D.

»Kvaliteta ocijenjenih vina bila je dobra. Uvijek ima vina na kojima se treba raditi. Potrebno je slušati savjete stručnjaka kako bi se u procesu proizvodnje primijenila odgovarajuća tehnologija. Problem koji je kod nas zastupljen je trenutak berbe i pristup proizvodnji vina u nekim parametrima. Općenito, zadovoljan sam i kvaliteta vina svake godine raste. Drago mi je zbog toga i što ljudi slušaju naše savjete. Vino svake regije ima svoje specifične karakteristike. Razlike se vide u nekim sortimentima, a sve je manja razlika u primjeni tehnologije. Ali, općenito, svi rastu u kvaliteti«, kazao je dipl. inž. poljoprivrede, enolog **Slobodan Šaponja**.

Nagrada na drugom mjestu

Jedan od sudionika koji je na međunarodnoj razini u kategoriji bijelih vina ove godine osvojio drugo mjesto je **Andjelko Prokopec** iz Bapske, sela kod Iloka, vlasnik moderno opremljene vinarije koja ima godišnji kapacitet od 25.000 litara vina. Na natjecanjima vinara u Srbiji osvajao je prva mjesta, a od 1999. godine redovno sudjeluje na *Sremskoj vinijadi*.

»Prošla godina je, što se tiče grožđa, bila jedna od boljih. Za *graševinu* je bila izvanredna, *traminac* je bio s visokim kiselinama, malo jače kiseline bile su i za *tamjaniku* i ostale sorte, riječju: izvanredno. Kako će biti ove godine, ovisi od vremenskih prilika i rezidbe. Kako odrežemo, tako ćemo si napraviti godinu. Meni je uvijek drago doći u Berkasovo i sudjelovati na seoskim vinijadama. Ovdje imam puno prijatelja i nije mi važna nagrada nego druženje s ljudima koji imaju ista interesiranja i koji gaje veliku ljubav prema vinogradarstvu«, kaže Prokopec.

Nagrade se uručene i proizvođačima vina s područja Općine Šid, čija je kvaliteta vina, prema ocjeni stručnjaka, iz godine u godinu sve bolja. A ono što je ohrabrujuće jest da je sve veći broj mladih vinogradara, što daje nadu za budućnost i procvat vinogradarstva u Srijemu.

Anita Sučić, ekologinja: »Nekada ih je bilo 1.000, ostalo je 9!«

Misija: spriječiti nestanak velike droplje

Do samo prije osamdesetak godina mnoge pustare u Bačkoj, a naročito u Banatu, krasile su velike droplje. Ove ogromne i teške ptice, koje rijetko lete na dulje razdaljine, simbol su travnate stepe, nekada u Vojvodini zaista pokrivene travom, a danas uglavnom pretvorene u oranice. Na tako promijenjenoj stepi velika droplja se nije uspjela najbolje snaći, te je vrlo naglo, naročito u godinama velikih promjena u gospodarstvu zemljištem nakon II. svjetskog rata, uz intenzivan lov, dospjela na sam rub opstanka u Vojvodini. Jedina skupina velikih droplji preživjela je, i još uvijek se gnijezdi na prostranim ledinama i livadama u sjevernom Banatu, između Mokrina, Jazova i Sajana. Povremeno, i to ukoliko ih na to natjeraju prehrambene ili vremenske neprilike, velike droplje zaista odlete mnogo dalje, no u Bačkoj, primjerice, nema potvrđenog podatka da su sigurno viđene gotovo trideset godina (čini se da su posljednje koje su viđene stradale kod Gakova, i to od lovačke puške).

Kako to nerijetko biva, državne strukture su riješile da nešto učine za ovu pticu relativno kasno, kada je ona već bila na svim popisima ugroženih vrsta, i nosila opominjuće visoke oznake ugroženosti. Godine 1997. Vlada Srbije proglasila je na spomenutom, posljednjem staništu velike droplje Specijalni rezervat prirode »Pašnjaci velike droplje«. Tada ih je još bilo povremeno i do 30, no broj im je i dalje opadao, i to usprkos mjerama zaštite, pokušaja čuvanja gnijezda od strojeva i stoke (brojne na tome području), kao i jazavaca, šakala, lisica, divljih svinja i sivih vrana, koje se ne ustručavaju sladiti se jajima i mladuncima ove ptice. Posljednja brojanja govore da droplji ove zime u Srbiji ima

samo 9 (i riječju: devet), iako je prošle godine Vlada Srbije sedmerostruko uvećala površinu jedinog rezervata u kojem žive: s nekadašnjih 979 na 6.780 ha.

Nestanak mužjaka oglasio uzbunu

Zabrinuti su promatrači ove situacije smatrali da su naponi na zaštiti velikih droplji prilično skromni, a kada su se, prije desetak godina, u skupini droplji sve rjeđe počeli pojavljivati mužjaci, to je bio konačni znak za alarm. Osnovana je Udruga za zaštitu velike droplje. Njezina predsjednica od 2013. godine je **Anita Sučić**, diplomirana ekologinja iz Novog Sada. Rođena je 1986. u Sarajevu, u hrvatsko-srpskoj obitelji. Osnovnu, srednju školu i Prirodoslovno-matematički fakultet završila je u Novome Sadu. Prilično davno se odlučila za ovaj poziv, no vjerojatno nije planirala da će karijeru započeti najvećim modernim izazovom u zaštiti prirode u Srbiji: kako spasiti veliku droplju s ruba iščeznuća.

Jedinstveni slučaj u našem podneblju – da se jedna civilna organizacija posvećuje zaštiti jedne jedine vrste nije, stoga, neobičan.

»Udruga za zaštitu velike droplje je lokalna organizacija koja svoje aktivnosti provodi u rezervatu 'Pašnjaci velike droplje' i osnovna misija joj je očuvanje ove vrste u Srbiji. No, mi zapravo zaštitom velike droplje i njezinog staništa štitimo i mnoštvo drugih vrsta koje su tipične za ovaj rijetki očuvani krajolik panonske stepe. Bavimo se praćenjem života i brojnosti velike droplje, obnovom staništa, promidžbom sisanja kultura koje odgovaraju

Simbol ravnice. Foto: Daniela Popadić

Velika droplja. Foto: David Grabovac

ovoj vrsti, obrazovanjem lokalnog stanovništva, razvijanjem infrastrukture zaštićenog dobra i ekoturizmom. Igramo time ključnu ulogu, pošto upravitelj koji je od države određen na ovom području prema ovim aktivnostima pokazuje minimalno interesiranje», tumači ona.

Što činiti?

Na naše pitanje što točno nedostaje u postupanju državnih tijela da bi se velika droplja spasila od izumiranja u Srbiji, Sučić kaže da je »osnovni problem vjerojatno nedovoljna stručnost, opremljenost i zainteresiranost organizacije koja trenutačno upravlja zaštićenim područjem, te jednostrana samoizolacija od međunarodne suradnje s drugim stručnjacima koji se bave ovom vrstom. Ta isključivost je primjetna u manjem ili većem stupnju u svim razinama postupanja državnih tijela, počevši od nadležnog ministarstva koje nije potpisalo Memorandum o razumijevanju o zaštiti velike droplje. Konkretni problemi u zaštiti su neusklađene aktivnosti u poljoprivredi i lovstvu i slab inspekcijski nadzor«, kaže ona.

Ipak, pitamo Anitu zašto je za nju velika droplja toliko posebna.

»To je impresivna ptica. Snubljenje mužjaka droplje jedan je od najljepših prizora koje sam imala priliku vidjeti. Populacija koju mi štitimo jedina je preostala u Srbiji, i broji svega devet jedinki, a početkom XX. stoljeća u današnjoj Srbiji bilo ih je oko 1.000. Veliki značaj naše populacije je u tome što je to najjužnija rubna populacija ove vrste u središnjoj Europi, te je iznimno važno održati je i zaštititi«, kaže Sučić.

No, što ako usprkos svemu droplja nestane iz Srbije? Anita Sučić kaže da se to ne bi smjelo dogoditi.

»U Europi populacija ove vrste raste, a u Engleskoj čak uspješno rade na njezinom vraćanju. Nade polažemo u dvije stvari. Prva je svakako fantastično stanište koje imamo i koje zadržava našu populaciju, a druga je nedavno započeto podizanje ograde u zaštićenom dobru, po uzoru na prakse iz Mađarske i Njemačke, koje su dale dobre rezultate. Svrha ograde je sprječavanje uznemiravanja droplji od predatora i ljudi. Nadamo se da izrada ove ograde, koju financira Pokrajinski zavod za zaštitu prirode, predstavlja prvi korak u konkretnom spašavanju vrste od iščezavanja s ovog područja«, kaže Sučić.

Jedan jedini

Još je rjeđa ptica u ovom rezervatu orao krstaš – tu se gnijezdi jedan jedini par za koji se u Srbiji zna! Njegovo gnijezdo se danonoćno čuva, i bez tog čuvanja orlovi jednostavno ne bi imali šanse preživjeti. Čuvanje organizira Društvo za zaštitu i proučavanje ptica Srbije, a Udruga za zaštitu velike droplje, te pojedini

Anita Sučić spašava orla krstaša

lokalni lovci u tome pomažu. Zahvaljujući vrlo brzom i spretnom reakciji, dva mladunca orla krstaša spašena su 2017. godine od sigurne smrti nakon što je gnijezdo sa stablom srušila lipanjska oluja.

M. Tucakov

Gradsko priznanje za *Urbane Šokce*

SOMBOR – U povodu obilježavanja Dana Grada Sombora uručena su priznanja i zahvalnice organizacijama, udrugama i pojedincima koji su tijekom prošle godine radili na afirmiranju Sombora i podizanju njegovog ugleda u zemlji i inozemstvu. Među dobitnicima zahvalnice je i UG *Urbani Šokci*. Ova hrvatska udruga je prošle godine obilježila deset godina rada, organizira međunarodne okrugle stolove te se bavi nakladništvom knjiga. Kako stoji u obrazloženju, zahvalnica im je uručena za prinos očuvanju tradicije, njegovanju duha zajedništva i multikulturalnosti i bogaćenju kulturne ponude grada.

Dan grada Sombor slavi 17. veljače, kao sjećanje na 17. veljače 1749. godine kada je postao Slobodan kraljevski grad.

Z. V.

Tavankučani u Kaćmaru

KAĆMAR – Članovi HKPD-a *Matija Gubec* iz Tavankuta sudjelovali su na *Bunjevačkom prelu* u Kaćmaru (Mađarska) koje je održano 16. veljače u organizaciji tamošnje Hrvatske manjinske samouprave. Gosti iz Tavankuta su održali prezentaciju nekoliko tipova bunjevačke nošnje, te su otvorili manifestaciju bunjevačkim kolom. Tavankučani inače imaju dugogodišnju suradnju s Kaćmarom na više razina: Mjesna zajednica iz Tavankuta ima suradnju s Općinom Kaćmar, a HKPD *Matija Gubec* s Hrvatskom samoupravom Kaćmar. Tijekom godine se redovito posjećuju na mjesnim programima i manifestacijama.

I. D.

Prelo u Đurđinu

ĐURĐIN – HKPD *Đurđin* organizira *Prelo na salašu* koje će biti održano sutra (subota, 23. veljače), s početkom u 19 sati u župnoj dvorani u Đurđinu, na adresi Salaši 325. Cijena karte je 1.300 dinara, a u nju je uračunata večera (*krumpirača* i *fanki*), neograničeno piće, tombola za sve goste te zabavni program u

režiji folklorne i literarno-dramske sekcije Društva. Za glazbu će biti zadužen ansambl *San* iz Subotice.

Pokladni maskenbal u Karlovcima

SRIJEMSKI KARLOVCI – Vjernici župe Presvetoga Trojstva u Srijemskim Karlovcima, kao i članovi tamnošnjega župskoga zbora, priređuju sutra (subota, 23. veljače) tradicionalni pokladni maskenbal za odrasle, koji će se održati u Kući mira (dvorište Kapele Gospe od mira). Okupljanje počinje u 19 sati.

M. T.

Bunjevačko prelo u Zagrebu

ZAGREB – *Bunjevačko prelo* u Zagrebu bit će održano sutra (subota, 23. veljače) u restoranu *Brezinka* (Stubička 216A, Jablanovec). Cilj organizatora je okupiti bačke bunjevačke Hrvate i sve njihove prijatelje kako bi i u svojoj novoj sredini očuvali ovaj svoj običaj i vidjeli se bar jednom u godini.

Prelo mladeži u Subotici

SUBOTICA – *Prelo mladeži* bit će održano u subotu, 2. ožujka, u svečanoj dvorani HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici. Goste će zabavljati ansambl *Amajlija*. Cijena ulaznice je 100 dinara, a najavljene su promotivne cijene pića. Početak je u 20 sati.

Prelo u Somboru

SOMBOR – HKUD *Vladimir Nazor* priređuje 85. *Veliko bunjevačko-šokačko prelo*. Prelo će biti održano 2. ožujka u Hrvatskom domu, a okupljanje gostiju je u 19 sati i 30 minuta. Domaćini najavljuju prelijsku večeru, zabavu uz tamburaše i bogatu tombolu. Cijena ulaznice je 1.800 dinara, a mogu se rezervirati putem telefona 025-416-019, od ponedjeljka do četvrtka, od 17 do 19 sati.

Z. V.

Šokačko veče u Vajskoj

Pjesma i ples do dugo u noć

HKU Antun Sorgg organizirala je u Vajskoj treće po redu Šokačko veče, pokladnu zabavu Hrvata toga kraja. Zabava je ponovno priređena u restoranu Bački dvor na jezeru Provala. Večer je otvorila predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** koja je izrazila nadu kako će do sljedeće Šokačke večeri biti kupljena i Šokačka kuća u kojoj će djelovati udruga Antun Sorgg uz etnološki postav. Dopredsjednik HNV-a za Podunavlje **Željko Pakledinac** je naveo kako će kupnja Šokačke kuće pridonijeti očuvanju kulture Hrvata koji tu žive.

Na večeri se okupilo oko 200 osoba. Za dobru atmosferu pobrinuli su se: glasoviti tamburaški sastav **Dike** iz Vinkovaca, muške pjevačke skupine iz Gundinaca i Tordinaca i pučki pjesnik **Josip Dumendžić**, a upriličena je i bogata tombola. Plesni podij sve je vrijeme bio pun, a pjesma se orila do dugo u noć. Odlazeći sa zabave mnogi su najavili kako će doći i dogodne.

Na večeri su, među ostalim, bili prisutni i predstavnici Vukovarsko-srijemske županije, Tuzlanskog kantona i Općine Bač.

A. Š.

Godišnja skupština KPZH-a Šokadija iz Sonte

Privođenje namjени Šokačke kuće

Godišnja skupština KPZH-a Šokadija iz Sonte održana je 16. veljače, u prostorijama udruge, Šokačkoj kući, gdje se okupilo pedesetak članova. U planu rada za ovu godinu dominiraju aktivnosti na konačnom privođenju namjени Šokačke kuće, ali ne na uštrb ostalih aktivnosti. Namjerava se organizirati sve do sada redovite manifestacije, ali i neke nove, vezane za književne aktivnosti i za očuvanje starinske šokačke ikavice. Većina nazočnog članstva glasovanjem se suglasila s predloženih planovima.

Predsjednik Šokadije **Zvonko Tadijan** je, među ostalim, kazao: »Svjesni smo naše male brojnosti i dobne kategorije, pa me stoga osobito veseli što su danas s nama i naši najmlađi članovi sa svojim roditeljima. Zbog njih se nadam da možemo malo vedrije gledati u budućnost. Šokadija i dalje mora ostati čuvar tradicijske baštine sončanskih Šokaca, kako materijalne, tako i duhovne. Zbog pojačanog iseljavanja mlađeg dijela sončanske populacije najveći problem i dalje će nam biti smanjenje broja i starenje aktivnog članstva. No, iako nas je sve manje, nadam se da ćemo uspjeti opstati«.

Izješće o aktivnostima u 2018. godini prezentirao je tajnik **Igor Jakšić**. »Sve planirane manifestacije u ovoj godini uz puno truda i konstantno pomanjkanje financijskih sredstava usp-

jeli smo realizirati, a akcent u radu bio nam je na Šokačkoj kući. Nadam se da ćemo je ove godine konačno dovršiti, jer je već prepoznatljiva i postaje nezaobilazna točka na turističkoj mapi Apatina, a i šire, čak smo i dio jednog međunarodnog projekta koji se tiče sinergije kulture i turizma«, rekao je Jakšić.

I. A.

»Godina hrvatskih velikana u Vojvodini«: 125 godina od rođenja Matije Evetovića

Više od istraživača

Plod dugogodišnjeg istraživanja po samostanskim i gradskim arhivima, Evetovićeve Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata predstavlja više od sinteze povijesti Hrvata u Bačkoj. Ono je svijetlo svjedočanstvo o otporu jednog pokoljenja bunjevačko-šokačkih intelektualaca pred asimilacijskim pritiscima

Za dva dana, u nedjelju, 24. veljače, bit će navršeno 125 godina od rođenja hrvatskog kulturno-prosvjetnog radnika iz Subotice **Matije Evetovića** (1894. – 1972.), iz čijeg pozamašnog opusa se izdvaja *Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata* (1940.).

Prijelaz iz 19. u 20. stoljeće u »zemljama Krune sv. Stjepana« (Ugarskom Kraljevstvu) obilježen je mađarskom političkom i kulturnom prevlašću, koja je svoj najplastičniji izraz dobila na Milenijskoj proslavi 1896. godine. Za nemađarske narode pak nastupio je sumrak. Istina, postojali su zakoni koji su im jamčili prava i slobode (kao npr. školovanje na materinskom jeziku), ali oni u praksi nisu primjenjivani. A svi izgledi da se na legalni način ublaži njihov sve nezavidniji položaj bili su ravni nuli, jer su njihovi zastupnici na mađarskom saboru u Budimpešti nailazili na nerazumijevanje i otpor, kako vladajućih tako i oporbenih snaga.

Obrazovanje

Matija Evetović rođen je u Aljmašu 24. veljače 1894. kao sin **Dominika Evetovića** i **Veronike** rođ. **Jagić**. Za uzorima nije morao dugo tragati, jer ih je imao u svojoj široj obitelji koja je, premda skromnog podrijetla, već dala dvojicu javnih i kulturnih djelatnika – svećenike **Miroljuba Antu Evetovića** (1862. – 1921.) i **Ivana Evetovića** (1860. – 1923.), od kojih se prvi istaknuo kao pjesnik, a drugi kao povjesničar.

Matijina obitelj iselila je u Suboticu 1899. Otac Dominik je dobio ondje posao sudskog poslužitelja. Tako se mladi Matija našao u sredini koja je u svakom slučaju pružala više mogućnosti za obrazovanje i karijeru nego ruralni Aljmaš. Međutim, on je ondje završio samo pučku školu, a Gradsku mađarsku višu gimnaziju pohađao je do VI. razreda (1909./10.), kada je iz nje isključen zbog hrvatskog nacionalizma. Tako je srednjoškolsko obrazovanje, poput nekih svojih sunarodnjaka (**Vranje Suda-rević**) morao nastaviti izvan svoje sredine, u Nadbiskupskoj klasičnoj gimnaziji u Travniku, gdje je i maturirao 1914. godine. Studirao je filozofiju u Zagrebu. Tu je položio i profesorski ispit 1921. Doktorirao je, također, u Zagrebu, s disertacijom *Dvije najstarije pjesničke obradbe o sigetskoj pogibiji – Brne Krnarotić i Nikola Zrinski*.

Profesor, ravnatelj, podgradonačelnik

Radio je kao profesor Državne muške gimnazije u Subotici od 1920. do 1926., osim jedne godine (1922.), kada je radio u Vršcu. Po povratku u Suboticu bio je ravnateljem Realne ženske gimnazije. Iste godine je postao podgradonačelnik. U tom svojstvu je ostao do 1927. Od 1928. do 1941. bio je savjetnik Kulturno-socijalnog odjeljenja. Poslije oslobođenja Subotice 1944. postavljen je za ravnatelja Potpune muške gimnazije. U tom svojstvu je ostao do 1948., kada je imenovan za upravnika novootvorenog Gradskog muzeja, gdje je radio do odlaska u mirovinu 1953. Kada je otvorena klasična gimnazija u subotičkom sjemeništu *Paulinum*, predavao je hrvatski jezik i književnost do 1970. Umro je 2. srpnja 1972. u Subotici.

Znanstveno i dostojanstveno

Intelektualac s pedigreeom, Matija Evetović uspješno je objedinjavao u sebi niz kulturno-prosvjetnih uloga. Bio je aktivan član kulturnih društava bunjevačkih Hrvata, te plodan suradnik subotičkih i zagrebačkih listova hrvatske provenijencije (*Naše novine*, *Neven*, *Subotičke novine* itd.). Pisao je i poeziju.

Evetović se bavio i bunjevačko-šokačkom kulturnom poviješću, kojoj je prilazio znanstveno i dostojanstveno. Rezultate svojih istraživanja objavljivao je prvo u lokalnom tisku (*Književni sever*, *Subotička Danica* itd.), a kada je skupio veću količinu građe odlučio se na veće pothvate. Sastavio je biografije dvojice najznačajnijih bunjevačko-šokačkih svećenika-preporoditelja: *Život i rad biskupa Ivana Antunovića* (Subotica, 1935., str. 306.) i *Život i rad Paje Kujundžića* (Subotica, 1940. – 1941.). Pisao je priloge za *Hrvatsku enciklopediju* (1942.).

Kapitalno djelo

Međutim, dok su Evetoviću njegova književna postignuća donijela priznanje i mjesto u *Književnosti bačkih Hrvata* (Zagreb, 1970.) **Ante Sekulića**, *Antologiji poezije bunjevačkih Hrvata* (Zagreb, 1971.) **Geze Kikića**, *Leksikonu pisaca Jugoslavije* (Novi Sad, 1972.), *Hrvatskom biografskom leksikonu* (Zagreb, 1998.) i *Leksikonu podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* (Subotica, 2007.), dotle njegovi prinosi istraživanju kulturne povijesti bunjevačko-šokačkih Hrvata nisu dobili zasluženu ocjenu. Tomu je uzrok nesretna okolnost da Evetović svoje kapitalno djelo *Kulturna povijest bunjevačkih i šokačkih Hrvata* završeno 1940. nije tiskao nego ostavio u rukopisu, koji je završio u subotičkoj Gradskoj knjižnici. Nažalost, ova ustanova nije pružila Evetovićevoj zaostavštini potrebnu sigurnost, nego ju je izlagala opasnosti rasparčavanja i plagijarizma.

Razlog zašto plod dugogodišnjeg studioznog istraživanja od 589 stranica i deset poglavlja nije doživio zasluženu formu

jesu iznenada nastale političke okolnosti. Naime, raspadom Kraljevine Jugoslavije travnja 1941. Subotica je ponovo postala dijelom Mađarske. Novi/stari gospodari su nad zatečenim pučanstvom prvo proveli teror, a onda politiku odnarođivanja. U takvoj konstelaciji snaga Evetovićeve knjiga je mogla naći mjesto samo na lomači. Nažalost, »oslobođenje« iz 1944. umjesto dugo očekivanih sloboda, donijelo je hrvatskim intelektualcima nova ograničenja i frustraci-

je. Tome su pridonijeli lokalni komunistički vlastodršci, koji su praktički nastavili djelo koje su započeli horthyjevci, zatirući u ime bratstva i jedinstva hrvatsku kulturu u Subotici. Imajući u vidu ovaj nesretan slijed okolnosti, potpuno je jasno zašto je trebao proći čitav jedan ljudski vijek (70 godina!) dok knjiga 2010. godine nije ugledala svjetlost dana. Knjiga je inače objavljena u nakladi NIU *Hrvatska riječ* iz Subotice.

O značaju ovog Evetovićevog djela najbolje govori piščeva uvodna riječ: »Bunjevački i šokački Hrvati nijesu imali do sada takve knjige, u kojoj bi našli sve, što se odnosi na njihovu prošlost i kulturu. Sve je to bilo porazbacano po novinama, kalendarima i raznim knjigama. Za mnoge pojedinosti iz povijesti i duševno blago uopće nije se znalo (...) Takvog djela, u kojem bi bila prikazana naša narodna i umjetna književnost, predstavljeno kulturno djelovanje našega naroda i napisana povijest, u kojem su izneseni novi dokumenti i podaci, uopće nije bilo. Ova me je nestašica potakla, da poslije dugogodišnjeg marljivog rada i svestranog istraživanja po franjevačkim samostanskim i gradskim arhivima napišem ovo djelo«.

Nepravde od »tuđih« i »svojih«

Evetović je dijelio sudbinu brojnih bunjevačko-šokačkih intelektualaca. Trpio je sve nepravde sa svojim sunarodnjacima, ali je isto tako trpio nepravdu i od njih. Naime, »revolucija proletarijata« zbacila je s prijestolja silne i uzvisila neznatne, ali ti neznatni su za kratko vrijeme postali gordi. Tako je nastala ništa manje žestoka borba za položajem i novcem, u kojoj je gotovo bilo pravilo da udari »svoj na svoga«. To u velikoj mjeri objašnjava zašto se Evetović nakon odlaska u mirovinu 50-ih distancirao od događanja u gradu. Kao intelektualac starog kova nije htio imati udjela u proleterskim »igrama oko vlasti«. Ostajući vjeran istini, nije htio mijenjati sadržaj i namjenu svojega kapitalna djela. Kao da je znao da će doći vrijeme kada će ono moći biti objavljeno u prvotnom obliku.

Vladimir Nimčević

100. GODINA VELIKANA

Narodna knjižnica u Beogradu čuva primjerak *Naših novina* od 17. siječnja 1915. koji donosi jednu od ranih Evetovićevih pjesama:

Ponovljena kula

Već žarko sunce na nebeskom svodu
K nam' spustilo je zlatnih zraka sjaj,
I cijela narav okiti se cvijećem
I kazuje nam: novi sviće maj;
A žuti Tibar nijemo nosi vale
I tihi luzi šušte šapat svoj;
Iz zelenoga gaja nježne ptice
Nam' poje danas blag i nježan poj.
I sva se zemlja šarnim cvijećem kiti,
Jer sluti, da će danas blagdan biti.

Kraj Tibra kroči četa redovnika,
A svaki nosi želju srca svog
Da Kristov sluga opet digne kulu,
Što štitio ju vazda vječni Bog;
I nosi k njemu žarke molbe smjerne,
Da opet digne Božji sveti dom,
Na koji su se vile vijek oluje
I koju sruši s Vatikana grom...
– Al nije četu ostavila nada;
Zna: kruna bit će plata njenog rada.

Gle! kleči smjerno četa ova mala;
Uz čistog srca njenog moli žar,
A Kristov sluga slušajući molbe,
Ne može da im ne da ovaj dar...
– I opet stoji ponosita kula,
Svak' diže u njoj barjak mira svoj...
A stajati će nepomično, čvrsto,
Dok bude sjao s neba zvijezda roj...
– Sad moli Oca za blagoslov sveti,
Da bude vjerna uvijek svojoj meti.

I razidje se četa ova mala,
A k njoj se druži i naraštaj mlad;
Da svijeta širom radi za spas duša,
Za njihov život posvećuje rad,
I složno drži, razdvajati se neće,
A vjerno služi Kristu, crkvi vijek,
Pa snadju li ju boli, rane teške,
Zna bit će dobar Srce Krista lijek.
A zavjeri se, da do hladnog groba
Vijek radit' će, a sve na slavu Boga!

Nova knjiga: Lazo Vojnić Hajduk, *Dužijanica s nama i u nama*, UBH *Dužijanica*, Subotica, 2018., 192 str.

Dragocjeni rudnik podataka o Dužijanci

U nakladi UBH-a *Dužijanica* iz Subotice objavljena je knjiga *Dužijanica s nama i u nama* čiji je autor istaknuti kulturni djelatnik, višegodišnji predsjednik Organizacijskog odbora te manifestacije **Lazo Vojnić Hajduk**. Predsjednik UBH-a *Dužijanica* mons. dr. **Andrija Anišić** u predgovoru ističe kako je ova knjiga »još jedan dragocjeni rudnik podataka o Dužijanci iz kojeg će, vjerujemo, budući naraštaji crpsti podatke za svoja istraživanja, za svoje uradke o Dužijanci i njezinim bogatim sadržajima, ali i dobiti nadahnuća za nove doprinose za opstanak, organiziranje i napredak naše Dužijance«.

»U ovoj knjizi nalaze se plodovi autorova istraživanja, njegovih promišljanja, a najviše je plodova njegova osobnog i timskega rada za napredak Dužijance. Svi koji poznajemo Lazu i svi koji smo zajedno s njim radili i radimo u Dužijanci, lako ćemo prepoznati ono što je stvarno njegovo u ovoj knjizi. To je već duboko utkano u sve ono što Dužijanica danas jest«, navodi Anišić.

Dodaje i kako je ova knjiga, od svih drugih o Dužijanci, najsadržajnije jer bilježi na studiozan način sve relevantne činjenice iz povijesti Dužijance. »Posebna vrijednost ove knjige je i u tome što je pisana iz iskustva te se može reći kako ju je pisao svjedok mnogih događaja koji su u njoj opisani«, zaključuje Anišić.

Autor Lazo Vojnić Hajduk u predgovoru navodi kako knjiga potvrđuje neprijepornu izvornost kulture bunjevačkih Hrvata: »Usprkos svim nepovoljnim i često krajnje dramatičnim zbivanjima na prostorima na kojima žive bunjevački Hrvati, Dužijanica čini neprekinuti kontinuitet hrvatskog narodnog identiteta, jezika i sve bogatstvo i bujnost umjetničkog stvaralaštva. U čvrstom spoju trajno očuvanog etno-kulturnog identiteta i istodobne kulturne pripadnosti europskom Zapadu, Dužijanica drži u čvrstom jedinstvu hrvatski etnicitet s matičnom domovinom na istočnim rubovima izvan granica Republike Hrvatske. Dužijancom se kultura bunjevačkih Hrvata još više potvrđuje i produbljuje kao nacionalna i europska«.

D. B. P.

Kazalište iz Omiša gostovalo i u Šidu

Najbolji prijem publike

Nakon gostovanja u Zemunu i Beogradu, Gradsko kazalište *Mali princ* iz Omiša predstavilo se 13. veljače i publici u Šidu. Te večeri glumci iz Omiša odigrali su dvije predstave, monodramu *Klitemnestra* i tragikomediju *Kumovi*. Kazalištu iz Omiša ovo nije prvo gostovanje u Šidu, zahvaljujući suradnji sa šidskim redateljem **Cvetinom Aničićem**, glumci iz Hrvatske sudjelovali su na festivalu *Svratište u pozorište*.

»Došli smo u Šid jer znamo da taj grad ima sjajno kazalište i mi pratimo njihov rad. Što se tiče šidske publike, mislim da smo ovdje dobili najbolje reakcije. Sa svojim predstavama smo se predstavili u Splitu i Beogradu, ali ovakvu reakciju publike još

nismo imali«, kaže redatelj obiju predstava **Petar Buljević**.

Amatersko kazalište *Branislav Nušić* iz Šida godinama njeguje dobre odnose s kazalištima iz regije.

»Na našem festivalu *Svratište u pozorište* svake godine pojavljuju se kazališta iz regije. Mi ćemo i ubuduće nastaviti suradnju s kazalištem iz Omiša, a u planu nam je da ove godine ugostimo još neka kazališta iz Hrvatske«, kaže šidski redatelj Cvetin Aničić.

Tijekom dva dana boravka u Šidu, glumci iz Omiša posjetili su i HKD *Šid*, gdje su ih ugostili predstavnici udruge i upoznali ih sa svojim radom i aktivnostima.

S. D.

TV serija *Crni Gruja*, 1 i 2:

Svakidašnjica nacionalnih svetaca

Ako ste osoba koja za osnovu i u humoru traži logiku, a ne plitke fazone poput »hleda« i »netje da može« i **Lane-tovo** glumatanje Šojićeve uloge; ako ste osoba koja od humora očekuje »nešto više« u odnosu na plansko otupljivanje tv gledateljstva razvijanjem različitih žanrova patriotizma, od *Vojne akademije*, preko *Selo gori, a baba se češlja*, do *Kursadžija*; ako ste, konačno, osoba koja se ne vrijeđa na humor na vlastiti račun, onda je *Crni gruja* prava serija za vas.

U moru epizodnih stupidarija, začelih koncem osamdesetih pojavom *Boljeg života*, na blaženopočivšoj Televiziji braće Karić (BK TV) koncem 2003. počelo je emitiranje serije *Crni gruja* koja se bavila događanjima u Srbiji uoči Prvog srpskog ustanka. I sam naziv serije, ali i sve epizode u njoj nedvosmisleno su ukazivale kako je riječ o domaćem pandanu kultne BBC-jeve serije *Crni Guja (Blackadder)* u kojoj se vlastita prošlost tumači na način kako je to činio Broj Jedan, osobno svjedočeći najbitnijim trenucima svjetske povijesti. Recimo odmah: scenarist **Aleksandar Lazić** i redatelj **Igor Stoimenov** u potpunosti su uspjeli u zamišljenom zadatku, jer su od današnjih svetinja toga vremena napravili karikature koje su možda i bliže njihovom stvarnom karakteru nego li nedodirljive uloge svetaca kakvu povijest po pravilu daje nacionalnim velikanima. U tom zadatku maksimalan doprinos dala je i vrhunska glumačka ekipa, predvođena **Sergejom Trifunovićem** kao Crnim Grujom i **Nikolom Kojom** kao njegovim tetkom Karađorđem.

Već prvih 12 epizoda za tv ekrane vezala je brojnu publiku tada već znatno suženog prostora u odnosu na raniju državu, jamčeći *Crnom Gruji* status serijskog evergreena. Crni Gruja – kao »kurčevita kukavica«, sklona prijevari, profitu i potkazivanju – i Karađorđe – kao tlačitelj slabijih, ženskaroš i hedonist svake fele – čine okosnicu ovog serijala, ali su i ostale uloge razvijene do perfekcije. Bole (**Boris Milivojević**), kao inačica Baldricka iz *Crnog Guje*, je sirov i glup sluga na kom se Crni Gruja svako malo intelektualno i fizički izživljava dok je Čeda Velja (**Marinko Madžgalj**) ponešto feminizirani i filozofiranju sklon, ali zato jednako glupi Grujin sluga. U paru, a gotovo uvijek su u paru, djeluju poput nevjernih kućnih ljubimaca-križanaca koji obiljem vlastitih gluposti gazdu svakodnevno dovode u krizne situacije. I ostali likovi razvijeni su do savršenstva: Zmago (**Zoran Cvijanović**) svojom odličnom »slovenščinom prilagođenom srpskom« svakodnevno propovijeda filozofiju da je rat ipak samo biznis iz kog je jedino bitno izvući novac; lukavi i surovi Aga Aganlija (**Nikola Pejaković**) na tečnom bosanskom provodi teror nad nemoćnom rajom, pri čemu mu je Crni Gruja uvijek prvi na udaru; bečka borkinja za ženska, ljudska, životinjska i prava kao takva općenito Biserka (**Gorica Popović**) svjesna je da se njezinih izvještaja o stanju u Srbiji svi boje, a Her Gazda Slavko Mitejzer (**Nikola Simić**) u epizodnoj ulozi prilikom tendera za džebanu zadivljuje sve oko sebe svojom poslovno-tehnološkom naprednošću (zapravo, samo Crnog Gruju, Boleta i Čedu Velju). Nepravедno bi tu, naravno, bilo izo-

staviti i čitav niz drugih karaktera, poput proročice Druzile, Karađorđevih atraktivnih družbenica Stamene i Eržike (ova druga ostat će upamćena po izreci »cvrc, Milojo« s mađarskim akcentom), pa Stanoja, Radoja, Vukoja, Miloja... kao lokalne hajduke, međusobno posvađane, ali zato uvijek spremne svaku dilemu i nesporazum rješavati golom silom.

Godinu dana nakon i više no uspješne premijere prvog dijela snimljen je i nastavak serijala *Crni Gruja*, koji je imao petnaest epizoda. Drugi dio, koji se već uveliko bavi događajima između Prvog i Drugog srpskog ustanka, rađen je u ponešto izmijenjenoj ekipi, jer je ulogu redatelja umjesto Igora Stoimenova preuzeo **Milorad Milinković**, a lik Crnog Gruje, umjesto Sergeja Trifunovića (koji se spremio za odlazak u SAD) ponuđen je **Nenadu Jezdiću**. Osim toga, izmijenjene su i najavne i odjavne špice (»Ore lola sa četiri vola; dva su tuđa, dva njegova nisu...«), ali ništa, ama baš ništa, nije umanjilo vrijednost i kvalitetu ovog serijala. Iako je najviše polemike bilo oko zamjene uloge naslovnog lika, Nenad Jezdić zaista je dostojno zamijenio Sergeja Trifunovića, pri čemu treba reći da je drugi ipak ostao sinonim za Crnog Gruju. Jezik u Crnom Gruji posebna je priča i on čini miks suvremenog političkog govora – što se posebno uočava u liku Karađorđa, gdje Nikola Kojom s fantastičnom lakoćom skida svježe rabljene fraze iz vokabulara **Slobodana Miloševića** – i lokalnih, ponešto iskrivljenih (čak i do nazala) šumadijskih govora kod Boleta i Radoja, Vukoja, Miloja, koji li je već od njih.

Konačno, poput nekada *Grlom u jagode* i *Jagoda u grlu*, snimljen je i dugometražni igrani film pod nazivom *Crni Gruja – kamen mudrosti* u kom Bole i Čeda Velja jedno vrijeme, igrajući šah produhovljeno filozofiraju o samoj suštini života a Crni Gruja ostat će upamćen u dijelu kada se susreće s turskim špijunom pruerušnim u pravoslavnog popa.

Iako prije nekoliko godina najavljivao, nastavak *Crnog Gruje* (o događajima iz Prvog svjetskog rata) nije ostvaren, a njegovi glavni likovi svoje životne uloge danas igraju u realnom životu na ulicama Beograda i ostalih gradova Srbije. Za to vrijeme na ekranima javnog servisa *šojići* i dalje zabavljaju većinu.

Zlatko Romić

Mlada misa Daniela Katačića

Još jedan svećenik na ponos Berega

Uz geslo iz Psalma 42 »Pristupit ću žrtveniku Gospodnjem«, ovogodišnji mladosnik Subotičke biskupije **Daniel Katačić** proslavio je 17. veljače svoju mladu misu u župnoj crkvi sv. Mihovila arkandela, u svojem rodnom Bregu. Slavlje zahvale za ovo ostvareno svećničko zvanje započelo je u rodnoj kući mladosnika blagoslovom koji mu je podijelio njegov otac **Zdravko**, nakon čega se procesija predvođena barjacima koje su nosile članice i članovi bereškog Hrvatskog kulturno-prosvjetnog društva **Silvije Strahimir Kranjčević** uputila prema župnoj crkvi. Prepuna župna crkva skladno uređene unutrašnjosti, te prezbiterij urešen za ovu priliku u duhu tradicionalne liturgije, mladosnikovo liturgijsko ruho, te nepromjenjivi dijelovi mise koje je zbor pjevao na latinskom jeziku, dali su ovom slavlju biljeg posebno uzvišenoga liturgijskoga dostojanstva.

Radost župne zajednice istaknuo je, na početku mise, mjesni župnik **Davor Kovačević**, koji je u ime župljana darovao kalež mladosniku. Uz još 16 svećenika Subotičke biskupije, Đakovačko-osječke nadbiskupije, te otaca karmelićana i isusovaca, uz mladosnika su za oltarom sumisili đakovačko-osječki svećenici **Davor Senjan** i **Stjepan Matezović**, koji je i propovijedao. Asistirali su đakoni **Luka Poljak** iz Subotičke i **Grgur Alviž** iz Šibenske biskupije, koji je navijestio i evanđelje. Osvrćući se na primjer Marijinog stava prilikom navještenja njezine nove uloge u Božjem planu, te na život i riječi Svete Terezije Avilske, propovjednik je naglasio značajke poniznosti. »Samo ponizno vjerničko srce sposobno je prihvatiti drugoga i drugačijega, s različitim željama i idejama«, kazao je Matezović.

Liturgijsku glazbu je izveo **Boris Semnic**, a pjevanje mješoviti zbor župne crkve Imena Marijina iz Novog Sada, u kojoj mladosnik nastavlja svoju pastoralnu službu. Uz brojne vjernike, svećenike, braću laike članove Karmelskoga reda, te bogoslove, zbor je uzveličao mladu misu – događaj kojem je bereška crkva bila mjesto posljedni put prije 21 godinu. Slavlje dara svećeništva nastavljeno je nakon mise ispred župne crkve, a sa sustolnicima iz Hrvatske te

iz Bačke u restoranu u Somboru. Među njima upečatljivi su udio imali članovi *Kranjčevića*, udruge čijim je članom i mladosnik, odjeveni u šokačke narodnje nošnje. Predvođeni predsjednikom **Miloradom Stojnićem** oni su mu podarili misnicu, a svojim veseljem, pjesmom i igrom, kojoj nisu mogli odoljeti ni prisutni klerici, umnogome su uljepšali cijelo mladosnikovo slavlje.

Marko Tucakov

Nakon župe sv. Roka pokradena i kapela subotičke bolnice

Drugi put u tjedan dana obijena je kapela subotičke bolnice, a ukradeno je ozvučenje vrijednosti oko 200 eura. Naime, nakon što je u utorak, 12. veljače, uočen pokušaj obijanja, kada su slomljeni brava i oštećena vrata, prema riječima dušobrižnika ove kapele vlč. **Dragana Muharema**, u ponedjeljak, 18. veljače, ugrađena je dodatna brava, što nije spriječilo provalnika/e da iste večeri obije vrata i ukrade ozvučenje. Slučaj je prijavljen policiji, koja je izašla na lice mjesta, izvršila očevid i napravila zapisnik.

»U skorijoj budućnosti u planu je postaviti video nadzor, koji bi se kupio uz pomoć donacija vjernika koji ovdje dolaze na misu. Nevjerojatno mi je da su u ovih sedam godina, koliko sam ovdje, osim ovog slučaja, tri puta skinuti oluci s krova, a da nitko ništa nije vidio i da nitko ništa ne zna. I ti slučajevi su prijavljeni policiji, ali do danas nisu pronađeni krivci«, ističe vlč. Muharem, prema čijem je mišljenju slučaj obijanja kapele povezan s onim u župi sv. Roka.

Podsjetimo, nedavno je pokradena vjeronaučna dvorana spomenute župe iz koje je nestalo nekoliko umjetničkih slika te zvučnik zajednice *Proroci* i tri stara pojačala te mikseta i mikrofoni VIS-a *Ritam vjere*.

I. P. S.

Svjetski molitveni dan u Novom Sadu

Žene kršćanke, članice Katoličke Crkve (oba obreda), Slovačke evangeličke crkve, Evangeličke kršćanske crkve i Evangeličke metodističke crkve, u organizaciji Ekumenske humanitarne organizacije iz Novog Sada, upriličit će zajedničko molitveno okupljanje u prigodi ovogodišnjeg Svjetskog dana molitve, u petak, 1. ožujka, u franjevačkoj crkvi sv. Ivana Kapistrana (Cara Dušana 4) u Novom Sadu, u 17 sati. Moto ovogodišnjeg Svjetskog molitvenog dana je »Dođite, sve je spremno« (Lk 14, 15-24), a molitveni program osmislile su kršćanke Slovenije.

M.T.

Susreti u somborskom Karmelu

Svakog četvrtka u somborskoj karmelićanskoj crkvi održavaju se kateheze za mlade i odrasle, uz euharistijsko klanjanje. Započinju u 19.30 sati. Subotom se održava Škola molitve, koja započinje u 19.30 sati.

Susreti kod franjevac u Zemunu

Susreti za produbljivanje vjere kod otaca franjevac u Zemunu održavaju se subotom nakon svete mise koja počinje u 17 sati. Susreti se održavaju u samostanskoj dvorani, a namijenjeni su vjernicima Zemuna i svim ostalima koji su zainteresirani.

M. T.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

U središtu svega stoji ljubav

Biti Isusov učenik znači ispuniti njegove zahtjeve. No, to nije lako, jer on mnogo puta traži nešto što nam se čini suprotno ljudskoj prirodi. Ipak, Isus nas nikada ne primorava činiti ono što ne želimo, ali obećava nagradu svima koji su ga spremni slijediti te uložiti trud i žrtvu kako bi ispunili ono što on propovijeda, iako im se nekada to čini preteško i ne razumiju zašto bi to radili. No, početno nerazumijevanje biva prevladano kada čovjek uđe u bit evanđelja u središtu kojeg stoji ljubav. Kroz prizmu ljubavi sve postaje jasnije.

Pustiti Krista u svoj život

U našoj sredini većina ljudi se smatra kršćanima, a u svome životu se ponaša suprotno Isusovim zahtjevima. Tako je često jer ne poznaju dovoljno evanđelje ili zato što im se njegovi zahtjevi čine preteški, suprotni zakonima koji vladaju u društvu. Mnogi misle kako biti kršćanin ne znači nužno slušati Isusa u svemu, pa iz Isusovih pouka izabiru ono što im više odgovara i oko čega ne moraju ulagati veliki trud, a najviše paze na to da u društvu ne bi bili drugačiji od ostalih te smatrani čudacima.

Među najslabije poštivane Isusove zahtjeve zasigurno spada to da treba ljubiti neprijatelje, činiti dobro mrziteljima i moliti za one koji nas progone (usp. Lk 6,27-28). Čak je i velikim vjernicima, koji se uistinu trude biti pravi Kristovi nasljedovatelji, ovo preteško. Dok čita ove Isusove riječi svatko tko je proganjen pita se nije li to previše, u njemu se javlja spontani otpor, jer ovaj zahtjev ide onkraj ljudske prirode i logike ljudskog razmišljanja.

Ljudi su danas okupirani stvarima koje su vezane za uspjehe i bolji život na zemlji, stoga se slabo posvećuju evanđelju, molitvi i zbližavanju s Kristom. A oni koji Krista stavljaju na prvo mjesto, koji mu dopuštaju da uđe u njihov život i u njemu djeluje, osjetili su i njegovu veliku ljubav, pa su postali sposobni shvatiti i njegove zahtjeve te su i u stanju truditi se da ih izvrše. Jedino onaj tko se približio Isusu toliko da je mogao osobno iskusiti njegovu ljubav može i razumjeti njegove zahtjeve koji iz te ljubavi dolaze. U protivnom, sve mu se čini suludo i preteško, a onaj tko slijedi sve Isusove zahtjeve čini mu se čudakom i zanesenjakom. Da je tako pokazuje i povijest

Crkve. Mnogi veliki sveci uspjeli su u svome životu ostvariti Kristove zahtjeve, jer su mu posvetili život, te su u potpunoj posvećenosti evanđelju dopustili Božjoj ljubavi da ih dotakne i učini sposobnima da vrše i ono što se svakom drugom čini nemoguće, a svojoj su se okolini činili kao veliki čudaci. Najpoznatiji primjer nam je sv. Franjo Asiški, koji je odbacio svjetovni život i bogatstvo te se u siromaštvu posvetio Bogu, a njegovi sumještani vikali su za njim »Luđak! Luđak!«. No, on se nije dao smesti neprihvaćanjem okoline nego je ustrajao, te brojne suvremenike potaknuo na nasljedovanje i pokrenuo brojne promjene na dobrobit Crkve.

Kršćanin se po ljubavi poznaje

Kao pravi kršćani pozvani smo svakodnevno raditi na sebi i truditi se ispuniti ono što Isus od nas očekuje. Kao stoljećima prije i nama danas najteže je svakako praštati neprijateljima, moliti za svoje progonitelje i činiti dobro onima koji nas mrze, jer čovjek uvijek teži vratiti drugom istom mjerom, ako ne i jače. Da bismo mogli pobijediti unutarnje nagone koji nas potiču na mržnju i osvetu te postupiti onako kako Isus očekuje potrebno je suočiti se s njegovim zahtjevima, uvjeriti se u njihovu opravdanost kako bismo ih mogli i ostvariti. Do toga se ne može doći ako vjeru temeljimo na površnim znanjima o Isusu. Vjera je traganje za Bogom, traganje za odgovorima, traganje za smislom. U tom traganju čovjek nailazi na ono što mu Bog daruje i postaje svjestan da kršćanin ne znači probirati iz Isusovih zahtjeva ono lakše i ljepše nego znači suobličavati se Kristu trudeći se ispuniti sve ono što je pred nas stavljeno. I, naravno, ljubav je u osnovi svega. Tko ljubi svoje neprijatelje i mrzitelje ispunjava zapovijed ljubavi da ljubi svoga bližnjega kao sebe samoga. A uzvratit će mu se: »mjera dobra, nabitena, natresena, preobilna dat će se u krilo vaše jer mjerom kojom mjerite vama će se zauzvat mjeriti« (Lk 6,38). Ostvarenje ovog Isusovog zahtjeva ljubavi mijenja svijet, a promjenu svijeta trebamo započeti mi. Trebamo biti drugačiji i ljubiti više od drugih, ljubiti i neprijatelje »ako ljubite one koji vas ljube, kakvo li vam uzdarje? Ta i grešnici ljube ljubitelje svoje« (Lk 6,32), a kršćanin se u svijetu po ljubavi poznaje.

Ana Hodak

Ana Vereb, učenica Buduća pedijatrica

Učenica Srednje medicinske škole u Subotici **Ana Vereb** dolazi iz Tavankuta. Rođena je 2003. godine i ima stariju sestru **Mariju**, koja je trenutno na studijama. Kao što smo rekli, Ana pohađa Srednju medicinsku školu, smjer medicinska sestra-tehničar, te bi jednoga dana voljela upisati i Medicinski fakultet. Iako do tada ima još vremena, ona vjeruje kako će svojim radom uspjeti ostvariti ovu želju. Nakon fakulteta voljela bi specijalizirati za pedijatricu, jer, kako je rekla, voli biti i raditi s djecom.

Još od svoje šeste godine Ana ide na folklor, i to u Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* u Tavankutu. Samim time voli se i oblačiti u bunjevačku narodnu nošnju, a ove godine se natjecala u izboru za *Najlipšu prelju* na *Velikom prelu*.

U slobodno vrijeme voli pročitati dobru knjigu i pogledati dobar film. Među najdraže spada knjiga *Vanilla sky*, a najdraži filmovi su joj *Midnight sun* i *The fault in our stars*. Osim knjige i filma, Ana voli uživati i u glazbi, te sluša stranu i domaću glazbu. S obzirom na to da ima više pjevača koje voli, nije htjela isticati nikoga posebno.

U životu je ispunjavaju obitelj, prijatelji i dobro društvo.

L. V.

Smanjite masnoće u krvi i živite duže

Ugrušak krvi koji začepi arteriju, koja hrani srčani mišić, uzrokuje infarkt srca, a onaj ugrušak koji bude otapljen u vrat ili glavu može izazvati moždani udar. Ugrušak koji se smjesti u plućima stvara plućnu tromboemboliju. U najmanjim krvnim žilama – kapilarama mogu se stvoriti sitni, mikroskopski trombi koji onda izazovu oštećenja bubrega, očiju, živaca itd.

Prema tome, postoji mnogo dobrih razloga da održavate protok krvi što urednijim, lakšim i sa što manje prepreka. Međutim, možemo li to postići?

Ugrušak se stvara kada se krvna tjelešca u obliku pločica – tzv. trombociti, počinju međusobno sljepljivati, ali i uz stjenku krvne žile. Stručnjaci za bolesti krvi – hematolozi – stavljaju oštećenje stjenke krvne žile na vrh liste mogućih uzroka nastanka ugruška. To oštećenje može nastati od masnih naslaga, koje su posljedica visokih razina masnoća u krvi. Ili, to mogu biti mikroskopska oštećenja obično uzrokovana visokim krvnim tlakom. Takva oštećenja unutarnje stjenke krvnih žila privlače, zadržavaju pločasta krvna tjelešca – trombocite, tako jako kao što med privlači muhe. Trombociti postaju ljepljivi i počnu se sve više i više nakupljati na jednom mjestu. I prije nego čovjek uopće i postane svjestan toga, do tada slobodna, prohodna krvna žila postaje usko grlo.

Srećom, postoje načini kojima možete spriječiti odvijanje takvog scenarija. Prva stvar koju će vam stručnjaci kazati bit će: »nemojte pušiti, smanjite unos masnoća putem hrane, održavajte normalnom svoju tjelesnu težinu, smanjite povišen krvni tlak, smanjite sol u hrani, redovno provodite tjele vježbu i, ako imate šećernu bolest, održavajte krvni šećer pod kontrolom«.

Zanimljiva uloga aspirina

Istraživači su počeli ispitivati učinak *aspirina* na zgrušavanje krvi kad su opazili da su ljudi, koji su uzimali mnogo *aspirina*, kao npr. oni s reumatskim upalama zglobova, rjeđe obolijevali od srčanog infarkta nego što je bio prosjek u populaciji.

Još prije desetak godina američki su liječnici objavili da bi uzimanje oko 300 miligrama *aspirina* dnevno moglo pomoći nekim žrtvama srčanog infarkta da smanje vjerojatnost da dožive i drugi infarkt. Danas se obavljaju ispitivanja kojima je cilj utvrditi može li *aspirin* spriječiti i prvi infarkt ili moždani udar. Rezultati su ohrabrujući.

Premda studije pokazuju da *aspirin* može smanjiti učestalost srčanog infarkta, one ipak ne pokazuju da je došlo do smanjenja smrtnosti. Drugim riječima, izgleda da *aspirin* ne može spriječiti fatalne srčane infarkte.

Omega-3 može spriječiti pojavu krvnog ugruška

Usprkos uzimanja velikih količina masnoća u svojoj prehrani, Eskimi imaju malo srčanih oboljenja. Izgleda da se odgovor nalazi u načinu njihove ishrane u kojoj dominiraju ribe.

Istraživanja su pokazala da određene ribe iz hladnih mora sadrže omega-3 masne kiseline. Studije su pokazale da ishrana bogata tim masnim kiselinama smanjuje broj krvnih pločica – trombocita i smanjuje nakupljanje, nagomilavanje trombocita na jednom mjestu, tj. stvaranje krvnog ugruška. Svi ti procesi mogu pomoći u sprječavanju srčanog oboljenja u njegovim ranim fazama.

Omega-3 masne kiseline nalaze se u većim veličinama u skušama, lososu, pastrvi, tuni i sardinama.

Tjelovježba može pomoći

Liječnici znaju da kod pacijenata koji su prikovani uz krevet, npr. nakon operativnog zahvata, postoji veća vjerojatnost pojave krvnog ugruška u njihovim nogama, otkidanja ugruška od stijenke krvne žile i njegovog putovanja krvnom strujom do pluća, gdje takav ugrušak može izazvati ozbiljno i opasno oštećenje. Čak i samo nekoliko sati nepokretnosti, kao što je dugotrajna vožnja u automobilu može pokrenuti procese zgrušavanja krvi. Jedan od razloga za to je taj što se krv češće i lakše zgrušava kad je njezino strujanje kroz žile vrlo usporeno.

Jedno finsko ispitivanje bilo je izvedeno na grupi muškaraca srednje životne dobi, koji su imali prekomjernu tjelesnu težinu i blago povišen krvni tlak. Oni su bili upućeni u tromjesečni program tjelovježbe, koji se sastojao od žustrog hoda i laganog trčkanja, kroz 45-60 minuta, pet puta tjedno. Na kraju tog programa ispitanici su imali za 27 do 36 posto smanjeno sljepljivanje, taloženje krvnih pločica, u usporedbi sa sličnom kontrolnom grupom muškaraca koji nisu provodili tjelovježbu.

Imaju li narodni lijekovi svoje opravdanje?

Češnjak se stoljećima upotrebljava kao sredstvo za sprječavanje srčanog oboljenja. Suvremene kemijske analize u većini slučajeva potvrđuju da je narodna medicina na dobrom putu. **Eric Block**, profesor kemije na njujorškom sveučilištu (Albany) kaže: »Izgleda da se kliničke studije prilično slažu u tome da u češnjaku postoji korisna tvar koja pomaže u sprječavanju zgrušavanja krvi«. Zanimljivo je da industrijski pripremljeni preparati češnjaka vjerojatno imaju manju djelotvornost u sprječavanju zgrušavanja krvi nego kad se uzme prirodni češnjak. Jedina neugodna nuspojava je zadah iz usta. Izgleda da crveni luk ima slično, premda po jačini nešto slabije kemijsko svojstvo.

Slično *aspirinu*, ribljem ulju i vitamin E može utjecati na ponašanje trombocita, premda se za sada sva ispitivanja u tome ne slažu.

Dakako, osim narodnih lijekova, danas na tržištu postoje iznimno djelotvorni preparati za smanjenje masnoća u krvi, koje otkriva i usavršuje moderna farmaceutska industrija.

dr. Ivo BELAN

RECEPT NA TACNI

HOBOTNICA U VINU

Ne znam kada se to dogodilo, ali kao iznenada sve je postalo u znaku vina. I ne da je vino počelo degustirati se, da se u njemu uživa, prave ambijenti, pričaju priče, zavodi i navodi, nego je postalo i značajni element naše kuhinje.

Nisam veliki poznavatelj vina ali učim osluškujući, i to samo sebe. Volim preporuku, ali neću nasjesti na veliko ime u svijetu vinarije i samo zato obožavati vino i neću pratiti trendove i vinsku kartu. Ako mi se ne sviđa, ne sviđa mi se. Do ove odlučnosti sam naravno došla pogrješkama, degustirala vina koja mi nisu godila i nisam se osjećala dobro. Najvarljivija su domaća vina, onda ona slatkasta. Prošla sam sve faze okusa i stigla do one, po meni, prave. Stigla sam u fazu oporih vina i tu ostajem. No, nisam imala namjeru pisati o vinima koja volim piti nego se pohvaliti kako volim staviti vino u jelo koje kuham. Krenulo je to sve s ribljim paprikašem koji voli bijelo vino, do crvenog mesa i crvenih vina. Sada je sve već otišlo u eksperiment i dobro nam ide.

Potrebno je: 1 kg očišćene hobotnice / 800 g pelata od rajčica / 0,5 dl maslinovog ulja / 200 g ukišelnog luka / 3 dl crnog vina / 2 lista lovora / 1 žličica origana / crnog papra u zrnju / 2 žlice sjeckanog peršina.

Postupak: Hobotnicu narezati na manje komade i staviti u veliki tiganj u kojem ste zagrijali 0,3 dl maslinovog ulja. Pirjajte na umjerenoj temperaturi dok tekućina ne ispari, pa sipajte ostatak ulja i dodajte ukišelnog luka. Pirjajte pet minuta, pa sipajte vino, ubacite lovorove listove, poklopite i kuhajte oko 30 minuta. Isjecite sitno pelat od rajčica, ubacite ga u tiganj zajedno sa zrnima papra. Kad meso hobotnice omekša, posolite i začinite peršinom. Poslužite dok je toplo s prilogom od riže ili kuhanog krumpira.

Uvjerit ćete se i sami da u vinu nije samo istina, ima u njemu i mnogo više od toga.

Bez napomene i dodatka želim vam dobar tek!

Gorana Koporan

Idemo li večeras u kazalište (151)

Hamlet iz kafića

Odmah valja reći: *Hamlet* s početka srpnja 1986. viđen na sceni *Shakespeare-festa* na Paliću, ostvaren tumačenjem **Tamása Jakaba**, glumca iz Segedina, ispao je nedoživljen, školski sterilan, praznjikav, što li – odveć na površini. Može li, uopće, lik Hamleta biti neuzbudljiv? Pogotovo ako znamo da ga je **Shakespeare** nijansirao kao mnogostruko složenu, slojevit i bogatu, prije svega misaonu ličnost, koja je zbog toga u tragičnom raskoraku s priglupom, grabežljivom, podlom i opasnom okolicom, koja ne preza ni od zločina.

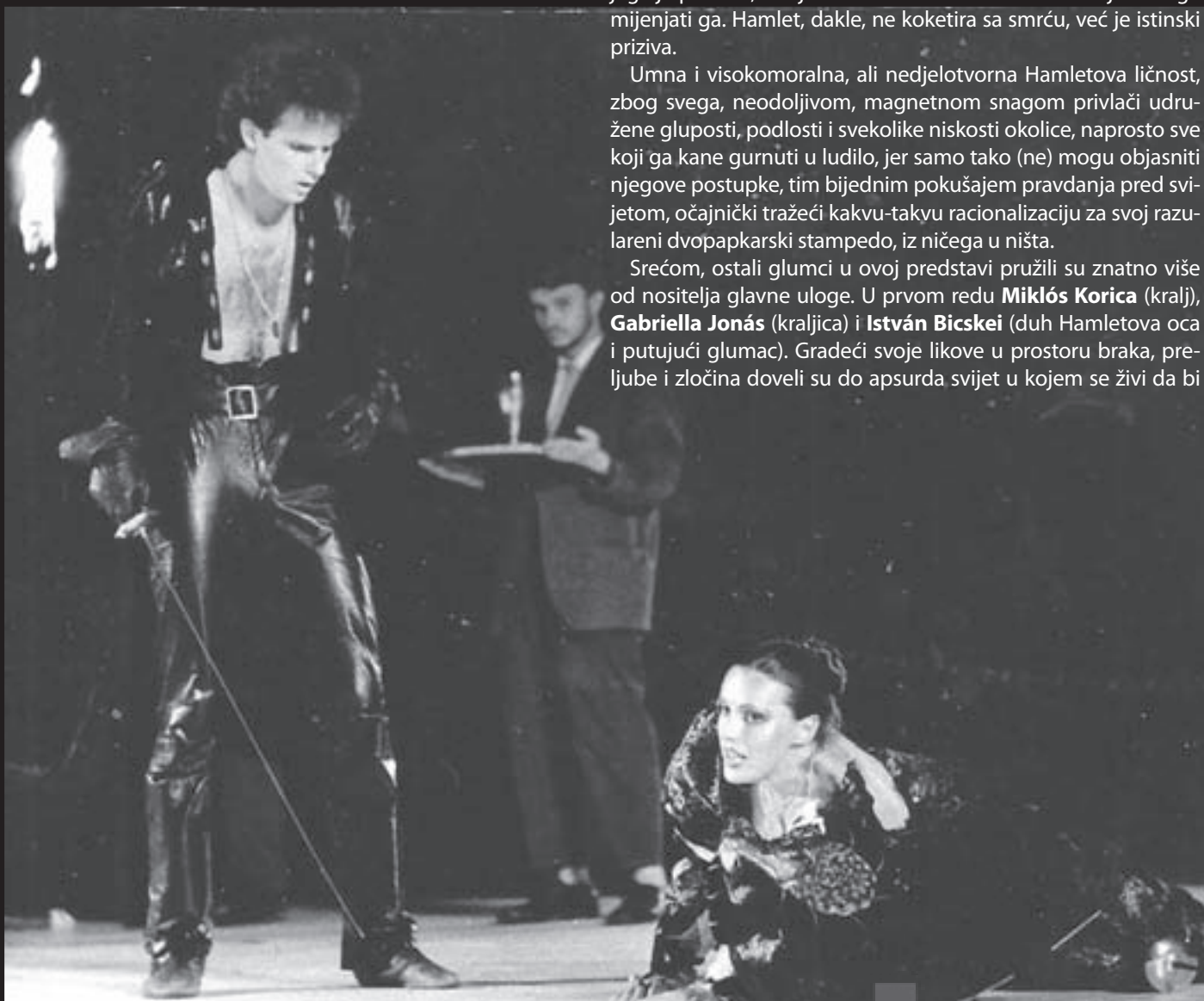
Više je okolnosti pridonijelo da lik paličkog Hamleta ispadne pretežno nezanimljiv. Pođimo od izbora glumaca, čije životno i scensko iskustvo, za sada, ne dopušta više. Tome je kumovao i nedostatak vremena. Tamás Jakab do premijere nije ovladao tekstem, zamuckivao je, čak brkao redoslijed rečenica, pa se

ispravljao kao da je na probi. Sve je to teško spojivo s Hamletovim briljantnim umom, koji se itekako ogleda u njegovoj superiornoj, skalpel-preciznoj rečenici, od koje se gledalište može napuniti ozonom višeznačnosti.

Ne osigurati mu ovo, možda najvažnije svojstvo, znači susret s Hamletom iz kafića, tu iza ugla. Premda sumnjam da je to bio cilj teme, jer se tada ne bi posezalo za Shakespeareom. Najzad, Hamlet se ne može svesti samo na neke manifestacije adolescentnog ludila, jer njegova ličnost nudi neusporedivo više, slojevita je i sazdana od oprječnosti. Hamlet se suzdržava od osвете iz moralnih razloga, zbog savjesti; uzrok njegove neodlučnosti nije nikakvo ludilo već zgađenost nad svijetom i samim sobom. Zbog toga Hamlet otvorenih očiju gleda u ždrijelo smrti, vidi u njoj jedini izlaz iz nepodnošljivih životnih okolnosti i svijeta kojega je prozreo, s kojim se ne miri i kada nema dovoljno snage mijenjati ga. Hamlet, dakle, ne koketira sa smrću, već je istinski priziva.

Umna i visokomoralna, ali nedjelotvorna Hamletova ličnost, zbog svega, neodoljivom, magnetnom snagom privlači udružene gluposti, podlosti i svekolike niskosti okolice, naprosto sve koji ga kane gurnuti u ludilo, jer samo tako (ne) mogu objasniti njegove postupke, tim bijednim pokušajem pravdanja pred svijetom, očajnički tražeći kakvu-takvu racionalizaciju za svoj razularen dvopakarski stampedo, iz ničega u ništa.

Srećom, ostali glumci u ovoj predstavi pružili su znatno više od nositelja glavne uloge. U prvom redu **Miklós Korica** (kralj), **Gabriella Jonás** (kraljica) i **István Bicskei** (duh Hamletova oca i putujući glumac). Gradeći svoje likove u prostoru braka, preljube i zločina doveli su do apsurdnog svijeta u kojem se živi da bi

Tamás Jakab i Gabriella Jonás

se plodilo, ubijalo, umiralo. Iskusni **Zoltán Barácius** (Voltimand), **Albert János** (Polonije) i **Sándor Medve** (Ozrik) sretno su ispleli paukovu mrežu vlasti koja kontrolira sve njene protagoniste, uključujući i nominalno najviše. Mladi **Levente Törköly** (Laert) i **András Búbos** (Horacije), mada tek stječu prva glumačka iskustva, potvrdili su da na njih treba računati.

Ofeliju su tumačile čak tri glumice: **Edit Faragó**, **Henrietta Varga** i **Zita Gyenes**, ispitujući putenost, čednost i rastrojenost ovog lika, na žalost, bez očekivanog atraktivnijeg uprizorenja, ponajviše zbog toga što ni dramaturški, ni redateljski ovaj homo triplex nije još slojevitije iznijansiran. Najzad, treba izdvojiti **Ferenca Ároka** (grobar) i **Zsuzsu Daróci** (glumica) i njihove zgusnute, snažne epizode. Dramaturg **András Forgács** (Budimpešta) i redatelj **Vito Taufer** (Ljubljana) s razlogom su pozvani na *Shakespeare-fest* da pruže svoje svjedočenje o Hamletu žednom života i bolesnom na smrt. Kloneći se iskušenja (neželjenog) kliznuća u apoteozu smrti, ponudili su maštovitiji scenski uradak koji ih preporučuje i za naredne pothvate. Treba istaknuti još i to da su kostimi **Bjanke Adžić Ursulov**, namijenjeni Hamletu, kraljici i kralju, pa donekle i Ofeliji (Ofelijama) prava mala remek-djela, dok je scena **Istvána Hupka** osigurala potpun doživljaj hladnoće i okrutnosti kraljevskog zamka, u kojem vrebaju samo poraz i smrt [M. Miković, SN, VII. 1986.]

Na Paliću

Fotografija je snimljena školske 1960./61. godine na jezeru Palić u Subotici. Na njoj su učenice **Eva Barun**, **Ruža Miloš** i **Pavka Miloš**. Sve tri su polaznice šestoga razreda osnovne škole **Ivan Goran Kovačić** iz Sonte. Ovdje su na jednodnevnoj ekskurziji sa svojim razredom. Sve tri su prvi put u Subotici i na Paliću.

Svake školske godine škola je organizirala makar jednodnevni izlet u neki bliži ili dalji grad. Putovalo se samo vlakovima od Sonte do odabranoga mjesta. To su najčešće za više razrede bili Osijek, Subotica, Novi Sad i Beograd. Do Subotice i Osijeka prometne veze su bile jako povoljne i po cijeni i po udobnosti putovanja. Ta dva grada su bila zanimljiva, jer su imala teatar, zoološki vrt i u blizini jezero ili rijeku.

Iz Sonte se kretalo rano vlakom, pa se po dolasku u grad prvo odgledala predstava u teatru, a onda obilazak zoo-a, pa na Palić ili na Dravu, ovisno o tomu koji je grad odabran za izlet. Na Paliću se moglo voziti čamcima, a na Dravi se do zoo vrta prelazilo kompom.

Za djecu sa sela je svaka ekskurzija, a naročito u grad, bila veliki izazov i izvor radovanja, već od vremena kada bi učitelji saopćili da se u dogledno vrijeme ide na ekskurziju. Noć pred ekskurziju je bila neprospavana od silne radosti i uzbuđenja. Već ujutro, u vlaku, nastavno osoblje je imalo pune ruke posla, tj. djecu se moralo pomno nadzirati. Svi smo se gurali do prozora i stisnutoga jednoga oka, između kažiprsta i palca, iz daljine mjerili i čudili se kako su male kuće, ljudi i životinje po livadama. Šetali smo po vagonima da vidimo kako je VI. b, VI. c ili VI. d. Isto tako su oni navraćali do našega VI. a razreda. U općem metežu brzo smo stigli u Suboticu.

U teatru, polovica nas je zaspalo, jer je prošla noć, kao što rekoh, bila veoma burna. Autorica ovih redaka se ne sjeća predstave, jer se za vrijeme izvedbe također našla u blaženom odsustvu.

Razbudili su nas majmuni i druge životinje kada smo stigli u zoo vrt. I tu su naši nastavnici imali posla, jer netko je na brzaka gurnuo prst u zabranjenu ogradu. Na sreću, ostao je samo bez dijela nokta. Poslije objeda dobili smo slobodno da šetamo uz jezero, ali na dohvat učiteljskom oku.

Neki od dječaka su ponijeli damil i udice i kao vrsni majstori pecanja, od priručnih grančica i ponesenog od doma napravili pribor za pečenje. I danas prepričavamo kako su nahvatali ribe, a jedan od njih i šarana prave kilaže. Upecanu ribu su stavili u školske torbe koje smo nosili sa sobom i tek navečer donijeli u Sontu.

Mnogi su žalili što je rano proljeće, te se nismo mogli kupati. Voda je bila prehladna. Ubrzo smo zaboravili na kupanje i žal nadoknadili vožnjom čamcima. Popodne smo se vratili u grad koji je mirisao na prženu kavu, karamel i čokoladu. Tvornica *Pionir* radila je punom parom.

S ekskurzija se uvijek donosilo (to je bilo pitanje časti) doma mlađim braćama i sestrama mali dar. U to vrijeme se tek pojavio zamrznuti sladoled. Sladili smo se dok je trajalo novca, a neki su sladoled stavili u torbu i ponijeli milošće iz Subotice za one koji su ih doma željno iščekivali. Na žalost, neki su te večeri i zaplakali, jer je s Palića stigla samo slatka čorbica, koju se nije moglo ni pohvatati s dna školske torbe.

Tri djevojčice s fotografije su cijeli život provele u Sonti. I danas se često sreću, popričaju, pitaju za zdravlje kao da su rodbinski povezane. Tako je to sa školskim prijateljima. Vezuju ih za navijeke niti zajednički proživljenih dana.

Ruža Silađev

Dan škole *Matko Vuković*

Učenici i nastavnici OŠ *Matko Vuković* iz Subotice u četvrtak, 14. veljače, obilježili su Dan škole prigodnim programom u kojem su sudjelovali učenici ove škole. Skupa sa svojim nastavnicima oni su pjevali, plesali, odigrali splet bunjevačkih igara, recitali, te na najbolji način predstavili svoju školu.

Ova škola osnovana je davne 1871. godine, a današnji naziv nosi od 1962. Nastava se odvija na srpskom i hrvatskom jeziku, te ima tri objekta i broji nešto više od 600 učenika.

Ž. V.

Pokladni dječji maskenbal u Petrovaradinu

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Jelačić* iz Petrovaradina organizira pokladni maskenbal u okviru *Petrovaradionice* i time obnavlja tradiciju pokladnih svečanosti u ovom gradu. Za sudjelovanje u ovom događaju koji se priređuje u subotu, 2. ožujka, u dvorani Dobrovoljnog vatrogasnog društva u Petrovaradinu (Ul. Pavla Jurišića Šturma 2) u 17 sati potrebno je prijaviti se na telefon 069-124-68-18 najkasnije do 25. veljače.

Promjena termina održavanja Općinske smotre recitatora

Zbog novonastale situacije i obustave rada u osnovnim i srednjim školama, iz Gradske knjižnice Subotica obavještavaju da je promijenjen termin održavanja Općinske smotre recitatora, koja će za područje Grada Subotica biti održana u utorak, 5. ožujka, s početkom u 9 sati, u subotičkoj Gradskoj knjižnici.

Prijave na obrascu potrebno je dostaviti najkasnije do srijede, 27. veljače, na adresu: Gradska knjižnica Subotica, Cara Dušana 2, Subotica.

Prvo Dičije prelo

Snjeguljica, zec, kauboj, bubamara, klaun, Perišić, zebra... Samo su dio likova u koje su se u subotu, 16. veljače, prerušili najmlađi Đurđinčani i gosti iz okolnih mjesta. Razlog? *Dičije prelo*, koje su prvi puta organizirali članovi HKPD-a *Đurđin* iz Đurđina, i to u dvorani župe sv. Josipa Radnika. Osim revije maski koja je bila u ritmu bu-

njevačkih plesova, animatori su za djecu pripremili i nekoliko igara – bilo je tu međusobnog šminkanja s povezom na očima, jedenja »fanaka« (krafni bez ruku, bušenja balona itd.), a za kraj su djeca otjerala zimu zvečkama koje su sama izradila ovom prigodom. Odabrane su i najbolje maske, i to u tri kategorije – najkreativnija, najsmješnija i najbolje prezentirana maska.

Odziv djece i dobra zabava motivacija su organizatorima za drugo *Dičije prelo*.

J. D. B.

Knjiga stihova za djecu

ČUDNOVATA GODINA

Hrvatska čitaonica iz Subotice krajem prošle godine tiskala je knjigu stihova za djecu pod naslovom *Čudnovata godina: od rujna do rujna*. Autorica teksta **Ljubica Kolarić-Dumić** djeci progovara o svim godišnjim dobima, o mjesecima i mijenama u prirodi i to na 24 stranice. Knjigu je ilustrirala naša poznata ilustratorica **Adrijana Vukmanov Šimokov**, a urednica i lektorica je **Katarina Čeliković**. Za tisak knjigu je tehnički pripremio **Zoran Vukmanov Šimokov**.

Autorica knjige pjesama Ljubica Kolarić-Dumić, čije smo stihove već objavljivali u podlistku *Hrcko*, poznata je hrvatska književnica, rodom iz Kukujevaca, čija su djela ušla u školski program, kako u Hrvatskoj tako i u Srbiji. Riječ je o knjizi pjesama pod nazivom *Čudnovata godina: od rujna do rujna* koja sadrži

17 pjesama. Kako i sam naslov govori, ovdje godina počinje u rujnu kada škola otvara svoja vrata pa je ona namijenjena upravo učenicima, napose u nižim razredima osnovne škole.

Autorica je poznata i po tome što su mnoge njezine pjesme uglazbljene, pa se tako i u ovoj knjizi nalazi notni zapis pjesme *Čudnovata godina*, koju je uglazbila **Natalija Banov**, a glazba će na djeci blizak način objasniti godinu.

Stihovi u knjizi povezuju više predmeta, a mi vam je toplo preporučamo. Kada budete imali priliku, iskoristite ju i prelistajte knjigu. Vjerujem da će vam se svidjeti, a možda netko počne i sam pisati. Do tada, čitajte *Čudnovatu godinu*, od rujna do rujna. A može i u veljači.

KOD GLAVNE POŠTE

Subotica
551-045

Srebrna
akcija!

Izdajem apartmane u Novom Vinodolskom.
www.apartmani-karasic.com

Prodajem u Donjem Tavankutu 1 ha 6 ari pi-
jeska kod groblja, odlična lokacija. Vlasnik. Tel:
0638560635.

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od
30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za
sličan uz morsku obalu ISTRE. Tel: 065/689-
35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupaone,
kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna
kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja
za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel.: 024
754760 ili 064 2394757.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m²,
dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen,
legalizirano, može zamjena za manji dvosoban
stan, plus doplata. Tel.: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvat-
skim ili mađarskim putnim ispravama za
posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i
Ludwigsburga. Tel: + 4917621561026 ili
064/1826160.

U predgrađu Subotice prodajem trosobnu
katnicu sa suterenom. Parket u svim sobama,
dvije kupaone, legalizirano, sa svim priključci-
ma. Plac 560 m². Moguća i zamjena za slično u
okolicu Zagreba. Tel.: 062-332-247.

Prodajem aparat za zavarivanje, monofazno i
trofazno napajanje, kao i sjeme uljane rotke
(pogodno za golubare). Tel: 064/3910182.

Subotica - Bajnat, prodaje se uknjižena dvo-
sobna kuća od miješanog materijala, površine
90 kv m s većim dvorištem i nusprostorijama.
Monofazna struja, telefon, kablovska, gradski
vodovod i kanalizacija. Cijena 32.000 eura. In-
teresirati se na 064-2943798 ili 064-1611709.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća
210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije
5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna
stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupatila, 2 ostave,
etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon,
parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16
Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena
po dogovoru. Tel.: 061 2323223.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana
za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobrz-
dni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s
lulama 2,25. Tel.: 024/532-570.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od
grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala,
trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri
štale, svinjci, dvije garaže, vlasnik. Tel.: 064 247-09-
49.

Izdajem stan na Srednjacima, Zagreb, 25m²,
topla voda, centralno grijanje, interfon. Tel.:
063 596840 i 024 547204.

Prodaje se stambena zgrada u Kertvarosu po-
vršine oko 120 m². Tel: 024 546800.

Prodaje se građevinska parcela površine 844
m² za gradnju stambenog objekta, Mali Rada-
novac, Ulica Heroja Pinkija. Tel.: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu
temoizoliranu veću katnicu sa suterenom, ga-
ražom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i
CG u centru grada. Tel.: 025 544-92-20; 064 280-
84-32.

Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana,
210 m², plac 650 m², Subotica, Mali Radano-
vac, s kompletnom infrastrukturom, plinom,
dva strujna brojlara legalizirana. Informacije na
tel/024-546-061.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i za-
štitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o
procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i
36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETIM ZAHTJEVIMA ZA DAVA- NJE SUGLASNOSTI NA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta TELENOR d.o.o., Novi Beograd, Omladin-
skih brigada br. 90, podnio je:

1. dana 11. 2. 2019. pod brojem IV-08/I-501-52/2019, Za-
htjev za davanje suglasnosti na Studiju procjene utjecaja
na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije
SUBOTICA 22 na katastarskoj parceli 18962/3 KO Novi grad,
Subotica, Ulice Kireška br. 113a (46.116259°, 19.685603°).

2. dana 12. 2. 2019. pod brojem IV-08/I-501-53/2019, Za-
htjev za davanje suglasnosti na Studiju procjene utjecaja
na životni okoliš projekta: Bazne stanice mobilne telefonije
SUBOTICA 25 na katastarskoj parceli 3499/10 KO Stari
grad, Subotica, Ulice Karađorđev put br. 80 (46.101116°,
19.651491°).

Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u prosto-
rijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I.
kat, soba 128, svakog radnog dana od 10 do 12 sati, od 18.
2. 2019. do 28. 3. 2019. godine, kao i na sajtu grada Suboti-
ca (u odjeljku »životna sredina, oglasna tabla«). Javna pre-
zentacija Studije bit održana 28. 3. 2019. godine u 12 sati
za projekt Bazne stanice mobilne telefonije SUBOTICA 22
i 13.30 sati za projekt Bazne stanice mobilne telefonije SU-
BOTICA 25 u prostorijama Službe.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji VAŽI DO 26. 2. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa
u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini
uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju
Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga *CroArt*
prodaje umjetničke slike, djela
članova udruge. Zainteresirani se
mogu javiti predsjedniku udruge.
Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218;
e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC *Bunjevačko kolo*, Likovni odjel,
prodaje slike svojih članova. Slike se
mogu vidjeti u prostorijama Centra, Ul.
Preradovićeve 4, radnim danom od 8
do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internat

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555785
WWW.TIPPNET.RS

Đuka Čeljuska, najbolji rekreativac Grada Sombora

Maratonac državni prvak

Sportski savez Grada Sombora i na početku ove godine proglasio je najbolje sportaše koji su tijekom 2018. godine u sportovima kojima se bave postigli značajne uspjehe koji prelaze okvire Sombora. Među dobitnicima priznanja je i maratonac **Đuka Čeljuska** (53), član Atletskog rekreativnog kluba *Somaraton*, koji je proglašen za najboljeg rekreativca. Osim Sportskog saveza, Čeljusku je nagradio i njegov klub za rezultate postignute u 2018. godini. Jedan od posljednjih Đukinih uspjeha u 2018. godini bio je Savski polumaraton, koji je ujedno i Državno prvenstvo u polumaratonu za veterane. Čeljuska je u svojoj kategoriji osvojio prvo mjesto.

Priznanje za višegodišnje rezultate

Priznanje Sportskog saveza Čeljusku je iznenadilo, jer, kaže, 2018. godina nije bila njegova najuspješnija trkačka godina, pa ovo priznanje doživljava kao nagradu i za uspjehe koje je postigao ranijih godina.

»Rekao bih da je 2018. bila jedna prosječna godina i ne može se usporediti s 2016. kada sam bio balkanski prvak i pobjednik svih utrka na kojima sam sudjelovao te godine. Uspješna je bila i 2017. godina u kojoj sam imao najviše utrka. Sve je to prošlo bez neke velike pažnje i priznanja, pa onda ovo priznanje doživljavam kao nagradu za svoje višegodišnje rezultate«, kaže Čeljuska.

Trčanjem se bavi aktivno od 2002. godine, ali kaže broj utrka i natjecanja posljednje dvije godine smanjuje, jer za to, s obzirom na više poslova koje radi, nema više niti dovoljno vremena, niti fizičke snage.

»Smanjujem broj utrka, ali od trčanja ne mogu odustati. Volim to, a s druge strane koristi mi to i fizički i psihički tako da će u mom kalendaru i dalje ostati utrke koje su u okolici Sombora i državna natjecanja. Ono što bih posebno izdvojio je Somborski polumaraton. Ima za nas domaće natjecatelje utrka posebnu draž, jer trčiš u svom gradu, domaćin si pa se želiš pokazati pred gostima, bodre te tvoji Somborci i to je nešto posebno. Jednostavno te sve to digno iz neke kolotečine i da ti snage da budeš bolji i od samog sebe«, kaže Čeljuska.

Primat Somborskom polumaratonu

Poslovi koje radi, jer kako kaže on i supruga imaju sina studenta, ostavljaju mu sve manje vremena i za treninge i za natjecanja.

»Trudim se da i dalje budem prisutan koliko mogu. A s druge strane i godine su tu i treba malo i tijelo odmoriti, pa ću prvi dio ove godine više odmarati nego trčati. Ja nas uspoređujem s trkačim automobilima koji su maksimalno eksploatirani i treba im remont. Tako je i kod nas«, priča Čeljuska.

Koliko u nogama ima istrčanih kilometara nije računao, ali s obzirom da dugoprugaške utrke trči od 2002. godine nakupilo se na tisuće kilometara, jer je to 16 godina kontinuiranog

trčanja. A u tih 16 godina ne samo da su stali istrčani kilometri, već su se nizali i uspjesi. Čeljuska izdvaja Prvenstvo Balkana u atletici za veterane 2016. godine, kada je postao prvak Balkana u polumaratonu u kategoriji M50. Kaže koliko je puta bio prvak Srbije u polumaratonu, a u kraćim utrkama nije ni brojao.

»Nema tu velike taktike. Općenito, u atletici si spreman ili nisi spreman. Sama utrka je najlakši čin i sve ovisi od onoga kako ste i što uradili prije utrke. Na samoj utrci pratiš sebe, konkurente oko tebe, trčiš koliko možeš bolje i to je to. Meni to posljednjih godina uspijeva, pa ni dobri rezultati nisu izostali«, kaže Čeljuska, koji se 2002. godine zapravo vratio svojoj školskoj ljubavi – atletici.

Kao srednjoškolac bio je uspješni atletičar, na armijskom prvenstvu četvrti, ali jednostavno trebalo je brinuti o egzistenciji, pa se Čeljuska nije mogao profesionalno okrenuti atletici. Priliku da se vrati onome što voli i u čemu je dobar vidio je u rekreativnom trčanju i tako je počela jedna nova priča. Kaže, prelomilo je jedno natjecanje – zaposlenika u tvornicama ulja, gdje je bez veće muke osvojio drugo mjesto. Od tada je počeo redovito trenirati i natjecati se.

Z. V.

Kuglanje

Košava s Dunava zbrisala Novobečejce

APATIN – U 13. kolu Superlige Srbije apatinski kuglaši su zaigrali kako najbolje znaju upravo kad je bilo najpotrebnije. Derbi za-čelja KK *Apatin* – KK *Jedinstvo* Novi Bečej odigran je na kuglani Banje *Junaković*. Utakmica je za oba takmaca bila biti il' ne biti, jer poraženi već može razmišljati o seobi u niži rang, a pobjed-

nik si širom otvara vrata sigurne zone za opstanak u Superligi. Na nalete izuzetno motiviranih domaćina gosti iz Novog Bečaja nisu imali odgovor, pa je meč završen maksimalnom pobjedom Apatinaca rezultatom 8:0 (3517 : 3313). Ovom pobjedom *Apatin* s devet bodova ulazi u malo mirniju završnicu, a *Jedinstvo* ostaje pretposljednje s pet bodova manje. Već u 14. kolu, na gostovanju u Kragujevcu, cijela ekipa je igrala ispod svojih mogućnosti i zabilježili su neočekivani poraz od 3:5 (3454: 3499). Ovim porazom našli su se u skupini od četiri ekipe za koje je svaka naredna utakmica kvalifikacijska.

Rukomet žene

Peruničić posjetio Sontu

SONTA – Promovirajući novu strategiju razvoja sporta, državni tajnik za sport, bivši rukometni as **Predrag Peruničić** prošloga vikenda je posjetio Općinu Apatin. U okviru posjeta prva destinacija bila mu je sportska dvorana OŠ *Ivan Goran Kovačić* u Sonti, gdje su ga dočekali predsjednik Općine Apatin **Milan Škrbić** i njegovi suradnici, te dužnosnici općinskog Sportskog saveza.

Peruničić je ispratio i trening drugoligaša ŽRK *Sonta*, na koncu kojega je nekoliko minuta demonstrirao izvođenje sedmeraca. Klubu je ovom prigodom darovao deset lopti. Predsjednik kluba i trener ekipe **Stevan Mihaljev** zahvalio se na posjetu i darovima, istaknuvši da će njemu i djevojkama ta gesta biti dodatni poticaj za dalji rad. »Pored analize prethodnog četverogodišnjeg razdoblja (2014. – 2018.) i konstatacije na koje sve načine sport pozitivno djeluje na društvo, moramo se okrenuti i budućnosti. U narednom razdoblju moramo maksimalno promovirati razvoj sportskog turizma, koji je u cijelom svijetu trenutačno u ekspanziji. Posjeti lokalnim samoupravama jedini su način uvida u stanje na terenu. Novu strategiju radimo za narednih deset godina i najbitnije je usmjeravanje naše školske djece u sport. Sredine poput Sonte, iako su po broju žitelja više nego prepolovljene, a broj djece je u njima višestruko manji nego prijašnjih godina, daju nam nadu da smo na pravom putu«, rekao je na završetku posjeta Peruničić

Karate

Održan međunarodni Memorijalni turnir *Igor Anđelković*

MONOŠTOR – U sportskoj dvorani OŠ 22. oktobar u Monoštoru održan je međunarodni 22. Memorijalni turnir *Igor Anđelković*. Domaćin turnira bio je karate klub *Ravangrad* iz Sombora,

uz sudjelovanje 19 klubova iz regije. Otvaranju turnira nazočili su mnogi visoki gosti, među njima i predsjednik KSV prof. dr. **Strahinja Tepavčević**, dopredsjednik Hrvatskog karate saveza **Josip Škrablin**, predsjednik Osječkog karate saveza **Zvonko Bjondić** i brojni predstavnici lokalnog političkog i javnog života. Najbolje plasirani klubovi na turniru bili su Karate klub *Mavaši* iz Novog Sada, Karate klub *Panter 2011* iz Budisave i Karate klub *Vukovi* iz Kule.

Nogomet

Srpska liga Vojvodina

SUBOTICA – Nogometaši *Bačke 1901* veljaču su započeli s pripremnim utakmicama protiv prilično jakih rivala. U nastupu protiv *Tise* iz Adorjana zabilježili su neodlučno, a pred pedesetak gledatelja nastupile su dvije kompletne ekipe, svaka po poluvrijeme. Gosti su u prednost došli u 15. minuti, a poravnao je na isteku 90. minute **Poturica**. Isti rezultat zabilježen je i protiv drugog, znatno jačeg protivnika, ekipe *Bratstvo 1946* iz Prigrevice. Gosti su u prednost došli u 30. minuti, a domaćini su i ovoga puta poravnali u 90. minuti pogotkom **Vukelića**. Ovoga puta *Bačka 1901* igrala je u znatno jačem sastavu. Izabranice **Save Pa-vičevića**, u međuvremenu su pojačali **Jović** i **Milić** iz *Spartaka*, a njihov nastup je itekako unaprijedio igru u odnosu na prethodnu utakmicu. Subotičane su pojačali još **Bijelović** i **Bjedov**, ali zbog lakših ozljeda u ovoj utakmici nisu bili u kombinaciji za postav. Na ozljedu se požalio i mladi **Jokić**, a u dvadesetoj minuti **Manojloviću** je u jednom startu nagnječen zglob desne noge. Prigrevičani su prema očekivanjima pokazali koliko su iskusna, snažna i brza ekipa, jedino još uvijek nedovoljno uigrana. U prvom poluvremenu domaćin je bio opasniji i nešto bolji, ali gosti ipak na odmor odlaze sa zasluženom minimalnom prednošću.

Kvaliteta igre je, nakon brojnih izmjena, u drugom dijelu susreta opala, ali je nadoknađena velikom borbenošću igrača obiju ekipa. Trenerima obiju ekipa nogometaši su pokazali koliko su tjelesno spremni, tako da im ostaje još završno brušenje forme svojih pulena.

Vojvođanska liga Sjever

TAVANKUT – Ekipa NK *Tavankut* odigrala je dvije pripremne utakmice. U prvoj je zabilježila neodlučno 1:1, drugu je dobila s minimalnih 1:0. Po riječima predsjednika **Marka Berberovića**, osnovni cilj za proljetnu polusezonu je opstanak u sadašnjem rangu natjecanja. »Ovo nam je teška sezona. Stalno smo na rubu opstanka, potrebna sredstva sve je teže osigurati. Novaca za kvalitetna pojačanja sa strane nemamo, danas nitko neće igrati samo za putne troškove. No, naša je sreća što se s pionirima i omladincima kvalitetno radi, pa seniorsku ekipu popunjavamo iz naše nogometne škole. S ponosom ističem da, s rijetkim iznimkama, našu ekipu tvore dečki iz našega mjesta. Stoga smo svi u klubu i pored nezavidne pozicije na ljestvici, optimisti glede opstanka u Vojvođanskoj ligi Sjever«, kaže Berberović.

Ivan Andrašić

Šahovski turnir

SOMBOR – Sportska sekcija HKUD-a *Vladimir Nazor* organizira u nedjelju, 24. veljače, prijateljski šahovski turnir šahista HAŠK *Zrinjski* iz Subotice i *Nazorovih* šahista. Igrat će se po Bergerovom sustavu, 30 minuta po igraču. Sudjelovat će po osam šahista. Susret će biti priređen u Hrvatskom domu od 16 do 20 sati.

Z.V.

POGLED S TRIBINA

Tjedan

Naravno, nogomet je i proteklog tjedna bio u prvom planu, osobito jer je hrvatski prvak *Dinamo* odigrao protiv *Viktorije* iz Plzena prvi susret šesnaestine finala Lige Europe. *Modri* su, pomalo neočekivano, u prošli četvrtak minimalno poraženi (1:2) iako su čak imali i početno vodstvo, te tijekom susreta djelovali posve ravnopravno. Ali, nogomet se igra za golove i samo se bilježi finalni rezultat. Zato su u uzvratu (četvrtak) izabranici trenera **Bjelice** imali zadaću nadoknaditi češki minus, a jesu li uspjeli znat ćemo dok budete čitali ove redove. U međuvremenu je tijekom vikenda odigrano 21. kolo 1. HNL u kom je jadranski derbi između *Rijeke* i *Hajduka* donio neodlučni derbi (0:0), te rutinirane pobjede vodećeg dvojca *Dinama* (*Slaven* 3:0) i *Osijeka* (*Istra 1961* 1:0). Stanje na tablici je ostalo jednako (14 bodova prednosti), s tim što je *Rijeka* posustala za još dva nova boda.

No, protekli tjedan je donio i završnicu košarkaškog kupa Hrvatske koja se igrala u Splitu, a finale su već po tradiciji odigrale dvije najbolje hrvatske momčadi: *Cedevita* i *Cibona*. Uvjerljivom pobjedom (89:74) šesti puta uzastopno trofej **Krešimira Ćosića**

otišao je u vitrine *Cedevite*, čime se nastavlja njena superiorna dominacija na domaćim parketima.

Ždrijeb novog formata *Davisova kupa*, održan prošlog četvrtka u Madridu nije baš bio previše naklonjen braniteljima naslova, Hrvatskoj. **Marin Čilić** i **Borna Ćorić** igrat će protiv domaćina Španjolske i Rusije, te zasigurno slijedi velika borba za prvo mjesto i prolazak u četvrtfinale.

Rukometaši PPD *Zagreba* u nedjelju su u Parizu protiv moćnog PSG-a odigrali susret 12. kola skupine Lige prvaka i zabilježili očekivani poraz (33:28) protiv jedne od najboljih svjetskih momčadi. Hrvatski prvak trenutačno zauzima 5. mjesto i predstoji mu velika borba za mjesto koje vodi u nastavak izlučnog natjecanja, odlučujući bi mogao biti upravo sljedeći susret protiv njemačkog *Flensburga*.

Na koncu ovog zimskog tjedna, u nedjelju je vožen slalom na Svjetskom prvenstvu u Švedskom Areu i podmlađeni sastav hrvatske ski reprezentacije ostvario je skroman učinak. **Elias Kolega** zauzeo je 21. mjesto, **Filip Zubčić** je bio 26., dok je **Matej Vidović** zabilježio 32. mjesto u ukupnom plasmanu. Nažalost, daleko je to od nekadašnjih rezultata obitelji **Kostelić**, ali ostaje nada kako će u budućnosti Hrvatska ponovno imati šampionske domete.

D.P.

U NEKOLIKO SLIKA

Prvo Dičije prelo u Đurđinu

Iz Ivković šora

Žerav

piše: Branko Ivković

Faljni, čeljadi. Jevo, baš jutros pripovijdam ovoj mojoj dvojci pajdaša, Periši i Josi, kako smo niki dan prošli ja i moja gospođa. Krenili mi u varoš, dotirali se kugod da idemo na vinčanje i sili u limuzinu pa se sve viščinimo. Ajak, ne bi bilo dobro kad se štogod ne bi istrepljalo kako ne triba. Pod varoši skoro, tamo di su ove nove gazde pooppravljalje te ple-vane firme di narod služi za sitne novce i di se fale kako ima fajn svita a kad se čovik ponudi onda ga odbiju zbog ovog jal onog kugod mene, no svedno, znate šta oću kast, došli mi do tamo kadli moj žerav niki zatrzio prvo, pa ondak još malo išo i drm-drm – stao. Neće, pa neće! Zavrćem ja i ulivo i udesno ključ, al ništa, lipso pa gotovo. Periša se smije, pa veli da sam ga cigurno prizobo. Veli da ga baš čudi, livo si benzina još kad su bili svatovi Josine unuke, a on već posto dida. No, nisam se obreo. Nisam ni mogo, jal koliko ja tiram limuzinu skoro da je tako i bilo. Ništa, ja ostavio gospođu da čuva limuzinu pa lipo kanicu što uvijek imam pod sicom i ti par kilometri pišće do pumpe. Izjado se onim derancu što toči, on se lipo nasmijo i nadio mi pa ajd natrag. Salio i malo poškopio po cipelama i pantalonama jel nisam imo livak; ne smeta, neće bar moljac napast ruvo i ajd ja u varoš. Sve stigli obać što smo tili i srićno se svršilo. Eto, to sam vam tio izdivanit: nama sa salaša i do varoši nije baš tako jednostavno doć, a ne mož sav svit živit u varoši, mora kogod i radit borme. Nema se ni svita i onako za naš paorski poso, a mi stari već nismo ni vridni. Sav mlad svit ide napolje radit, a na salašima ostaju samo vaki ko nas trojca, svi tri frtalja vika pa ti vidi. Jeto, na priliku, meni niki dan uteklo svinče u avliju. Aaav, čeljadi, toliko sam se vijo s njim da sam mislio da ću ladom istrčat maraton posli tog. A na kraju kad sam ga kojikako spratio, na sriću bio mi jedan brat pa mi pomogo. On toliko daktio da sam moro opravit disnotor, a baš mi bilo do disnotora u devet sati uveče. E taki je naš poso na salašu, čeljadi: niko ne pita za radno vrime, nema se vikenda, ni subate ni nedilje, ni sveca ni petka; josagu se čovik uvijek mora posvetit i pripravit mu ilo, vode, piće a i da budne u čistom. Periša se smije pa veli: »Kome ti to kukaš, Braniša, nama dvojci? Pa i sam znaš da je nama isto, a ovi u va-roši što triba da nas razume, neće. Baš nji briga za paorsku muku. Jeto, na priliku, divane biće vaka pomoć, subvencija, ovo, ono..., a kad podneseš te silne artije i podaš zaktiv oni te odbiju, a onim što je u didin svinjak jal košari prazan obekat već tridest lita, a on dovo iz komšiluka koje june jal svinče i dobio samo take novce bespovratno, e to ti je ono kad si blizak s vlastima pa ti padne kašika u med«. Gledim, pa se mislim. Ta i ja znam take, ima i i ode kod nas. Al šta možmo kad nismo u tim partijama i kad nas ne vole ko manjinski svit? A da je tako, tako je pa nek divani ko šta oće. Dosta je bilo mudrovanja, čeljadi. Valdar će doć i bolja vrimenta, a ja i dotle moram namirivat krmače. One ne gledaje ko je dobio izbore a ni ko je kako glaso. Ajd, zbogom.

Bać Ivin štodir

Svitu lipo jedino nadnica nema

piše: Ivan Andrašić

Vrime se prolipšalo, sve meriš na proliće. Bać Iva jedva dočeko da se dovati bicigle i šešira. Već mu se sva kika iskušmeljala ispod šubare. Ponediljak, njegova ošla u tu njeznu fabriku, rekli jim dobiće nadnice što jim nisu isplatili, a tribali još pri Božića. Al kažu ne možu, to bi jim bilo puno, za Božić jim dali ne što tribali dobit dvitri nedilje pri svete Kate. Ve jim obećali za petak, al u petak bijo nikaki državni svetac, pa nisu ni išli na posov. Ko zna, jal nisu znali da neće radit, jal možda znali, pa zoto tako namistili, misli se bać Iva. Ni jim prvi put. Otkako se jedan o gazda zaposlijo u državne vlade, kažu da tamo svituje voga što se stara za paoršag, nadnice jim sve riđe isplaćivu. Kažu nemu novaca, a svi vidu da jim svaki dan roba ide i to napolje. A znadu da ništa ne može otit priko, ako pri toga ni platito. I rabadžije ko rabadžije, oma se pitu jal se to komugod daje zabadva, jal gazde moru davat kaki ušur vima što zaposlili njevoga. Ništa jim ne bi bilo čudno, svi vidu da u ve države ima za svakoga, samo za siromake što rmbaču za bumbaču, nema. A vo ni prvi put. Tako već nekoliko godina. U lito i sjeseni sve jim isplaćivu na vrime. Gazde se boju da ji ne napušču, jal možeš otit digod očeš, rabadžija svud fali. Al zoto, ščim projde posljednja paprika i čeljad više nema kud, stanu otezat, pa jim rano sprolića nadnice isplaćivu i po tri miseca kasnije neg što bi tribalo. Zoto njegova jutros u fabriku i ošla jidovna, triba već koišta i poplaćat, a novaca niotkud. Što najveće zlo, voga miseca i njegovi baš zakardašili. Ni oni se baš ne žuru, nadnice već davno tribovo dobit, al nema pa nema. Ne zna se ni ka će bit, velu sve su isapili, a daće ščim država njima dade novce što već davno tribala dat. Već se malo zabrinijo, za dandva će mu nestat likova, a o države dobije manje o polak i to ni što najmanje koštu. Ne najskuplje mora platit i to ne baš malo. A iz čega, ako nadnice ne dobiju ni on, ni njegova? A i država, za take je ni najmanje ni briga. Drugače bude ako si ti njima dužan. Nema tu puno čekanja, letričari bi oma na banderu, telefon ti izdaleka iskopču, svi drugi bi oma eze-kvirali. Možeš se žalit komu koliko očeš, ništa ti ne vridi. Svud samo kažu, prvo plati pa se žali. U tomu štodiru fruštukovo, ne baš slatko. Pojijo komat crna kruva prokuvanoga u sose. Naranijo mačka i Tak-su, poljo jim staroga kruva mlikom. Ni oni baš nisu prisnapili, ostalo jim više o polak. Kanda više volju ka ostane kaki kožica i kostiju, najviše o piletine. Obadva zašli u godine, pa jim to vada lipo mekano. Oma ošli u stražnji dvor i ispružili se u prisunje. Bać Iva malo odrimo, ko i svaki drugi dan potli fruštuka, pa sijo za sokočalo i latijo se nikakoga trukovanja. Proba vako, proba nako, al ne ide. Prošlo tri frtalja sata, a on samo trukujtriši, pa trukujtriši. Manijo se čorava posla, veli vidiće malo šta ima novoga, pa se malo probiciglat i onda će mu vada it bolje. A dotle će vada i njegova dojt natrag, pa će vidit i jal nosi nadnice. Mada ne viruje.

NARODNE POSLOVICE

- Jedna šteta, sto grijeha.
- Krv nije voda.
- Tko vina večera, vodu doručkuje.
- Novac kviri ljude.

VICEVI, ŠALE...

Glazbenik se žali prijatelju:

- Zamisli, jučer dok sam vježbao koncert za klarinet, susjed mi je ciglom razbio prozor!
- Kakav kreten – reče prijatelj – sad će te još bolje čuti!

Šetaju žena i muž, te žena kaže:

- Pogledaj onu pijanduru!

Muž:

- Tko je taj?

Žena:

- Prije deset godina me je zaprosio i odbila sam ga.

Muž:

- Ooo Bože, pa on još slavi!

- Ako misliš da se svijet vrti oko tebe, lezi i spavaj – sigurno ti je nizak tlak.

Uz prvu jutarnju kavu razgovaraju muž i žena:

- Opet si noćas pričao u snu.
- Ma, pusti me ženo da barem noću i ja progovorim koju riječ...

Dođe čovjek pijan doma i odjednom se čuje BUM.

Pita žena:

- Što je to palo?
- Kaput, odgovori muž.
- Kako se kaput toliko čuje?
- Bio sam ja u njemu!

DJEČJI BISERI

- Ja sam već bila u banci, a kad jednom budeš onda više ne moraš ići.
 - Simpatija je tajna stvar.
 - Da nemamo zube, mogli bismo samo piti mlijeko.
- (Preuzeto iz emisije *Kefalica*)

FOTO KUTAK

Drugi Supermjesec ove godine, 19. veljače

**PETAK
22.2.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Ekumenizam i religije
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Normalan život
14:50 Popuna
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:45 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:20 'ko te šiša
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Pregovarač, film
22:25 Dnevnik 3
23:00 Za tvoje plave oči, američki film
00:45 Hrvatska za 5
01:35 Ludnica u Clevelandu
01:55 Don Matteo
02:53 Vjetar u leđa
03:38 Dr. Oz
04:20 Dolomiti - u vrtu
junaka, dokumentarni film
05:10 Skica za portret
05:30 Dolina sunca, serija
06:15 Imperij, telenovela

05:20 Kultura s nogu
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
09:24 Bansk: Svjetski skijaški kup - alpska kombinacija, prijenos
10:30 Školski sat: Šećer: Koliko slatko je preslatko?
11:05 McLeodove kćeri
11:47 Cesarica - HIT siječnja
11:55 Nećemo reći mladenki
12:54 Bansk: Svjetski skijaški kup - alpska kombinacija, prijenos
14:06 Tajni život drugih žena, američko-kanadski film
15:39 Istina ili mit: Klinička ispitivanja su eksperimentiranja na ljudima
15:47 Cesarica - HIT siječnja
15:50 Izradi sam: Vješalice
16:00 Regionalni dnevnik
16:46 Dolomiti - u vrtu

junaka, dokumentarni film
17:41 Istina ili mit: Srčani bolesnici se ne smiju izlagati se tjelesnom naporu
17:49 Cesarica - HIT siječnja
17:55 Košarka, Kvalifikacije za SP
19:48 Cesarica - HIT siječnja
19:54 Glazbeni spotovi
20:05 Nijemi svjedok
21:50 Povrh jezera
22:45 Kraljevske žene windsorske, serija
23:37 Igra prijestolja
00:39 POPROCK.HR
01:09 Tajni život drugih žena, američko-kanadski film
02:39 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
23.2.2019.**

07:25 Klasika mundi: Gala koncert Berlinske filharmonije pod ravnanjem Daniela Barenboima, 2.dio
08:05 Frenchie, američki film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Hrvatska mjesta pijeteta Prvog svjetskog rata, dokumentarni film
14:05 Zajedno u duhu
14:40 Prizma, multinacionalni magazin
15:30 Istrage prometnih nesreća
16:00 Zdrav život
16:30 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Prvih sto
17:40 Lijepom našom: Mostovi kultura - Ljubuški
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 U vrtlogu igre, američko-britansko-francuski film
22:10 Dnevnik 3
22:55 Pijanst, britansko-njemačko-francusko-poljsko-američki film
01:20 Cesta straha, američki film
02:55 Frenchie, američki film
04:15 Dolina sunca, serija
05:00 Treći format
05:40 Potrošački kod
06:05 Skica za portret
06:25 Veterani mira
07:10 Prizma

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
09:25 Jelenko, serija za djecu
09:55 Remek-djelo ili zlodjelo?
10:48 Cesarica - HIT siječnja
10:57 Vrtlarica
11:28 Monty Don predstavlja rajske vrtove, serija
12:31 Cesarica - HIT siječnja
12:40 Špica, riva, korzo
13:35 Auto Market
14:10 Ja sam Ali, film
16:00 Regionalni dnevnik
16:25 Cesarica - HIT siječnja
16:30 Žene, povjerljivo!
17:25 Sokol ga nije volio, hrvatski igrani film
18:57 Cesarica - HIT siječnja
19:00 Inspektor Gadget, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Borba za opstanak u Yellowstoneu: Užareno ljeto, dokumentarna serija
20:55 Trebamo li ići na Mars? - Veliko pitanje, dokumentarni film
21:50 Preživljavanje u divljini
22:40 Vikinzi
23:32 Fargo
00:24 Motel Bates
01:07 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
24.2.2019.**

08:15 East of Sumatra, američki film
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Muntrilj: Misa, prijenos
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Zadar: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Mir i dobro
15:35 Sazrijevanje Whitney Brown, američki film
17:00 Vijesti u 17
17:20 Mala ubojstva Agathe Christie - Zašto nisu pitali Martina?, francuski film
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 'Ko te šiša
20:43 Vladimir Becić - zaustavljeni trenuci, dokumentarni film
21:45 Dnevnik 3

22:28 A Oscara dobiva: Birdman, američki film
00:30 Red Carpet 2019. i Dodjela filmskih nagrada Oscar 2019., prijenos
06:00 Skica za portret
06:05 Zadar: More

05:05 Monty Don predstavlja rajske vrtove, film
06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
09:24 Bansk: Svjetski skijaški kup - veleslalom, prijenos 1. vožnje
10:36 Umorstva u Midsomeru
12:06 Cesarica - HIT siječnja
12:24 Bansk: Svjetski skijaški kup - veleslalom, prijenos 2. vožnje
13:30 Indeks
14:00 Lidijina kuhinja
14:30 Klub 7
15:25 Preživljavanje u divljini
16:15 Magazin LP
16:40 Cesarica - HIT siječnja
16:45 Rukomet, LP: PPD Zagreb - SG Flensburg-Handewitt - emisija
16:55 Rukomet, LP: PPD Zagreb - SG Flensburg-Handewitt, prijenos
18:35 Rukomet, LP: PPD Zagreb - SG Flensburg-Handewitt - emisija
18:50 Oxygen 2018. Sudar percussion i gosti, koncert
20:05 A Oscara dobiva: Svi predsjednikovi ljudi, film
22:25 Graham Norton i gosti
23:15 Bruce Springsteen, vlastitim riječima, dokumentarni film
00:27 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
25.2.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Treća dob
11:35 Bonton:
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje

15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:53 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Kurdi - Bitka za Rožavu, dokumentarna serija
21:00 Crno-bijeli svijet
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:10 Don Matteo
01:00 Vjetar u leđa
01:45 Dr. Oz
02:30 Divlji vrt, dokumentarna serija
03:20 Zemlje - Ljudi - Pustolovine
04:05 Dolina sunca, serija
04:50 Zastrašujuće - ekološki danak broskog transporta, dokumentarni film
05:40 Skica za portret
05:50 Imperij, telenovela

05:00 Peti dan
06:00 Ekumenizam i religije
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile, crtana serija
10:02 Lavlji brlog, serija za djecu
10:30 Školski sat: Valovi
11:05 Indeks
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Cesarica - HIT siječnja
12:30 Nećemo reći mladenki
13:30 Uzmi me cijeloga, američki film
15:00 Cesarica - HIT siječnja
15:10 Zemlje - Ljudi - Pustolovine
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Divlji vrt, dokumentarni film
17:32 Stadion
18:25 Košarka, Kvalifikacije za SP
20:20 Cesarica - HIT siječnja
20:30 TV Bingo
21:15 Oscar - dodjela filmskih nagrada, snimka
22:50 Zločinački umovi
23:45 Harrisonovo cvijeće, francuski film
01:50 POPROCK.HR
02:20 Noćni glazbeni program

**UTORAK
26.2.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:48 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu
21:00 Vodič za putnike na Mars, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Ludnica u Clevelandu
23:45 Don Matteo
00:40 Vjetar u leđa
01:25 Dr. Oz
02:10 Povratak prašume: Nacionalni park Kalkalpen, dokumentarna serija
03:00 Zemlje - Ljudi - Pustolovine
03:45 Dolina sunca, serija
04:30 Charles Lindbergh u koloru, dokumentarni film
05:20 Glas domovine
05:45 Skica za portret
05:50 Imperij, telenovela

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
09:41 Sve o životinjama

10:01 Juhuhu
10:02 Lavlji brlog, serija
10:30 Školski sat: Feničani
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Cesarica - HIT siječnja
12:30 Nećemo reći mladenki
13:30 Pleši sa mnom, film
15:10 Zemlje - Ljudi - Pustolovine
16:00 Regionalni dnevnik
16:43 Povratak prašume: Nacionalni park Kalkalpen, dokumentarni film
17:35 Luda kuća
18:12 Kruške i jabuke
19:00 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Milijarde
21:00 Na krilima ljubavi, belgijsko-njemački film
22:40 Zločinački umovi
23:35 Vještice iz Eastwica, američki film
01:30 Igra prijestolja
02:30 Pleši sa mnom, film
03:55 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 27.2.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:50 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma

18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Kultura s nogu
20:33 Cronovatori: Proizvodnja hrane, dokumentarna serija
21:03 Mijenjamo svijet: Roboti u najboljem od svih svjetova, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Ludnica u Clevelandu
23:45 Don Matteo
00:40 Vjetar u leđa
01:25 Dr. Oz
02:10 Divovska morska zmija - Susret s mitskom ribom, dokumentarni film
03:00 Na obalama Nila: Između Asuana i Luxora
03:45 Dolina sunca, serija
04:30 Kultura s nogu
04:57 Eko zona
05:22 Skica za portret
05:25 Potrošački kod
05:50 Imperij, telenovela

05:15 Što je klasika?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
10:02 Lavlji brlog, serija
10:30 Školski sat: Rijeka i jezera
11:05 Luka i prijatelji
11:35 McLeodove kćeri
12:22 Cesarica - HIT siječnja
12:30 Nećemo reći mladenki
13:30 Njezin potajni ubojica, američki film
15:00 Cesarica - HIT siječnja
15:10 Na obalama Nila: Između Asuana i Luxora, dokumentarna serija

16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Cesarica - HIT siječnja
16:42 Divovska morska zmija - Susret s mitskom ribom
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:03 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Obiteljski zločini
21:00 Edison, američki film
22:40 Zločinački umovi
23:35 Kozmopolis, kanadsko-francusko-portugalsko-talijanski film
01:20 Igra prijestolja
02:20 Njezin potajni ubojica, američki film
03:45 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 28.2.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Vjetar u leđa
11:10 U Drežniku na poklade, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Imperij, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:00 Hrvatska moj izbor: Kate i Danielle
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:50 Don Matteo
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Šifra
21:00 Puls
22:00 Otvoreno

22:50 Dnevnik 3
23:25 Ludnica u Clevelandu
23:45 Don Matteo
00:40 Vjetar u leđa
01:25 Dr. Oz
02:10 Život u duplji, serija
03:00 Na obalama Nila: Između Luxora i pustinje
03:45 Dolina sunca, serija
04:30 Sve će biti dobro, serija
05:15 U Drežniku na poklade
05:45 Skica za portret
05:50 Imperij, telenovela

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Pustolovine Vilka i Tile
10:02 Lavlji brlog, serija
10:30 Školski sat: Muzeji
11:05 Pozitivno
11:35 McLeodove kćeri
12:30 Nećemo reći mladenki
13:30 Tri tjedna s troje djece, američki film
15:10 Na obalama Nila: Između Luxora i pustinje
16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Život u duplji, dok.film
17:35 Luda kuća
18:15 Kruške i jabuke
19:00 Cesarica - HIT siječnja
19:03 Vlak dinosaura
19:30 POPROCK.HR
20:05 Klub 7
21:00 Majka asfalta, hrvatski film
22:50 Zločinački umovi
23:45 Dragi moji Amerikanci, američki film
01:25 Igra prijestolja
02:25 Tri tjedna s troje djece, američki film
03:50 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik* emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 sati na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* - razgovor na aktualne teme emitira se nedjeljom u 16 sati, a emisija iz kulture *Svjetionik* nedjeljom od 16.30 sati. Polusatne emisije emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati na Trećem programu Radija Novi Sad.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD Vladimir Nazor iz Stanišića emitira se na valovima Radio Fortuna subotom od 16 do 17 sati na frekvenciji 106,6 Mhz.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice* emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati, na valovima Radio Bačke (99,1 MHz).

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT1 utorkom od 11.17 sati. Radijski program *Glasi Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelome svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 20.15, koju prenosi i Prvi program Hrvatskoga radija.

HRVATSKA PANORAMA NA TV SUBOTICA

Hrvatska panorama u produkciji UN Cro info emitira se na TV Subotica. *Cro info vijesti* mogu se gledati svakim radnim danom, od 15 sati i 30 minuta, 17 sati i 50 minuta, 22 sata i 30 minuta i pola sata nakon ponoći. Emisija *Motrišta* emitira se u premijernom terminu utorkom od 20 sati, te u repriznim terminima srijedom od 10 sati i nedjeljom od 21 sat. Polusatna emisija *Zlatna škatulja* je na programu premijerno petkom od 20 sati, a reprizira se nedjeljom od 17 sati i 30 minuta te utorkom od 13 sati i 30 minuta.

Nikad čula

Netko vam kaže naziv mjesta, a vi biste trebali pogoditi gdje je to mjesto locirano. Ne zvuči teško. Zapravo, zvuči i prelako. Naravno, ukoliko nikada prije nisam čula za to mjesto, neću znati pogoditi u kom je dijelu dane zemlje ali, priznat ćete, ima nešto u nazivima mjesta što naginje prema zemlji u kojoj su smješteni. Virovitica je recimo totalno Hrvatska, Rumenka je u Srbiji, Craiova zvuči prilično rumunjski, dok je Horgoš totalno mađarski. I da, jesam malo pretjerala i moguće je da bih već kod trećeg pogađanja promašila i zemlju, i govorno područje, a nije isključeno da bih promašila i čitav kontinent.

Rajačke Pimnice

Ne znam tko je kriv onda kada ne možemo naslutiti gdje smjestiti neko mjesto. Da li ljudi koji su davali imena gradovima, ili pak ljudi koji nisu uspjeli učiniti neko mjesto dovoljno poznatim da se za njega pročuje, ili država koja ne brine o tim mjestima, ili ljudi koji u tim mjestima nisu našli ništa interesantno pa su iselili i učinili ga pustim i neinteresantnim za razglasiti? Čisto zabave radi danas ćemo se baviti mjestom za koje nikada nisam čula, niti bih znala u koji dio svijeta ga smjestiti, a za to su zaslužni svi pobrojani razlozi gore, pa i koji razlog više, sigurna sam. Danas idemo u Rajačke Pimnice.

Hajde prije no što tamo krenemo da pogađamo jesu li one u Hrvatskoj, Srbiji, Sloveniji, Makedoniji... Znam, pobrojala sam sve zemlje koje su relativno blizu i sličnih naziva mjesta, ali priznat ćete da nije lako pogoditi, a još ima potencijal biti i na nekom mnogo neočekivanijem mjestu. Neću odugovlačiti, mjesto je u zemlji u kojoj ja živim 36 godina i nikada do sada nisam čula za njega ni u priči, ni u časopisu, ni na televiziji, na internetu, od susjeda, slučajno u prolazu. Nikad, i zbog toga se ne osjećam neobaviještenom ili se nešto sramim zbog tog neznanja. Sigurna sam da 90% ljudi koje ja znam nije čulo za to mjesto.

A ono tamo...

A ono tamo arhitektonski kompleksi vinskih kuća. A ono tamo čuvene vinarije i sjajna vina. A ono tamo zaštićeno nacionalno blago. A ono tamo skriveno, zaboravljeno, nepoznato. I zato idemo redom. Rajačke Pimnice se nalaze na malom uzvišenju poznatijem po nazivu Bijelo brdo, u blizini sela Rajac, dvadesetak kilometara od Negotina, u jugoistočnoj Srbiji. Naizgled, ovo je pravo malo selo sačinjeno od tradicionalnih kamenih kućica. Ono što je najinteresantnije je da u tim kućicama nitko ne živi ali ih nitko nije ni napustio, one predstavljaju vinske podrumne, a njihovi vlasnici uglavnom žive u selu Rajac. Ovdje stižemo i do porijekla imena i priče da je pimnica nastala od glagola piti, dakle ovo je mjesto gdje se pije, i to dobro vino. (A ne pivo, kako bi mogla zbuniti riječ pimnice). Kuće su građene tako da se sastoje iz donjeg dijela koji je ukopan dva metra pod zemlju kako se ne bi dogodile velike temperaturne oscilacije, a njegova namjena je pravljenje i čuvanje vina. Gornji dio kuća je predviđen za boravak ljudi tijekom berbe. Na kućama nema dimnjaka, a nekad se čini da nema ni prozora. Čini se da su kuće raspoređene po sokacima tako da sve izgleda kao labirint kog krasi glavni trg i nekoliko manjih, a zaštitni znak je svakako stari stoljetni dud koji je dobio naziv Zapis.

Ništa do nas ne dođe slučajno, pa tako ni ovaj podatak o nekom nepravedno zanemarenom mjestu. Svemu navedenom dodajem odličnu domaću kuhinju i sorte *bagrina*, *semillon*, *smederevka*, *sauvignon* i *talijanski rizlig* i čašu crnog *burgundca* za za-zubice i čekam lijepa izvješća, jer je uvijek vrijeme za avanturu.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD
SUBOTICA
SOMBOR
VRDNIK
NIŠ
LESKOVAC

90,0 MHz
90,7 MHz
95,7 MHz
88,4 MHz
102,7 MHz
107,4 MHz

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

HRVATSKI KULTURNI CENTAR
„BUNJEVAČKO KOLO“

KATOLIČKO DRUŠTVO
„IVAN ANTUNOVIĆ“

PRIREĐUJU

9. PRELO SICAČANJA

3.III.2019.

Okupljanje u središtu grada kod spomenika Presvetoga Trojstva u **17 sati**.

Sudjelovanje na Svetoj Misi u Franjevačkoj crkvi u **17.30 sati**.

Nakon svete mise odlazak u dvoranu HKC „Bunjevačko kolo“
sa svečanim početkom u **19.30 sati**.

Jedini uvjet nazočnosti jest odijevanje SVEČANE BUNJEVAČKE NOŠNJE (zimske).